

prosvetni delavec

Spet na začetku

Zavzeto večletno razpravljanje o tem, kaj da se dogaja z našo šolo, se je ob vstopu v novo šolsko leto poglobilo. Prenagljeno bi bilo sklepati, da smo pač že domenjeni o temeljnih rečeh in da je šolska ladja zaplula v manj razburkane vode uresničevanja dogovorjenega. To bi se namreč premalo ujemalo s splošnimi značilnostmi trenutka v naši družbi, ki tudi vzgojno-izobraževalni dejavnosti ne dopuščajo, da bi se izklopala iz negotovosti. Bolj kot o miru na šolskem področju kaže govoriti o zatišju, ki je povezano s slutnjo, da nas bodo zajeli novi vrtinci omejevalne politike. In zelo verjetno nas res čakajo hude preskušnje sicer splošno sprejete ga prepričanja, da je bolj kakovostno znanje pravo zdravilo za gospodarsko in družbeno krizo. Na podlagi tega prepričanja smo v Sloveniji dosegli, da se je v programski sestavi šolstva obnovilo načelo kontinuitete, da se je utrčila družbena skrb za razširjanje možnosti izobraževanja, da je prodrila zahteva po izravnavi gmotnega položaja prosvetnih delavcev, da so začela vlaganja v vrhunske strokovnjake itn. ... Obetamo si še veliko podobnih

izboljšav, zato je toliko pomembnejše, da obranimo zastavljeno politiko kot nujen pogoj za jutrišnji obstoj.

Braniti vzgojo in izobraževanje pomeni dokazovati utemeljenost neke razvojne vizije, ki ji šola sledi s časovno prednostjo dvajsetih, šestdesetih in več let. V tem je vsa težavnost zagovarjanja šole, ker je v temelju sprta z logiko »iz rok v usta«. Dvakrat težavna pa je ta naloga, če v šolstvu samem nimamo zakonitih projekcij o dolgoročnem razvoju. Zaradi tega je razumljivo vztrajanje delegatov v spomladanski razpravi o preobrazbi vzgoje in izobraževanja na tem, da mora izobraževalna skupnost Slovenije bolj celostno načrtovati razvoj šolstva.

Skupaj s Coombsom, mednarodnim izvedencem za izobraževanje, je treba sicer ugotoviti, da načrtovanje izobraževanja ni čudežno zdravilo za zdravljenje izobraževalnega sistema, da pa tudi ni hudičev napoj, ki rodi samo zlo, zato se mu je bolje kar izogniti. Izobraževanje načrtujemo v najbolj splošnem pomenu zato, da bi ga – opirajoč se na nacionalne sistematizirane analize in upošte-

vaje izkušnje dozodnjega razvoja izobraževanja – naredili učinkovitejšega in primernejšega potrebam in razmeram mladih ljudi in družbe.

Kolikor bolj smo sposobni videti v prihodnost šole, tem več prostora si ustvarimo za odločanje o njenem mestu in vlogi v družbi. Arbitriranje na kratek rok o vzgoji in izobraževanju je skrajno nevarno početje, ki se ne more srečno končati. To, da v SR Sloveniji že dolgo živimo brez dolgoročnega načrta vzgoje in izobraževanja, pa opozarja, da njegovo načrtovanje ni vsem pri srcu. Še manj je mogoče računati s tem, da bodo pogledi na cilje načrtovanja enoznačni. Tisti, ki merijo vzgojo in izobraževanje z neekonomskimi atributi, bodo terjali takšno razporeditev družbenih sredstev, da bi vsakomur zagotovili zgolj enak delež splošne izobrazbe. Tisti, ki pripisujejo večji pomen gospodarskemu prispevku izobraževanja, bodo usmerjali visoke naložbe v vrh izobraževalne piramide. Tretji bodo vztrajali pri tem, da naj vsak dobi izobrazbo, za kakršno je sposoben, vršni kot po tej poti nastale izobraževalne piramide

Med drugim preberite

- PRIZMA OPTIMIZMA, str. 3
- DA SE GMOTNI POLOŽAJ NE BO POSLABŠAL, str. 3
- »MODERNA LATINŠČINA«, str. 4
- NE LE PRENOVA PROSTOROV, TEMVEČ TUDI VSEBINE, str. 5
- NOVO PRI SLOVENSKEM JEZIKU IN KNJIŽEVNOSTI V OSNOVNEM IN SREDNJEM IZOBRAŽEVANJU, str. 7
- SPORED ŠOLSKE TELEVIZIJE ZA JESEN 1987, str. 11

pa naj bo funkcija gospodarske razvitosti.

Načrtovanje izobraževanja je nepretrgan proces, ki se ne ukvarja samo s ciljem, temveč tudi z načinom, kako priti po najboljši poti do njega. Ne konča se, ko spravimo načrt na papir in glasujemo, pač pa se nadaljuje s spornim spremljanjem lastnega uresničevanja in spoprijemom z našimi okoliščinami, ki terjajo drugačne rešitve in tudi spremembo ciljev. Zaradi tega ni tako usodno, za katerega od navedenih treh pogledov se bodo načrtovalci na samem začetku odločili.

Načrt razvoja vzgoje in izobraževanja je treba razviti na podlagi odločitve delovnih ljudi Slovenije, da bodo do prehoda v naslednje stoletje »uresničili... izboljšanje kakovosti življenja in dela kot smotra razvoja s krepitvijo družbenega in materialnega položaja delovnih ljudi in občanov; to mora temeljiti na delu in njegovih rezultatih in na zagotavljanju dinamične gospodarske rasti na kakovostnih osnovah...«

»Visoka stopnja zaposlenosti in s tem vsestranska socialna varnost delovnih ljudi bosta odvisni od kakovosti in znanja... Možnosti za produktivno zaposlovanje bomo širili tudi s stalnim prilagajanjem procesa izobraževanja in organizirano prekvalifikacijo delavcev...«

Prevedeno v izobraževalne kazalnike naj bi to po najbolj skromni različici pomenilo, da bi se moral odstotek ljudi v naši republiki, ki imajo vsaj srednjo izobrazbo povečati od zdajšnjih 47% na 58% leta 1990 in na 80% leta 2000. Odstotek oseb z višjo izobrazbo bi se moral zvišati od zdajšnjih 7% na 9% leta 1990 in na 12,2% leta 2000. Pri visoki izobrazbi pa bi se ti deleži morali stopnjevati od 3,6% na 4,6%. Pri tem seveda izključujemo sicer zelo pogosto uporabljeno priznavanje izobrazbe, ki ga glede srednje izobrazbe uporablja 13000 zaposlenih (9% vseh), glede višje izobrazbe 20000 zaposlenih (32% vseh) in glede visoke izobrazbe 13500 zaposlenih (25%).

Navedene številke, ki se bodo ob nadrobni preučitvi nedvomno spremenile, niso mehanika preslikava t. i. kadrovskih potreb, pač pa morajo biti rezultanta hotene stopnje tehnološke in kulturne razvitosti ter verjetnih objektivnih danosti. Na tej podlagi bodo v okviru opredeljene mesta in vloge vzgoje in izobraževanja pri uresničevanju ciljev dolgoročnega razvoja SR Slovenije nastale projekcije:

– razporeditev vpisa po stopnjah in področjih izobraževanja; pri tem je očitno, da postaja za jutrišnji dan odločilnejša sposobnost večine ljudi za spoprijem z nestandardnimi okoliščinami kot pa razvrščanje ljudi po standardnih profilih;

– skupnega zajetja v vzgojno-izobraževalni proces – pri tem je treba upoštevati že dosežene visoke deleže pri rodovih pred

vstopom v delo in silno skromno vključenost zaposlenih;

– učinkovitosti izobraževanja, predvsem napoved števila absolutov po stopnjah in področjih skupaj z instrumenti za spodbujanje večje učinkovitosti izobraževanja (seveda s kakovostjo vred);

– izobraževalnih zmogljivosti; to zajema predvsem načrtovanje števila pedagoških in drugih delavcev v vzgojno-izobraževalnih organizacijah, prostorskih zmogljivosti, izobraževalne opreme, knjižnic, televizije idr. ... upošteva pri tem primerjalne standarde, ki so se v svetu potrdili kot pogoj kakovostna izobraževanja;

– denarja za vzgojo in izobraževanje, izmerjenega po gibanju deleža družbenega proizvoda v ta namen, po primerljivih vlaganjih na prebivalca ali na učenca, opirajoč se pri tem na nujnost amortizacije znanja v narodnogospodarskem sistemu;

– povpraševanja po kadrih, povezanega z razvojem oblik in obsega štipendiranja in drugih oblik usmerjanja ter spodbujanja izobraževalnih aspiracij.

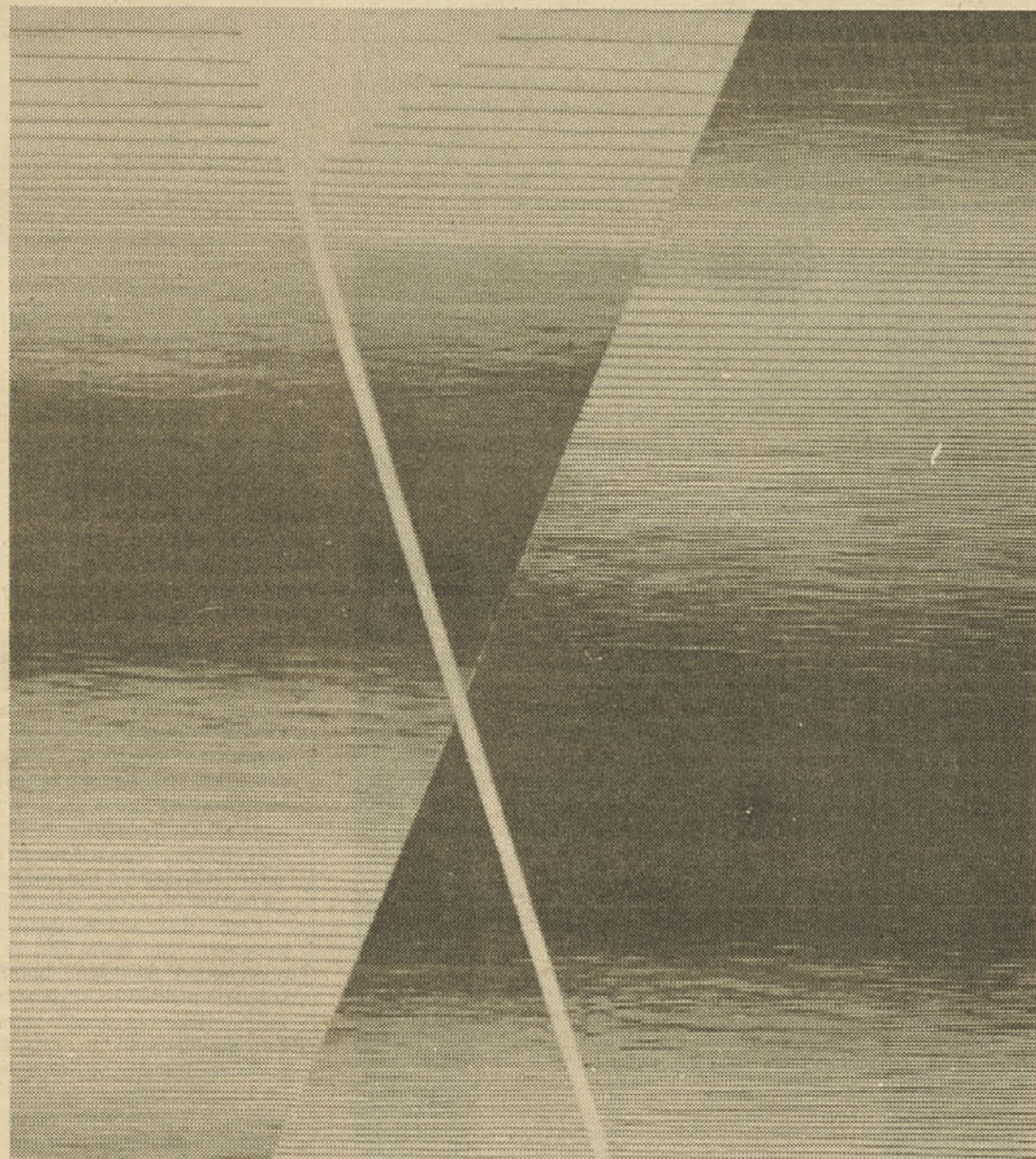
Pri vseh teh projekcijah bo treba bistveno bolj kot kdajkoli doslej upoštevati, da je najpomembnejši vir v vseh oblikah izobraževanja čas, ki ga zanj porabi učenci. Eide je izračunal tele odstotke udeležbe v skupnem družbenem izdatku za izobraževanje: učenec čas – 50%, učitelj čas – 25-30%, čas drugih delavcev – 5-6%, material in storitve – 10-8%, naložbe – 8-10%. Ne gre le za drugačen ekonomski račun, temveč za daljnosežne posledice v vzgojno-izobraževalnem procesu.

Dobrodošla okoliščina je, da nastajajo hkrati raziskovalno-razvojni projekti v osnovni šoli v Zavodu SR Slovenije za šolstvo, o srednji šoli v Pedagoškem inštitutu, o visokem šolstvu pa na obeh univerzah in o izobraževanju odraslih v posebnem programu. Vsi ti projekti obetajo temeljito retrospektivno notranjih procesov v vzgoji in izobraževanju, ki so vsaj tako potrebni prenove kot zunanji odnos med izobraževanjem in družbo.

Prav na tej točki lahko spet priključimo v spomin Coombsove besede: »Če se ne nemimo za nujnost notranjih sprememb, kličemo nase nesrečo. Če bo tradicionalni izobraževalni sistem nadaljeval poenostavljeno taktiko ekspanzije in pri tem ohranjal svojo staro podobo le v večjem okviru, bo s tem samo povečal že tako hudo nesoglasje med njim in družbo, zapravljal bo denar, zaostril krizo, v kateri že je, ne bo pa uspel v svojem poslanstvu, s čimer bo ogrozil lastne možnosti za preživetje ter nepopisno kaznoval prihodnje rodove.«

Ali vse to pomeni, da smo spet na začetku poti? Naj bo, če je to nujno za polno družbeno priznanje izobrazbe. In končno: čas, porabljen za ponavljanje, ki ima jasen cilj, v šolstvu ni izgubljen.

FRANCI PIVEC

Michel Seuphor (Belgija): Kompozicija I, sitotisk, 1986. Tokrat objavljamo nekaj umetniških del z razstave bienala grafike 1987

dogodki
novosti

Ustvarjalni mladi tehniki

O republiških srečanjih in 23. zveznem srečanju

Strinjamo se, da se mora vzgojno-izobraževalna vloga šole okrepiti in postati učinkovitejša, pri tem pa večkrat pozabljamo, da je treba za to ustvariti nekatere možnosti. Te se kažejo v kakovosti vzgojno-izobraževalnega procesa, tesno povezanega z vzgojno-izobraževalnim delom učitelja, mentorja, z učnimi sredstvi, sodobno izobraževalno tehnologijo, razumevanjem pomena podružbljanja vzgojno-izobraževalnih dejavnosti, enotnostjo učiteljskega kolektiva, in odvisnega od tega, kako so zasnovane in vodene interesne dejavnosti. V tej zvezi imajo pomembno mesto in vlogo interesne proizvodno-tehnične dejavnosti, ki dajejo učencem znanje, spretnosti in delovne navade z različnih področij tehnike, tehnologije, organizacije dela, tehniško-tehnološke dokumentacije, energetike, informatike in računalništva ter družbenogospodarskih odnosov.

Te dejavnosti imajo nedvomno vzgojno in izobraževalno vrednost v vrstah dela, metodah in oblikah, pri katerih se povezuje in prepleta tehnično, tehnološko, fizikalno, ekološko, ergonomsko, ekonomsko in drugo znanje, in pri katerih je potrebna interdisciplinarnost (postopki, metodologija, predmet preučevanja in raziskovanja).

V vzgojno-izobraževalnem procesu pri krožkih klubov mladih tehnikov pa je še posebno pomembno spodbujanje in razvijanje ustvarjalnih sposobnosti, spoznavanje individualnih razlik med učenci, registriranje in upoštevanje le-teh pri nadaljnjih dejavnostih.

Pri spodbujanju, razvijanju in rasti ustvarjalnih tehničnih sposobnosti imajo posebno vlogo srečanja mladih tehnikov, ki potekajo na šoli in med šolami, v občini, med območji, v republiki in v vsej Jugoslaviji.

Letos je bilo v Krškem že enajsto republiško srečanje, triindvajseto zvezno srečanje pa je tokrat potekalo v Murski Soboti.

Republiška srečanja potekajo že od leta 1975. Do 6. srečanja smo poudarjali osrednje vodilo - »Tehnična kultura mladih - pogoj za večjo družbeno produktivnost«, pri 7. in 8. srečanju pa smo to pomembno, a široko zastavljeno zahtevo, določeneje opredelili z geslom: »Mladi tehniki za kmetijstvo in energetiko«. Tako smo »odprli« možnosti za ustvarjalno delo učencev v agrotehničnih, energetsko-inovacijskih in proizvodno usmerjenih krožkih.

Pri 9. in 10. srečanju pa smo osrednje vodilo izrazili takole: »Mladi tehniki za znanje in tehniško ustvarjalnost«. S tem smo želeli poudariti pomen sodelovanja, dejavnosti in ustvarjalnega dela v najrazličnejših krožkih klubov mladih tehnikov.

Osrednje vodilo letošnjega - 11. srečanja je bilo: »Mladi tehniki raziskujejo in ustvarjajo«. S takšnim izhodiščem smo poudarili pomen raziskovalne dejavnosti v posameznih krožkih ter ustvarjalno-produktivno dejavnost, ki je zasnovana na uredništvu raziskovalnih izsledkov.

Pri takšnem kakovostnem in količinskem širjenju in prenovi nas je vodila zahteva, da se je

treba »odtrgati« od stanja, kakršno je, zgolj od izkazovanja spretnosti in ročnega dela ter uvesti takšne dejavnosti, ki so znanstveno-tehnično in intelektualno zahtevnejše, da imajo znanstveno in politično vsebino ter dajejo možnosti za ustvarjalno delo.

Racionalna in deloma empirična evalvacija srečanja sta pokazali, da je takšna usmerjenost pravilna, zato bomo le-ta nadaljevali tudi na 12. srečanju, ki bo maja 1988 ter pripravili program na podlagi dobrih izkušenj 11. srečanja.

V programu naj poudarjam: raziskovalno nalogo, ki je zasnovana interdisciplinarno, mikroracionalniške-uporabne programe, namenjene tehniški vzgoji, didaktične pripomočke za množične poskuse, elektronske naprave in vezja, robotske in procesne konstrukcije, paleta modelarskih projektov in izdelkov, nove dejavnosti, razpise delovnih organizacij in ustvarjalnost učitelja mentorja. Ugotovimo lahko, da imamo ta čas v Sloveniji več kot 20.000 mladih tehnikov, letos pa smo si zadali cilj, da to število bistveno povečamo, saj ugotavljamo, da se mladi vse bolj zanimajo za ustvarjalno politično dejavnost. To bo vsekakor zmogla Zveza organizacij za tehnično kulturo v sodelovanju z Zavodom SR Slovenije za šolstvo, kadrovske šole, ozdi, družbenopolitičnimi skupnostmi, družbenopolitičnimi organizacijami in zagnanimi posamezniki.

In še nekaj besed o 23. zveznem srečanju mladih tehnikov Jugoslavije.

Po medrepubliškem dogovoru ga je pripravila Slovenija, ki je zaupala izpeljavo Zvezi organizacij za tehnično kulturo v Murski Soboti. Srečanje je uspelo; to je tudi zasluga zavzetega dela soboških organizatorjev. Glede na izkušnje smo v letošnje srečanje - po osmih letih je bilo spet v Sloveniji - uvedli nekaj novosti, tako da so mladi pokazali več ustvarjalnosti ob uporabi temeljnega znanja s posameznih področij tehnike.

Prikazali so svoje projekte in z zadovoljstvom smo ugotavljali, da se ne pojavlja sama (zgolj) tehnologija, ampak jo je spremljala ustrezna tehnična, tehnološka in druga dokumentacija, ter da se ob tem pojavlja kot sredstvo tudi računalniška tehnologija.

Srečanja se je udeležilo 300 mladih tehnikov iz vseh jugoslovanskih republik in pokrajin in 200 njihovih spremljevalcev, mentorjev in članov sodniških komisij.

Slovenska ekipa mladih tehnikov se je uvrstila zelo dobro, saj so mladi udeleženci iz Slovenije prejeli kar 28 priznanj, SR Srbija 15, SAP Vojvodina 11, SR Hrvaška 7, SR Bosna in Hercegovina 3 in SR Makedonija 1.

Na Zvezi organizacij za tehnično kulturo Slovenije menimo, da smo se odločili za prihodnost, kajti družbena in proizvodna praksa nas prepričuje, da je takšna razvojna pot pravilna in zasnovana tako, da omogoča razvoj ustvarjalnih sposobnosti mladih. Pri tem pa je treba poudariti, da je to tudi trdna podlaga in dobra naložba za razvijanje tako imenovanega domačega znanja in pameti ter učinkovitega dela.

AMAND PAPOTNIK

Dr. Stanko Gogala

17. julija smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od velikega slovenskega pedagoga dr. Stanka Gogale. Vsi, ki poznamo dragoceni znanstveni in pedagoški opus dr. Gogale, upokojenega rednega profesorja filozofske fakultete - to je od 1964 do 1966 tudi vodil kot njen dekan - smo potni ob izgubi enega izmed redkih bardov polpretekla in sodobne pedagoške misli. Čeprav je bil več let bolan, se je vse do zadnjega zanimal, kaj se pomembnejšega dogaja na teoretičnem in praktičnem pedagoškem področju. Njegov izredno ustvarjalen življenjski krog, v katerem je vstopil pred dobrimi petinosemdesetimi leti v Kranju, je zdaj sklenjen. V Kranju se je začela tudi njegova formalna šolska pot in se nadaljevala na drugi državni gimnaziji in na filozofski fakulteti v Ljubljani, kjer je diplomiral na študijski skupini filozofija, pedagogika in biologija in kasneje na tej fakulteti tudi doktoriral. Za njegovo življenjsko pot sta značilni zlasti dve determinanti: bil je učitelj in znanstvenik.

Bila bi velika škoda, če se pokojni dr. Gogala, katerega obsežno strokovno in splošno kulturno znanje so plemenitili izredna človečnost, brezmejni poklicni eros

in optimizem ter vera in ljubezen do mladih, ne bi bil zapisal pedagoškemu poklicu. Koliko rodov dijakov ljubljanskega učiteljskega, ki mu je namenil skoraj dvajset let, in koliko mladih profesorjev različnih fakultet in strok je odhajalo na svoja, zlasti težka povojna učna mesta, opogumljenih predvsem z živim pedagoškim zgledom in s hvaležnim spominom na svojega profesorja. Tak prehaja dr. Gogala v pedagoško izročilo, ob katerem naj bi se novi rodovi učiteljev vedno znova zgledovali in bogatili. Pa ne le zaradi njegovega strokovnega, pedagoškega in osebnostnega ugleda. Nič manj izrazita in posnemanja vredna ni bila Gogalova napredna družbena naravnost. Humana, demokratična in socialno čuteča osebnostna usmerjenost ga je že zelo zgodaj pripeljala v napredno usmerjeni tabor krščanskih socialistov, med vojno pa med simpaticerje in podpornike OF. Zaradi sodelovanja v njem, materialnega podpiranja družin interniranih sodelavcev, pričanja v prid obsojenih dijakov, ki so sodelovali z OF, je bil večkrat policijsko zaslišan in zaprt ter suspendiran kot privatni docent na univerzi.

Profesorjevo pedagoško delo se je začelo zgodaj povezovati

z njegovo znanstveno ustvarjalnostjo. Popolnejša možnost zanjo se mu je ponudila že leta 1933, ko je postal privatni docent za pedagogiko na tedanji filozofski fakulteti. Leta 1946 je napredoval v izrednega, leta 1959 pa v rednega profesorja. V povojnem času ga je doletela izredno zahtevna naloga, naj vsebinsko in organizacijsko preoblikuje oddelke za pedagogiko na filozofski fakulteti in vzpostavi ustvarjalno vez med pozitivnimi stranmi predvojne univerzitetne pedagogike in na novo nastajajočo pedagoško mislijo v socialistični družbi. Oddelki je vodil vse do upokojitve, več let je bil njegov edini stalni učitelj. To delo je zmoget le, ker so ga odlikovali temeljito strokovno znanje, neomajna volja do dela in vztrajnost, ter še zlasti zaupanje v socialno pravičnejšo pedagoško teorijo in prakso.

Znanstveno ustvarjalnost dr. Gogale prevečata globok humanizem in demokratičnost, ki nista mišljena abstraktno in zunaj časa ter prostora, marveč sta najtesneje povezana z resničnim osvobodilnim posameznika ter pluralistično zasnovane družbe. Njegova temeljna težnja je bila spojit individualnega in »solidarnega«, se pravi socialnega človeka, poudar-

jajoč, da se pravičnejša družba more razviti le na podlagi učlovečenega in socialno delujočega človeka. V tem duhu so napisane Gogalove razprave, ki jih je objavljaval v številnih revijah, a zlasti njegova temeljna monografska dela: Pedagoške vrednote mladinskega gibanja (1931), melji obče metodike (1933), Uvod v pedagogiko (1939) in Obča metodika (1951, 1966).

Spomin na dr. Gogala bi bil močno okrnjen, če ne bi vsaj omenili njegove izredno dinamične strokovne dejavnosti v najrazličnejših republiških in zveznih strokovnih ustanovah, v uradnih in samoupravnih organih, društvi ipd., saj skoraj bilo vidnejše pedagoške akcije manifestacije, na kateri ne bi sodeloval. Dolgo ga bomo pogostili še zlasti v Zvezi društev pedagoških delavcev Slovenije, kateri častni član je bil, in v uredništvu Sodobne pedagogike, ki jo je sourejeval vsa povojna leta in velik pripomogel k njeni nenehni strokovni rasti.

Spomin na njegovo znanstveno in pedagoško delo, na njegovo izredno človeške vrline in pokonni značaj je dovolj živ in močan da bo dr. Stanka Gogalo še naprej ohranil med nami. FRANCE STRMČNIK

SKUPŠČINA SEKCIJE PROSVETNIH ČASOPISOV

Prosvetni časopisi v prave roke

Pri nas izhaja vsak teden ali na štirinajst dni kar osem prosvetnih časopisov, ki so tudi v preteklem šolskem letu uspešno obveščali o dogajanju v vzgoji in izobraževanju. Tako so ugotavljali na letošnji skupščini Sekcije prosvetnih glasil konec junija na Ohridu, ko so se predstavniki posameznih uredništev zbrali že trinajstič zapovrstjo. Gostitelj tokratnega srečanja je bilo uredništvo skopskega Prosvetnega rabotnika.

Razpravljali so o najbolj vročih temah v vzgoji in izobraževanju, predvsem o hudih razmerah v makedonskem šolstvu. Uredniki in časnikarji pa so namenili največ razprave svojim založnikom in časnikarskim težavam. Gmotni položaj jugoslovanskih prosvetnih časopisov je sicer zelo slab, vendar ne sme biti razlog, da bi obtičali na robu informacijskega sistema. Ob zvišanju cen papirja, tiska in vsega, kar bremenja časopisne hiše, posamezna prosvetna glasila komajda lahko izhajajo. Čeprav si vsako uredništvo po svojih močeh prizadeva zboljšati položaj, se stanje v zadnjih letih bistveno ne spreminja. Tudi naš Prosvetni delavec se s pičlimi dotacijami (Izobraževal-

na skupnost Slovenije, Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, Pis za pedagoško usmeritev, Skupnost otroškega varstva in Pis za kulturo) ne bi mogel preživljati; rešuje ga predvsem denar, zbran z naročninami, razpisi in različnimi objavami. Seveda v nenehni boju za obstanek ne moremo razmišljati o širjenju uredništva, ki bi lahko omogočilo, da bi izhajal časopis vsak teden in s še bolj raznovrstno vsebino.

Poudarili so, da bi morali bolj razvijati sodelovanje med uredništvom. Izmenjava pomembnejših člankov je že uveljavljena oblika sodelovanja, prav tako tudi skupne jugoslovanske številke (npr.

ob prazniku dela). V letošnji majski skupni izdaji so časnikarji in strokovnjaki objavili predvsem razmišljanja o šoli v prihodnosti. Takšni prispevki so zagotovo dobrodošli in potrebni.

Na letošnji skupščini so prvič podelili tudi nagrade (časnikarjem in urednikom jih bodo odslej podeljevali vsako leto za njihovo pisanje in sodelovanje pri delu sekcije). Predsednik Zveznega odbora sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju, znanosti in kulturi Boris Lipužič je na novo ustanovljeno nagrado podelil glavni in odgovorni urednici Prosvetnega lista iz Sarajeva Vesni Šakota in dr. Anteju Bežnu, direktorju Školskih novih iz Zagreba, ki že več let uspešno opravljata svoje delo.

V hotelu Sileks, kjer je bila letošnja skupščina, sta založbi Prosvetno delo in Detska radost iz Skopja pripravili prikupno razstavo učbenikov in slikanic za najmlajše. Presenetile so bogate in izvirne ilustracije, žal pa makedonske slikarice in pravljice pri nas zelo slabo poznamo. Morda zato, ker imamo v Sloveniji kar nekaj zelo priznanih otroških ilustratorjev in veliko čudovitih slovenskih pravljic.

Udeleženci so obiskali tudi Strugo in tamkajšnje otroško letovišče 25. maj, kjer že osem let ob svojih vzgojiteljih in učiteljih preživljajo letne in zimske počitnice osnovnošolski otroci, predvsem iz Makedonije.

Prihodnje leto bo skupščina

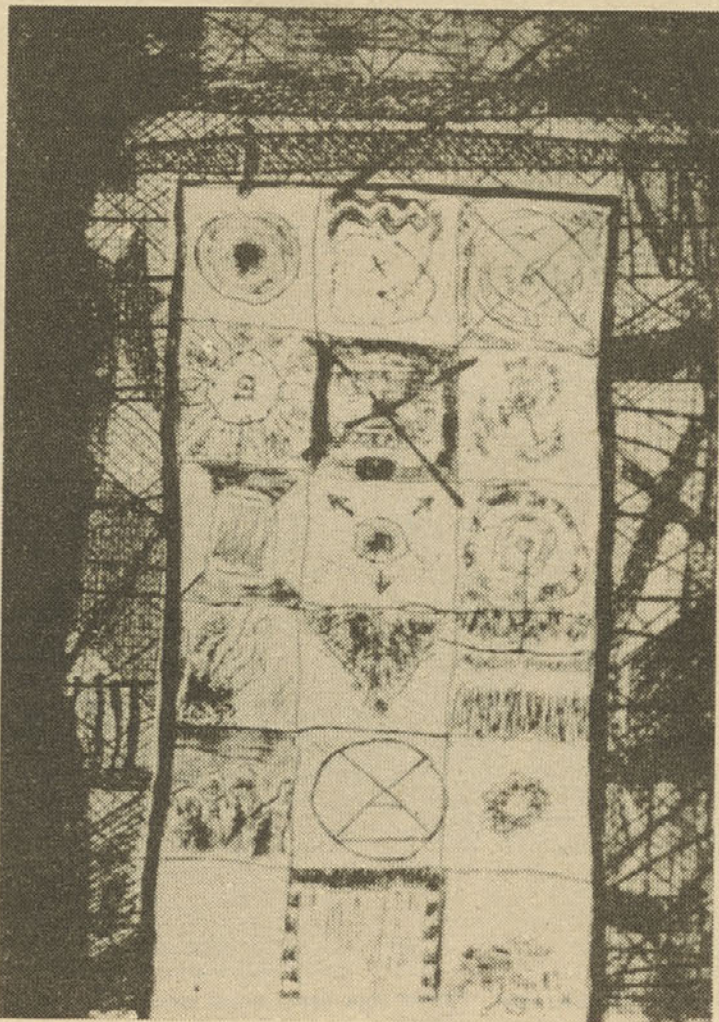
Sekcije prosvetnih listov v Prištini, gostitelji bodo časnikarji uredniki Shkendije. Do takrat bo opravljal delo predsednika sekcije Jusuf Selimaj iz Prištine, glavni in odgovorni urednik njihov časnik, njegov namestnik pa direktor in glavni urednik Prosvetnega delavca Jože Valentinčič - oba so imenovali na letošnjem srečanju.

Želja po boljšem gmetnem položaju bo prosvetne liste spremljala tudi do prihodnje junijске skupščine, do takrat pa se bodo vsa uredništva zavzemala za čim bolj kakovostno vsebino svojih časopisov, da bi le-ti postali resnično nepogrešljivi za tiste, ki jim namenjeni: za vse, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem.

L. L.

IZ MAKEDONSKEGA ŠOLSTVA

● Osebnih dohodkov prosvetnih delavcev so skromni in osnovni šolski učitelji ne dobejo niti stotisoč dinarjev na mesec, srednješolski okrog 130 ali 140 tisoč, visokošolski pa med 220 in 300 tisoč. Učitelji nosijo posledice slabih gospodarskih razmer, katerih ne vidijo pravega izhoda. Zato se zatekajo v varljivo upanje, da bo boljše šole, ko bo šolstvo enotno urejeno v vsej Jugoslaviji in bo za enako delo enak program učiteljev povsod enako nagrajen.

Zoran Todović: Simfonija za Dragano, linorez, 1986

Spremenjena naročnina

Vest o podražitvi časopisa spada med tiste, ki jih vsako uredništvo objavlja le s težkim srcem. Inflacija in izjemna rast tiskarskih stroškov sta bistveno zmanjšali vrednost dozdajšnje naročnine na Prosvetnega delavca, zato smo prisiljeni poslati naročnikom položnice za doplačilo in spremeniti naročnino. Šole in druge organizacije so položnice že prejele in nam denar vestno nakazujejo. Posamezni naročniki bodo prejeli položnice v kratkem.

Vemo, da so se letos domala vsi časopisi in revije že nekajkrat podražili, zato opravičilo za našo prvo podražitev najbrž ni potrebno. S povečano naročnino bomo vsaj delno izravnali izdelke s prihodki; več denarne pomoči pa pričakujemo tudi od ustanoviteljev in drugih samoupravnih skupnosti, ki dotirajo naše glasilo.

Za upokojene in študente bo naročnina tudi v prihodnje sorazmerno nižja.

Prosimo naročnike, da ostanejo še naprej zvesti svojemu glasilu, da bo lahko tudi v prihodnje spremljalo delo delavcev v vzgoji in izobraževanju, jih obveščalo o novostih in jim rabilo kot javna tribuna.

Prizma optimizma

Popravek osebnih dohodkov učiteljev naj bi bil spodbuden korak novo šolsko leto. To seveda ni dilo, temveč le uresničevanje enega med sklepov julijske skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije, kateri je zapisano: Izobraževalna skupnost bo vztrajala, da se morajo osebni dohodki učiteljev obdržati na ravni, doseženi lanskega decembra – tedaj so bili usklajeni z gospodarstvom. V sklepu je tudi opredeljeno, da je treba osebne dohodke delavcev v vzgoji in izobraževanju sproiti usklajevati z rastjo osebnih dohodkov v gospodarstvu, tako kot predpisuje družbeni dogovor.

Kaj se obeta pedagoškim delavcem v prihodnjih mesecih in kakšne načrte nameravajo uresničiti še letos v Izobraževalni skupnosti Slovenije, Skupnosti otroškega varstva in Republiškem odboru Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti? Za odgovore na ti dve vprašanji smo zaprosili Nika Žibreta, predsednika Izobraževalne skupnosti Slovenije, Majo Vojnovič, tajnico skupščine otroškega varstva Slovenije in Aleša Golja, sekretarja Republiškega odbora Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti Slovenije.

NIKO ŽIBRET: »Zvišanje osebnih dohodkov učiteljev je samo uresničevanje politike, dogovorjene po republiški resoluciji, najnovejši statistični podatki pa spet kažejo, da osebni dohodki zaostajajo za gospodarstvom. Zlasti v osnovnem in srednjem šolstvu; le v visokem šolstvu so bolj izenačeni. Možnosti za ohranitev ustreznih osebnih dohodkov so slabe, saj je neskladje med republiško in zvezno resolucijo ter zveznimi intervencijskimi zakoni in metodologijo, čedalje večje. Kolikor bo mogoče, se bomo še vnaprej zavzemali za usklajevanje osebnih dohodkov. Ali bomo pri tem uspešni, je precej odvisno od občinskih izobraževalnih skupnosti in občinskih izvršnih svetov. Sproti jih bomo obveščali o sprejetih odločitvah, da bodo tudi same znale ubrati primerno pot do svojih izvajalcev. V ta namen bomo kmalu izklicali posebni sestanek s tajniki občinskih skupnosti. Pravzaprav pa so osebni dohodki zadeva, ki jih morala biti sama po sebi urejena, ne pa da vznemirja ljudi v zbornicah tako zelo, da marsikaj zanemarijo stroko in kako-tudi svojega dela.«

Učiteljske plače se še zmeraj niso toliko povečale, da bi bile povsod vsaj blizu osebnim dohodkom, na drugih primerljivih področjih združenega dela. Neorazmerja pa so tudi v samem šolstvu: šole, ki imajo bolj splošne programe, so na boljsem od tistih, ki izobražujejo za proizvodnjo, in položaj delavcev v osnovnih šolah je za spoznanje bolj od tistih v srednjih šolah.

Zastareli normativi v vrtcih

HERMINA KASTELIC: »Tudi Skupnost otroškega varstva Slovenije si je lani prizadevala, da bi se raven osebnih dohodkov delavcev v vzgojno-varstvenih organizacijah približala osebnim dohodkom v gospodarstvu. Nekaj je bilo sicer doseženo, vendar so bili osebni dohodki vzgojiteljic in varuhinj še zmeraj približno za deset odstotkov manjši. Letos so se razmere bistveno poslabšale: aprila so osebni dohodki v vzgojno-varstvenih organizacijah zaostajali za gospodarstvom povprečno že za dvajset odstotkov, ponekod celo za štirideset. Le nekaterim se je posrečilo ujeti osebne dohodke v gospodarstvu (Logatec, Mozirje, Tržič). Položaj se je zboljšal šele v zadnjih mesecih. Vzgojno-varstvene organizacije v Celju, Črnomlju, Izoli, Kranju, Logatcu, Mozirju, Murski Soboti, Sevnici, Slovenski Bistri, Škofji Loki in Trzinu so celo izenačile osebne dohodke z gospodarstvom, približali pa so se jim tudi drugje. Kako bo do konca leta, je seveda odvisno od gospodarskih gibanj v celotnem združenem delu. Najbrž bi bilo preveč pričakovati, da bi se povsod sproti izenačevali z gospodarstvom, upamo, pa, da zaostanek nikjer ne bo presegal desetih odstotkov.«

Poleg skrbi za osebne dohodke vzgojiteljic morajo pri Skupnosti otroškega varstva čimprej pregledati zdajšnje normative in standarde v slovenskih vrtcih. Ti, ki so veljavni, so bili sprejeti že leta 1981 in so prilagojeni tedanjim razmeram. Ponekod jih ne morejo upoštevati, zato so zlasti v me-

stih in večjih središčih oddelki za otroke do treh let prenatrpani. Kar dve tretjini občin ima v svojih oddelkih več otrok, kot dopušča predpisi. V oddelkih za otroke, starejše od treh let, je nekoliko boljše, saj presegajo predpisano številčno mejo le v dvanajstih občinah.

Tudi kadrovske normative lahko le malokje upoštevajo, saj je v več kot polovici občin zaposlenih manj vzgojno-varstvenih delavcev, kot jih predpisuje zakon. Težave nastajajo zato, ker zakon predvideva deveturni poslovalni čas vzgojno-varstvenih organizacij, dobra polovica otrok pa mora ostati v vrtcu več kot deset ur. Razmere otežujejo tudi številne »bolniške«. V vrtcih so predpisi, ki zadevajo zdravstveno stanje delavcev, še posebno strogi – vzgojiteljice in varuhinje morajo biti povsem zdrave.

In kako je s prostorom v vrtcih? Po predpisih bi moral imeti v igralnici vsak malček vsaj tri kvadratne metre površine in devet kubičnih metrov prostornine, posebna preglednica, ki so jo pripravili na Skupnosti otroškega varstva, pa kaže, da imajo zdaj ti otroci na voljo le nekaj več kot dva in pol kvadratna metra površine in manj kot osem kubičnih metrov prostornine.

Zaradi pomanjkanja prostora so podobno prikrajšani tudi starejši otroci.

Za boljšo kakovost dela v vrtcih bo nujno treba zvišati prispevke staršev – ti so namreč v primerjavi z izdatki iz leta v leto manjši. Čeprav je v srednjeročnih planskih dokumentih zapisano, da je treba usklajevati cene storitev in prispevkov uporabnikov s cenami na trgu in z gibanji osebnih dohodkov, se to doslej ni uresničevalo. Zdajšnji mesečni prispevki staršev res niso bili visoki in z njimi si nismo mogli kaj prida pomagati, kaj šele, da bi oskrbovali vrtce z igračami in drugimi vzgojnimi sredstvi, ki so za predšolskega otroka tako zelo pomembni.

(Maja Vojnovič)

Ena osrednjih nalog v vzgoji in varstvu je tudi širjenje skrajšanih oblik vzgoje in varstva za tiste predšolske otroke, ki niso v celodnevem varstvu. Takšnih otrok je pri nas polovica. Vsak otrok med tretjim in četrtem letom naj bi se udeleževal vsaj enega programa.

Zanimiv bo posvet Družbeno-ekonomski odnosi in otroško varstvo, ki ga bo Skupnost otroškega varstva pripravil oktobra. Upajo, da bo pripomogel k zbolšanju vzgojno-varstvene dejavnosti, k primernejšim normativom, pa tudi k načinu oblikovanja cene v vrtcih.

Kakšno bo slovensko šolstvo?

V Izobraževalni skupnosti Slovenije uvrščajo med najpomembnejše naloge za to jesen javno razpravo o dolgoročnem načrtu slovenskega šolstva. Zdajšnja šola je namreč še zmeraj preveč le zbirnik informacij, od učencev zahteva predvsem pomnjenje ipd. Omenjene razprave – strokovne zasnove zanje bodo pripravili na Izobraževalni skupno-

sti – pa naj bi jo pomagale preduriti in jo narediti takšno, da bo bolj spodbujala ustvarjalnost

vseh in še posebno nadarjenih učencev. Programska prenova osnovne šole je to jesen prispela v končni razred. Po osmih letih pa spet ugotavljamo, da so programi zastareli in da jih bo treba prenoviti. Veliko se je ta čas spreminilo pri tujih jezikih. Angleščina je postala v svetu osrednji jezik sporazumevanja in počasi jo bi morali vpeljati že v nižje razrede osnovne šole, osnovnošolci pa bi se morali učiti tudi drugega tujega jezika.

Sodobnost zahteva tudi računalniško opismenjevanje. Ni več dovolj, da imamo le posebne računalniške smeri za tiste, ki se zanje odločijo. Načrtovati je treba za prihodnja desetletja.

Srednjo šolo naj bi obiskovali vsi, razmisliti pa bi morali tudi o tem, v katere višje in visoke šole bomo usmerjali mladino in katere smeri podiplomskega študija so potrebne.

Če se bomo dogovorili, kakšno šolo Slovenci potrebujemo, bomo storili zelo veliko. O tem pa naj ne bi imeli glavne besede tisti, ki šolskega sistema ne poznajo. Še naprej bomo skrbeli za usklajevanje osebnih dohodkov ter za nenehno spopolnjevanje in izobraževanje učiteljev. Izpeljati pa bomo skušali tudi vse druge, že zdavnaj začrtane naloge. Ustanoviti moramo sklad za učbenike in tako dokončno urediti financiranje izdajanja učbenikov po znosnejših cenah. Če se želimo ogniti študentskim nemirom, moramo poskrbeti za redne valorizacije štipendij in.

Na julijski skupščini Izobraževalne skupnosti Slovenije smo se

Učiteljeva delovna obveznost – še zmeraj neznanka

Izenačevanje družbenogospodarskega položaja pedagoških delavcev – k temu naj bi pripomogla tudi svobodna menjava dela – bo tudi v prihodnje glavna skrb republiškega odbora Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti. Odbor bo pomagal tudi tistim, prosvetnim delavcem, ki so zaradi prenovljenih programov srednjih šol ostali brez dela (to so nekateri učitelji samoupravljanja s temelji marksizma, obrambe in zaštite in zemljepisa). Šolam bo skušal priskrbiti denar zanje, vsaj za čas, ko bodo brez dela ali do takrat, ko si bodo poiskali nova delovna mesta.

Republiški odbor bo še nadalje dopolnjeval panožne sporazume, pa tudi razpravo o delovni obveznosti učiteljev. O tej problematiki naj strokovno spregovori tudi Zavod za medicino dela in Republiški komite za delo, ne le Pedagoški inštitut ali Zavod za šolstvo. Temeljno izhodišče za nadaljnja razmišljanja mora biti učiteljeva letna delovna obveznost in ne tedenska ali mesečna; upoštevati pa je treba tudi to, da je učiteljevo delo intelektualno in ga zato ni mogoče meriti kar z urami.

Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti se bo zavzemal tudi za izenačevanje osebnih dohodkov v sami vzgojno-izobraževalni dejavnosti. To pomeni približevanje načelu: Za enako delo – enako plačilo, vendar ob upoštevanju kakovosti. Najpomembnejše je, da bodo vsi imeli enake možnosti za delo.

(Aleš Golja)

Jože Horvat – Jaki: Leglo, gravura in sitotisk, 1987

tudi dogovorili, da bomo sprožili ustavni spor: zvezni in predlagani republiški obračunski zakon namreč določata, da delovnim organizacijam, ki poslujejo z izgubo in tistim, ki poslujejo z močnimi, ni treba poravnati obveznosti do šolstva. S takšno določbo se ne strinjamo in jo spodbijamo. Prepričani smo, da morajo prav vse delovne organizacije poravnati svoj dolg do kadrovske reprodukcije.

(Niko Žibret)

Končajmo s spodbudnimi mislimi predsednika skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije, ki je prepričan, da se tudi šolstvo spreminja in razvija v pravo smer, kljub občasnim nepravilnostim in nezadovoljstvu šolnikov, učencev in njihovih staršev. Zato tudi tistim, ki letos prvič vstopajo v naš izobraževalni sistem (prvošolcem in novim učiteljem), želi veliko poguma in optimizma.

LUČKA LEŠNIK

aktualno

Da se gmotni položaj ne bo poslabšal

Usklajevanje sporazumov dejavnosti in samoupravnih splošnih aktov z družbenim dogovorom o dohodku in zakonom o celotnem prihodku

Letos sta bila sprejeta in usklajena zvezni in republiški družbeni dogovor o dohodku. Oba zahtevata uskladitev sporazumov dejavnosti in samoupravnih internih aktov organizacij združenega dela, ki govorijo o pridobivanju in delitvi dohodka. Sprva je bilo določeno, naj bi uskladili sporazume dejavnosti z obema dogovoroma do decembra 1987, vendar v povezavi s predvidenimi spremembami Zakona o celotnem prihodku.

Spremembe in dopolnitve Zakona o celotnem prihodku, sprejete 25. junija v zvezni skupščini, pa so bile drugačne, kot smo pričakovali v naši republiki. Zahtevajo namreč, da je treba nekatera določila uveljaviti v internih aktih do 25. septembra, skratka, po izplačilu po tem datumu bodo veljala določila spremenjenega 93. člena Zakona o celotnem prihodku. Zato se je odbor udeležencev odločil, da bo skrajšal tudi rok za uskladitev z obema dogovoroma, saj se bomo tako izognili tudi neprestanemu spreminjanju internih aktov.

Predstavniki komisij sporazumov dejavnosti so na julijemskem posvetu sicer nasprotovali hitrejšemu postopku usklajevanja, ker pa bi se ob uveljavitvi določil spremenjenega 93. člena osebni dohodki utegnili znižati, so vseeno pripravili osnutke sprememb in dopolnitev sporazumov dejavnosti. S posebnim dopisom so opozorili delovne organizacije, da morajo pravočasno pripraviti spremembe internih aktov (o teh se odloča na referendumu).

Republiški odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti je takšni naglici še posebno nasprotoval, ker bi bilo o vsem tem treba razpravljati med počitnicami – tedaj ko mora-

jo prosvetni delavci praviloma izrabiti svoj dopust in torej kakovostna razprava ne bi bila mogoča.

Razprava o osnutkih sprememb in dopolnitev sporazumov dejavnosti je bila končana 15. avgusta. Po tem datumu in ob upoštevanju pripomb in dopolnitev iz razprave so komisije izoblikovale predloge sprememb in dopolnitev sporazumov ter jih sporočile udeležencem.

Komisije so se premišljeno odločile, da bodo razpravljale le o tistih spremembah in dopolnitvah, ki jih zahtevata oba dogovora in zakon, razpravo, ki je bila širša in je zahtevala tudi spremembe nekaterih drugih določil v sporazumih, pa so odložile na kasnejši čas. Svojo odločitev so utemeljile s tem, da je večina udeležencev, ki so sporočili svoje mnenje, razpravljala le o osnutku sprememb in dopolnitev ter da je bil čas za razpravo o vsebinskih spremembah prekratek in neprimeren. K vsebinskemu delu razprave pa bi morali pritegniti čimveč strokovnih organizacij in združenj, da bi strokovno utemeljili nekatere pobude (izbor tipičnih del in nalog, vrednotenje del in nalog, napredovanje pedagoških delavcev, delovna obveznost, pridobivanje prihodka itn.).

Kljub vsem težavam (prekratkem in neprimerem počitniškemu času, v katerem je potekala razprava) pozivam vse člane Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, naj store vse, kar je v njihovi moči, da odpravijo vse ugovore in razloge, ki bi dodatno poslabšali gmotni položaj prosvetnih delavcev.

Sekretar RO
ALEŠ GOLJA

Tovarišu začetniku ob nastopu prve službe

(Smejo čitati tudi starejši tovariši)

Mlad si. To ni tvoja zasluga, a tudi ne tvoja krivda. Krivda družbe in države je, da mlade neizkušene ljudi v dobi, ko so še najbolj potrebni vzgoje in pouka, pošilja med narod, da ga vzgajajo in učijo. Navdušen si. To je lepo in dobro. Ni pa dobro, ako se v svoji navdušenosti zaletiš, hočeš doseči nedosegljivo, potem pa obnemo, in resigniraš.

Domisljavi si. To je popolnoma naravno v tej starosti. Je že tako v človeškem življenju: otrok do 10. leta misli, da njegov oče ve vse; okoli 15. leta se mu to brezpozorno zaupanje začne majati; ko je star 20 let, si domisluje, da je mnogo pametnejši kakor oče s svojimi zastarelimi nazori; ko si je nekaj izkusil v življenju, pa začne spoznavati, da je oče prav razumen mož – za svoje razmere, četudi je znabit samo preprosti kmetič ali delavec. Tako boš čez nekaj let sodil tudi ti o meni, starejšem tovarišu, katerega sedaj gledaš prezirljivo, ker sem se pokmetil in se ti znabit dozdevam starokopiten. Tudi mi smo bili mladi in smo si domisljevali, da preobrnemo svet; toda svet je preobrnil nas, vsaj deloma.

Na svoje delovno mesto ne pridi šele zadnji dan pred začetkom šole!... Pridi torej nekaj dni prej, spoznaj novi kraj in tamošnje ljudi, predstavi se okr. šolskemu nadzorniku, znabit predstniku okr. šolskega sveta, svojemu nadučitelju in tovarišem, nadalje župniku in kaplanu – da

tudi tema dvema, ker boš imel skupno delo z njima – obišči predsednika krajnega šolskega sveta in druge vojače!...

Preglej imenik svojih učencev, informiraj se o njihovih domačih razmerah, o dosedanjem vedenju in učenju, ako so že hodili v šolo. Potrudi se, da čim prej poznaš vse svoje učence po imenu in osebnosti... Učenceva zvest, da ga učitelj pozna, je važen disciplinski pripomoček. Svojega službenega mesta ne smatraj za prenosilno, iz katerega uhajaš vsako soboto domov ali v bližnje mesto in se vračaš šele v ponedeljek zjutraj. Ako le mogoče, ostani tam tudi za praznike, da spoznaš krajevne šege in navade...

Dobro poznanje šolskega kraja in tamošnjih razmer je brezpozorno potrebno za uspešno delo v šoli. Dobro je, če že pred začetkom šole obhodiš vse vasi in zaselke, ki spadajo v tvoj šolski okoliš. Čez nekaj tednov pa moraš vedeti za domačo hišo vsakega svojega učenca. Četudi veš, da si samo začasno v tem kraju, vendar skušaj uživati se tako, kakor če bi nameraval ostati stalno. Ne zabavljaj čez kraj in razmere! S tem se zameriš domačinom in si poslabšaš svoj položaj. Kdor ni zadovoljen v prvem kraju, ta tudi v drugem in tretjem ne bo.

Tvoj poklic je šola. Njej posveti vse svoje moči!... Popotnik 1922, str. 146–147

doma
drugje

Ameriški pisatelj Mark Twain je nekoč ugotavljal, da je nemščina tako težka, »da bi jo morali nežno in spoštljivo uvrstiti med mrtve jezike, zakaj le mrtvi imajo čas za njeno učenje«. Nemška vlada in prenekateri nemški znanstveni delavci z grozo ugotavljajo, da Twainovo prepričanje še zmeraj prevladuje in da ga z njim deli celo vedno več ljudi na svetu.

Kljub naraščajočemu zanimanju za jezik v deželah, kot sta Kitajska in Turčija, se še število študentov, kjer se učijo nemščino, od leta 1979 zmanjšalo za dva milijona, na približno 14 milijonov. To je spodbudilo Bonn, da si je začel prizadevati za obnovo veljave Goethejevega in Schillerjevega jezika v svetu, ki je vedno bolj odvisen od angleščine.

Zahodne Nemce posebno vznemirja vedno manjše zanimanje za njihov jezik med članicami EGS in drugimi večjimi gospodarskimi partnerji. Bonn prizadeto ugotavlja, koliko zahodnoevropskih študentov opušta nemščino na račun angleščine zgolj iz prepričanja, da se je angleščine lažje naučiti. Na ameriških univerzah so španščina, francoščina in italijanščina izrinile nemščino na 4. mesto. Hartwig Kalverkämper, profesor romanskih jezikov na Univerzi v Freiburgu meni, da velja pri Amerikancih španščina za koristno, francoščina za »šik«, italijanščina za eksotično – nemščina pa preprosto za pretežko. »Za Amerikance«, pravi, »je nemščina nekakšna moderna latinščina.«

Zahodnonemška vlada se bojuje proti takšnim težnjam in je namenila 110 milijonov dolarjev za razvoj študija nemškega jezika in kulture v tujini. Na nedavnem zasedanju Komisije Bundestaga za zunanje zadeve so izvedenci za

znanost, kulturo in trgovino predlagali, da je upadanje nemščine mogoče zadržati. Harald Weinrich, profesor nemščine na Univerzi v Münchnu, je ob tej priliki predlagal projekt multilingvalne Evrope, imenovan Europhonia, ki bi vseboval zahtevo, naj zahodnoevropski študentje vzamejo dva tuja jezika. Eden naj bi bil angleščina, toda, kot je rekel Weinrich in so ga drugi podprli, »bi nemščina tudi prišla na svoj račun.«

Glavni dejavnik v prizadevanjih Zahodne Nemčije je še vedno Goethe Institut, ki je bil ustanovljen leta 1951 in ga denarno podpira vlada. Njegovih 148 podružnic v 67 državah je namenjena razvijanju nemškega jezika in kulture. Da bi pripomogel k uspešnosti zahodnonemškega izvoza, inštitut zdaj omogoča diplome iz poslovne nemščine.

Tega jezika pa se uči rekordno število Turkov, ker mnogi želijo delati v Zahodni Nemčiji ali se vključiti v poslovno življenje. V Ekvadorju, Peruju in Čilu je nemščina še zmeraj zelo cenjena. Naraščajoče zanimanje na Kitajskem temelji na gospodarskem in političnem razvoju te dežele. Günter Wehrmann z oddelka za kulturo zunanjega ministrstva pravi, da se v odpiranju Kitajske proti zahodu ta država ne želi preveč navezati na ZDA – zato je izbrala nemščino kot »neodvisen« jezik.

V sodelovanju s pridobitniškimi producenti pripravlja Goethe Institut televizijski film, s katerim naj bi spodbujal učenje nemščine. Ta 15-minutni video, ki ga bodo najprej predstavili v kitajskih šolah, kaže tri nemške študente v vsakdanjem življenju; vsebuje pa tudi jezikovne drile in prikaz nemške dežele. Načrtujejo še angleško, francosko in špansko različico tega video filma, ki jih nameravajo prikazovati po televiziji v zamejstvu. V ZDA, na

NEMŠČINA V SVETU IN PRI NAS

»Moderna latinščina«

primer, namerava Public Broadcasting System začeti s temi oddajami prihodnje leto. To bi bila lahko dobra novica, saj predvajanje tega filma lahko pripomore k temu, da bi učenje nemškega jezika tudi postalo »šik«.

To je bil prevod prispevka Modern Latin A campaign to restore Deutsch – iz ameriške revije TIME (z dne 13. 4. 1987), ki je kot informacija o položaju nemščine v svetu zanimiva tudi za nas. Hkrati je tudi pobuda za ugotavljanje, kako je z nemščino pri nas. Ali tudi pri nas prevladuje prepričanje, da je nemščina »preprosto pretežka« in dajemo zato prednost angleščini? Če primerjamo oba jezika po težavnosti, ugotavljamo, da ima nemški jezik mnogo bolj zapleten slovnični sistem kot angleški jezik; pri tem imamo

v mislih slovnični spol samostalnika, sklanjatev samostalnika, pridevnika in zaimka, konjunktiv, sestavljenke, zgradbo stavka, idr.

Mark Twain je v svoji humoreski Ta grozna nemščina neusmiljeno karikiral nekatere od navedenih težjih točk nemškega jezika, ob katerih se pri pouku zares spotikamo. Te spotikljive točke pa še zdaleč ne morejo biti razlog, da bi učenje nemškega jezika bilo zaradi njih »preprosto pretežko«. Vsaj za Slovence ne, ker je tudi naš sistem paradigem obsežen in zapleten, poleg tega pa pozna slovenščina še dvojino, ki je v nemščini ni.

Učenje nemške slovnice je povzročalo v zadnjih desetletjih težave, ker sta v pouku neomajno vladali direktna in kasneje avdiolingvalna metoda in se za razlago slovnice ni smelo uporabljati materinske, niti se ni smelo učiti

slovnice primerjalno. Z uveljavljanjem novega, komunikativnega prireja v osemdesetih letih pa se začnemo učiti slovnico spet logično, brez ustvarjanja tabujev in predsodkov, da je kak slovnični pojav težji od drugega ter na podlagi analogij in kontrastov s strukturo maternega jezika. In ker novi prijem poudarja miselne aktivnosti učencev (ustvarjanje hipotez, analizo in sintezo) je učenje slovnice za učence sicer težak, a prijeten izziv, in to na vsaki stopnji učenja: osnovnošolski, srednješolski, visokošolski.

Poglejmo še, kako je z zastopnostjo nemškega jezika v našem šolstvu! Kot prvi tuji jezik ima 1. mesto angleščina pred nemščino in je razmerje med jezikoma v osnovni šoli 3:1 ter v srednjem usmerjenem izobraževanju 4:1 (nemščina kot nadaljevalni jezik iz osnovne šole). Razmerje pa se prevesi v prid nemščine kot drugega in tretjega tujega jezika v srednjem izobraževanju, kjer ima nemščina prvo mesto, sledijo pa ji francoščina in angleščina (pri drugem tujem jeziku) ter italijanščina in francoščina (pri tretjem tujem jeziku). Tudi na nefiloloških oddelkih Filozofske fakultete je nemški jezik obvezen predmet pri študiju primerjalne književnosti, zgodovine, filozofije, umetnostne zgodovine, etnologije in muzikologije. Težko si predstavljamo filozofa ali komparativista, ki pri svojem študiju ne bi uporabljal nemške strokovne literature ali bral leposlovja v izvorniku. Zato so za vse te študijske smeri organizirani lek-

torati, ki po eni strani zapolnjujejo primanjkljaje iz osnovne srednje šole, po drugi pa uvajajo jezik stroke za vsako študijsko področje posebej.

Na koncu se lahko vprašamo, ali so torej pri nas potrebna prizadevanja za ožitev nemščine, smo z zdajšnjim stanjem zadovoljni. Nesporno je, da se brez znanja nemščine ne moremo uveljaviti v svetu v znanosti, kulturi, trgovini in turizmu. V učnem načrtu osnovne šole sta angleški in nemški jezik formalno enakovredna. Vendar v praksi prevladuje angleški jezik v razmerju 3:1. Na območju Ljubljane npr. ena sama osnovna šola, kjer se poučuje nemščina. Sicer pa sta oba jezika regionalno zelo zastopana: v severovzhodni Sloveniji je več nemščine, v jugozahodni pa več angleščine. Pri devanju Zavoda SRS za šolstvo gredo v zadnjih letih v smer enakopravnosti med obema jezikoma, saj so bili na posvetovanju o pouku tujih jezikov na Brn leta 1983 sprejeti sklepi, da »treba poskrbeti za enakomerno geografsko in številčno razdelitev angleškega in nemškega jezika v osnovni šoli, ter da postopno potrebno uvesti francoski in ruski jezik kot alternativni tuji jezika v tiste vzgojno-izobraževalne organizacije, ki imajo večje število vzporednic«. Dobno stališče je zavzelo tudi Društvo za tuje jezike in književnosti SRS na svojem posvetovanju leta 1985.

MARJANA KORDAŠ

Kaj imamo skupnega z Burkino Faso?

Jugoslavija sodi med dežele, ki namenjajo le majhen del narodnega dohodka za izobraževanje. V ta kraj sodijo po podatkih Unesca za leto 1983 še: Burkina Faso, Egipt, Etiopija, Ruanda, Bermudi, Salvador, Gremada, Bolivija, Peru, Irak, Singapur, Sirija, Tajska, Malta in Solomonski otoki. Kljub temu v Evropi nismo na najslabšem, saj so v G.čiji, Romuniji in na Portugalskem dali v tem letu za izobraževanje manjši odstotek narodnega dohodka kot pri nas.

PEDAGOŠKI DNEVI V GRADCU 1987

Šola kot življenjski prostor

Pedagoški inštitut v Gradcu je tudi letošnjega julija pripravil strokovno spopolnjevanje pedagoških delavcev na splošno izobraževalnih obveznih šolah (tako označujejo Avstrijci vse oblike izobraževanja pred srednjo šolo. Sem torej spadajo ljudske in glavne šole, posebne šole in politenični 9. razred obveznega šolanja za tiste učence, ki se ne vpisejo v srednjo šolo). Uresničitev celotnega zelo obsežnega programa omogoča denarno zvezno ministrstvo za šolstvo, kulturo in šport; to seveda pomeni, da z njim, razen za ekskurzije, ne obremenjujejo šol ali udeležencev.

Vodilo letošnjih, sicer že 40. pedagoških dnevov ŠOLA KOT ŽIVLJENJSKI PROSTOR, je bilo oprto na lansko vodilo ČLOVEK IN ŠOLA, oboje pa se je povezovalo s prvim predavanjem v teh dneh, imel ga je dr. Paul M. Zulehner, pod naslovom VZGAJATI ZA PRIHODNOST. Razpis je ponudil v začetnem delu veliko posebnih spremljajočih prireditev, ki so se začeli s pedagoškimi stiki z Južno Tirolsko. Lani je bilo na tem mestu povezovanje s Slovenijo po zgledu dolgoletnega sodelovanja šol iz radelske občine z avstrijskimi obmejnimi šolami. Sledila je stoletnica esperanta in nato: deželna razstava čarovništva v Riegersburgu s poudarkom na tem pojavu kot temnem poglavju evropske duhovne in družbene zgodovine in kako to obravnavati v šolah; spolna vzgoja kot sestavni del splošne vzgoje in seveda s težiščem na aidsu; sklop okolje – varstvo narave – prehrana; tretji svet; varstvo človekovih pravic; pevska vzgoja, muzeji na prostem in končno še delo z bolnadarjenimi učenci.

Vse te vsebinske sklope, pogljbene z dodatnimi podatki in opisi, opredeljuje razpis kot spremljajoče, ker se lahko udeleženci zanje prijavljajo poleg tistih, ki jih izbirajo zaradi osebne strokovne izpopolnjevanja. Tako je razumljivo, da po razporedu v brošuri sledi razpis eno- ali večdnevni seminarjski obliki s področja splošne pedagogike, potem za učitelje po naštetih vrstah obveznega izobraževanja, posebej pa za vse pedagoške delavce ne glede na ožje delovno področje še seminarji za umetnostno vzgojo, športne in kulturne dopolnilne šolske in zunajšolske dejavnosti ter informatiko, razpis se konča z razstavno ponudbo učbenikov nekaterih avstrijskih založb.

Začetno dopoldne v veliki dvorani štajarske trgovinske zbornice je bilo namenjeno tradicionalnemu slavnostnemu odprtju pedagoških dnevov in že omenjenemu predavanju VZGAJATI ZA PRIHODNOST. Predavatelj se je dovolj uspešno trudil, da bi ob vprašanju, koliko prihodnosti človeštvo danes sploh še ima, ne bil preveč črnogled. Prireditelji pa so pred dverja dvorane smotno izbrali za veliko razstavo lutk, namenjeno 40-letnici pedagoškega inštituta in strokovnega spopolnjevanja učiteljev pod njegovim vodstvom. Z lutkami so domiselno prikazali uresničevanje vzgojno-izobraževalnih smotrov pri spoznavanju zemljepisnih in zgodovinskih posebnosti okolja, pa tudi pri splošni kulturni in tehnični vzgoji, ki je v Avstriji usmerjena predvsem v ročna dela. Lutke so izdelali učenci iz šol v okraju Deutschlandsberg na pobudo strokovne pedagoške svetovalke Auguste Schreck,

redne udeleženke obmejnega sodelovanja, zlasti šol s prilagojenim programom.

Bogata ponudba, pestra vsebina

Množica 4500 prijavitelcev se je popoldne že razvrstila po svojih delovnih ali interesnih področjih. Svojo udeležbo sem si zamislil kot mogoč prijavitelc – učitelj angleškega jezika. Seveda sem zares imel na voljo le prvi dan s popoldanskim seminarjem za uresničevanje učnega načrta pri pouku slovnice angleškega jezika v prenovljeni glavni šoli (nisimo samo mi tisti, ki v šoli kar naprej kaj prenavljamo). V nadaljevanju bi se čez dva dni lahko udeležil seminarja za uporabo računalnika pri pouku angleščine, še dan pozneje pa bi lahko spoznaval, kako se bolj obogatiti pouk angleškega jezika s pomočjo najnovejših popevkarskih uspešnic in z večno živimi popevkami. Nadaljeval bi lahko še tridnevni seminar v septembrskem delu počitnic, in natančneje preučeval dveletne izkušnje s poukom angleščine v prenovljeni glavni šoli s poudarkom na pogovornem obvladovanju jezika, preverjanju, vrednotenju in ocenjevanju znanja ter vrednotenju učbenikov in drugih učnih pripomočkov. Če bi me v septembru posebej zanimala notranja diferenciacija pri pouku angleščine na višji stopnji glavne šole, se tega seminarja ne bi mogel udeležiti, ker je zaradi premajhnega odziva odpadel, kot je odpadla tudi predstavitev dveh angleških učbenikov salzburske Jugend Verlag, seveda iz enakih razlogov. Vsekakor pa bi se za dobrih 10000 šilingov, toda iz svojega žepa, lahko avgusta

udeležil ekskurzije »10 dni Anglije«, ki poleg Londona in drugih znamenitih krajev zagotavlja poldnevno oskrbo, enoposteljno sobo in srednjeveški banket, pa še vožnjo po Temzi.

Zares bogata je ponudba seminarjev in drugih oblik spopolnjevanja za učitelje maternega jezika, naravoslovnih predmetov in telesne vzgoje pa tudi za ravnatelje šol. V celotnem obsegu program pogosto presega delovni teden, razvrščen pa je, kot smo videli tudi ob primeru za učitelje angleškega jezika, na vse počitniške mesece, za telovadce pa še na zimске počitnice.

Uporabno in privlačno

Večino udeležencev zanima tudi splošni pedagoški del spopolnjevanja. Že prvi dan je bil seminar o povezovanju pedagoške teorije in prakse z izzivalnim naslovom Teoretik ne zmore nič, praktik ne zna nič ali kaj se lahko teoretik in praktik naučita eden od drugega, v nadaljevanju pa: Logika kot veselje, mišljenje kot zabava – filozofiranje z učenci. Učence z učnimi motnjami. Poučevati privlačno – učiti se sproščeno. Šola je lahko tudi zabavna. Učenec, ne jezi se. Poti iz osebne krize. Samozavesti se lahko naučimo. O ravnanju s šolskim stresom. Pedagoške igre itn. Vsekar same uporabne in privlačne vsebine. Presenetilo in razočaralo pa me je, da se zato, ker je bilo premalo prijav, ne bi mogel udeležiti seminarja Spodbujanje zelo nadarjenih otrok, njihovo odkrivanje in testiranje ter vprašanja njihove učne neuspešnosti in mednarodnih izkušenj na tem področju. Tako me je mnogo manj presenetilo, da prireditelji niso

uspeli z večdnevni seminarjem s težko predstavljamim naslovom Mišljenjske možnosti – neizrabljene možnosti mišljenja pri obveščanju z različnimi osebnostmi učencev, sodelavcev, nadrejenih in staršev.

Direktor Pedagoškega inštituta v Gradcu prof. Haas je že v razpisu spomnil na lansko večdnevno sodelovanje šol iz občine Radlje in našega zavoda za šolstvo, na to pa je opozoril tudi eden od otvoritvenih slavnostnih govornikov. Poročal sem, da se je za takšno sodelovanje zavzel sam štajerski deželni glavar dr. Josef Krainer, še posebno z mislijo, naj bi se več Avstrijcev učilo sosednji slovenski jezik in z neposredno spodbudo šolam v to smer. Nekako takšno je bilo ob naši udeležbi tudi splošno ozračje.

Zdaj pa smo spet pri razlikah med lepimi željami in resničnimi hotenji. Lansko spodbudno ozračje žal ni imelo potrebnega odziva v vsebini letošnjih pedagoških dnevov, čeprav jo je Pedagoški inštitut zelo primerno ponudil. Razpisal je namreč dvodnevno ekskurzijo h koroškim Slovincem po izjemno nizki ceni in s srečanji z vodilnimi zamejskimi slovenskimi politiki, književniki, celovškimi univerzitetnimi učitelji, slovenskimi kulturnimi skupinami ter z obiskom Peršmanove domačije, Železne Kaple in slovenskega oddelka deželnega studia rtv. Kljub takšnemu izjemno premišljenemu in privlačnemu sprejemu ta ekskurzija med štajerskimi pedagogi ni zbudila dovolj zanimanja. Tako se manj preseneča, da je odpadel ravno tako zanimiv 32-urni seminar Tvorba jezikovna vzgoja ob jezikih naših sosedov, ki ga je prof. A. Wiesler načrtoval s podnaslovom Spoznavanje preživetja v medžarščini.

hrvaščini, slovenščini in italijanščini, povzel pa z naslednjimi: »Vzgoja za mednarodno razumevanje, strpnost in mir zajema zlasti vrednotenje (= priznavanje spoštovanje) in poznavanje jezikov naših sosedov. Ta štiridnevni tečaj naj udeležencem zagotovi vzporedno spoznavanje preživetja jezikov naših najbližjih sosedov. Posamezni jeziki so predstavljeni s svojimi bistvenimi posebnostmi. Naučili se bomo izražati, ki olajšujejo prodor v obravnavane jezike in v 20 najmanj življenjskih krogih spoznali šoljenjsko pomembne besede izražati.« Posebno žal mi je, da nisem ugotovil, koliko prijavitelcev je prireditelj hotel, da bi lahko ta seminar izpeljal, in koliko se jih je zares prijavilo. Razpis tega seminarja sem natančneje povzel zlasti zato, da bi prikazal, kako zgledno je predstavljen vsaka oblika strokovnega spopolnjevanja, ki poleg temeljnih podatkov (čas, kraj, predavatelj – vodja) vsebuje še dovolj nadoben povzetek vsebine ob jasno bolj ali manj privlačno naslovljenimi temi.

Spodbudno je, da danes tudi pri nas več razmišljamo o nenehni izobraževanju in spopolnjevanju znanja na vseh ravneh. Pri tem imamo še posebno v mislih učitelje, ki bodo za takšen odnosed učenja in znanja mlade ljudi – svoje učence lahko dovolj splošno pridobivali le, če jim bodo tudi pri nas omogočeno, da bodo svoje znanje in poznavanje splošno vzgojnih vprašanj lahko nenehno bogatili. Prikazani časovno in vsebinsko zaokroženi sklopi morajo imeti pri tem zelo pomembno vlogo.

FRANČEK LASBAHER

SKRB ZA MLADE Z MOTNJAMI IN TEŽAVAMI V RAZVOJU

Ne le prenova prostorov, temveč tudi vsebine

Pod dolgim naslovom Organizacije za usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju so mišljene ustanove, katerih naloga je vzgoja in izobraževanje, v nekaterih primerih pa tudi dajanje nadomestnega doma za mnoge mlade, ki so telesno, duševno prizadeti, slepi, gluhi in tudi za tiste, ki imajo v svojem doživetju vedenjske in razvojne težave.

Narobe bi bilo, če bi trdili, da tem ustanovam doslej nismo namenili nikakršne skrbi, prav tako ne bi ustrezalo resnici, če bi rekli, da so razmere na tem področju brez vsakršnih težav. Za razvoj tega področja vzgoje in izobraževanja so skrbeli že doslej. Podpisali smo tudi samoupravni sporazum o opredelitvi nalog in obveznosti različnih samoupravnih skupnosti, ki skrbijo za to področje: Izobraževalna skupnost, Skupnost socialnega skrbstva, Zveza skupnosti otroškega varstva, Zdravstvena skupnost, Zveza skupnosti za zaposlovanje, Telesnokulturna skupnost in Skupnost socialnega varstva Slovenije. Vse udeležence v tem sporazumu zagotavljajo gnotno podlago za uresničevanje teh zahtevnih, nemalokrat zelo specifičnih izobraževalnih, varstvenih, vzgojnih, zdravstvenih in oskrbnih dejavnosti.

Če pogledamo to področje vzgoje in izobraževanja poglobljeno, vidimo, da je zelo raznotero, ter da smo se kot družba do njega tudi specifično odzvali. Kaže, da imamo več posluha za otroke, ki je slep, gluhi, telesno prizadeti. Vidimo tudi, da se je strnitev moči starejših in strokovnih delavcev pri skrbi za duševno prizadete v zadnjih letih bogato obrestovala, istočasno pa ostaja res, da se kot družba in tudi kot posamezniki nekoliko drugače vedemo do področja, ki se ukvarja z otroki in mladostniki s težavami v vedenju. To razliko je mogoče razložiti navsezadnje tudi s tem, da so druge motnje vidne, da zbudijo zavest in nalogo pomagati. Vedenjska motnja pa navzven ni vidna, lahko jo le občutimo v interakciji, komunikaciji in praviloma kot nekaj neprijetnega, motečega; to v nas ne povzroča želje po pomoči, temveč prej željo po odstranitvi in kaznovanju.

Morda tudi zato ni naključje, da so ravno vzgojni zavodi v najslabših prostorskih razmerah (vsi, razen Prehodnega mladinskega doma so v starih gradovih in samostanih), druge ustanove pa smo kljub težavam le nekako skušali prostorsko posodobljati; to se ni v celoti posrečilo (v zelo neugodnih razmerah živijo in delajo tudi nekatere ustanove za duševno prizadete).

Po širokih akcijah za zagotovitev predšolskega varstva, domaške-internatske oskrbe za mladino, ki se šola, smo se kot družba opredelili tudi za prenovu tega področja.

Prvokrat po osvoboditvi ga prenavljamo načrtno, v celoti in strokovno pretehtano z upoštevanjem sodobnih rešitev preteklosti in zdajšnje prakse, prvič tudi glede na celotno mrežo in ne le na posamezno organizacijo.

Prenovo smo skušali zasnovati tako, da bi zagotovili:

- normalne življenjske in delovne razmere vseh mladih, ki bivajo v teh specializiranih ustanovah;

- možnosti za uveljavljanje takšnih vsebin dela, ki temeljijo na sodobnih izkušnjah in so prilagojene posamezniku in njegovim posebnim potrebam, ki izvirajo iz vrste in stopnje prizadetosti;

- strokovno ustrezno in organizacijsko pretehtano mrežo ustanov za potrebe v celotnem slovenskem prostoru z upoštevanjem načel regionalnosti, bližine središčem in čim večjega vključevanja v okolje.

Ob zadnjem bi bilo treba posebej opozoriti, da tovrstne ustanove pomenijo le del družbene skrbi za mlade s motnjami in prizadetostmi, ter da je poleg teh še veliko ambulantnih oblik dela in

pomoči: mobilna služba, specializirane ambulantne oblike pomoči, integrirane oblike dela (razvojni oddelki pri vzgojno-varstvenih organizacijah; delavnice pod posebnimi pogoji), dejavnosti centrov za socialno delo, psihiatričnih ambulant in svetovalnih centrov.

Že nekaj časa je namreč živa misel, da vključimo v specializirane ustanove le tiste otroke, ki jim z drugimi oblikami nismo sposobni primerno pomagati ter da je narava in težavnost motnje takšna, da je zanje institucionalna obravnava edina strokovno pretehtana možnost.

Tudi ta misel se je v dozdajšnjem razvoju glede na posamezna področja različno udejanila, na to je vplival splet različnih, strokovnih pa tudi organizacijskih okoliščin.

Kljub dogovorjenim strokovnim izhodiščem se ob prenovi posamezne ustanove pojavlja veliko konkretnih vprašanj; to je tudi razumljivo, saj se ob načelnih opredelitvah doseže strinjane mnogo prej, kot pa to pokaže uresničevanje načelnega.

Prenova poleg strokovnih izhodišč (ki so bila dogovorjena že pred začetkom zahteva tudi rešitve glede lokacij, financiranja novih programov, opredelitev normativnih vidikov novih dejavnosti...) Omeniti je treba, da prenovno organizacijsko in strokovno spremljajo različne službe. Strokovne poglede usklajuje posebna komisija, ki je bila ustanovljena jeseni na Zavodu SRS za šolstvo, velik strokovni delež prevzema strokovna služba pri Izobraževalni skupnosti Slovenije, obe pa se povezuje tudi z drugimi dejavniki, ki so odgovorni za to področje (Republiški komite za vzgojo in izobraževanje, Republiški komite za zdravstveno in socialno varstvo, Skupnost socialno varstvo, Skupnost socialnega varstva...), pri tem ima vlogo zadnje družbene verifikacije odbor podpisnikov tega dogovora.

Vsako področje – posebne zahteve

Področja, ki so jim ustanove namenjene, so, kakor smo že omenili, zelo različna. Druži jih le to, da gre v vseh primerih za otroke in mladino, ki jim moramo dati ustrezne oblike usposabljanja in pomoči. Narava njihove prizadetosti pa se razlikuje. Med duševno manj razvitimi, slepimi, slabovidnimi, invalidnimi in vedenjsko motenimi otroki in tistimi z različnimi težavami ni veliko stičišč niti pri načinih vzgojne, še manj medicinskega in izobraževalnega prijema. Vsako področje zahteva prilagojeno razumevanje temeljnih načel dela, s tem v zvezi pa tudi različno kadrovske usposobljenosti in normativno urejanje. Prenova mora to tudi povsem upoštevati.

Nekatere ustanove s prenovno izboljšujejo vsebinske in prostorske vidike dela in preoblikujejo druge svoje dejavnosti, to pa zahteva veliko več truda in iskanje novih vsebinskih ter organizacijskih rešitev.

Mreža ustanov za usposabljanje slušno prizadetih se ne spreminja. Tako bomo tudi v prihodnje imeli tri centre za korekcijo slušno in govorno prizadetih otrok: v Portorožu, v Mariboru in v Ljubljani (kjer bo tudi v prihodnje edina specializirana srednja šola).

Mobilna služba na tem področju se šele postopoma uveljavlja na predšolski stopnji, ni pa še razvita za osnovno in srednjo šolo. Prizadevat si bomo morali razširiti izbiro možnosti za izobraževanje slušno prizadetih, zlasti na višjih in zahtevnejših stopnjah in razvijati možnosti za nenehno izobraževanje te skupine.

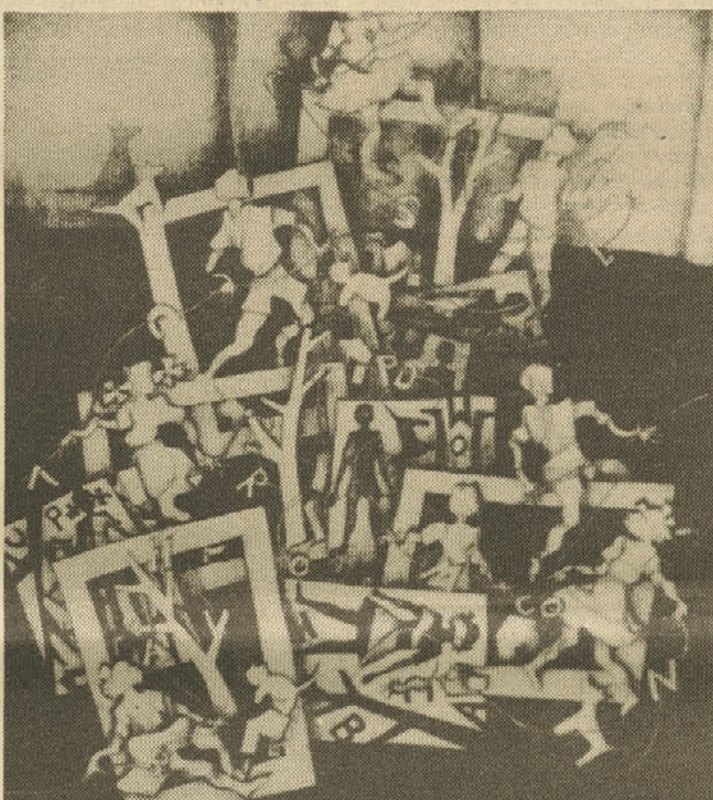
Od dveh ustanov v Sloveniji za otroke, ki imajo prizadet vid, je bila v prostorsko prenovi zajeta le ena, kjer je delo že končano. Opozoriti je treba, da zgodnje usposabljanje teh otrok omogoča dobro razvita mobilna tiflopeda-

goška služba, ki pomaga otrokom, starem, učiteljem in vzgojiteljem. V zadnjem obdobju je tudi čedalje več otrok, ki so v osnovnem in srednjem izobraževanju v domačem okolju; to je treba posebej poudariti kot dosežek intenzivnega dela in ozavešanja na tem področju.

Od dveh ustanov, ki delata s telesno prizadetimi, se prenavljata obe.

Dopolnjevati pa bo nujno zasnovano celostno usposabljanje vseh telesno prizadetih in razvijati tudi na tem področju mobilno službo, da bo lahko sledila in pomagala tej skupini, od predšolske dobe do zaposlovanja.

Zaradi velike raznoterosti te skupine so načini usposabljanja različni, zato je ena izmed nalog tega področja izdelava meril za vključevanje v posamezne oblike usposabljanja. Poleg te, pa se kot

Marina Ziggiotti, (Italija): Malo čarobno gledališče, mešana tehnika, 1986

družbena naloga kažeta tudi priprava in uveljavitev celostne družbene skrbi za telesno invalidne ter pomoči in razbremenitev družin s takimi otroki.

V ustanove, namenjene usposabljanju zmerno, težje in težko prizadetih otrok prihajajo le tisti, ki jim v integriranih ali dnevnih oblikah ne moremo primerno pomagati. V prenovi so uvrščene štiri, posebej pa je treba poudariti, da bo treba razviti po regionalnem načelu takšne ustanove tudi na severnoprimorskem in dolinskem območju.

Zaradi medicinskih, pedagoških in psiholoških značilnosti potrebujejo ti otroci celosten vzgojni, izobraževalni, rehabilitacijski program in oskrbo. Prav regionalnost je na tem področju še posebno pomembna, da se razbremenijo družine, ne da bi bila oddaljenost ustanove razlog, za počasno izgubo stika z otrokom.

Uresničiti sodobna izhodišča

Prenova obsega tudi dva mladinska doma, osem vzgojnih zavodov in prevzgojni dom. Že v začetku smo omenili, da živijo v neustreznih razmerah. Prenova tega področja je zato še toliko bolj odgovorna in zahtevna naloga. Sprejeli smo temeljna izhodišča: načelo integracije, regionalnost, majhnost vzgojnih ustanov, bližino mestnim središčem. Kljub tradiciji, mnogim subjektivnim in objektivnim oviram, moramo ta izhodišča uresničiti, če želimo izpolniti načrtovano in dogovorjeno.

Povečevanja zmogljivosti v skupni mreži niso načrtovana, saj menimo, da je in bo tudi v prihodnje, delo teh ustanov treba povezovati z vsemi obstoječimi oblikami skbi za mlade s težavami v razvoju in vedenjskimi odkloni. Oblikovali smo namreč že dokaj celovito mrežo različnih dejavnosti, ki jih izvajajo šolske

svetovalne službe, centri za socialno delo, svetovalni centri, pedopsihiatrični dispanzerji. Le s povezovanjem vseh bomo uspeli ustvariti nepretrgano družbeno skrb za to skupino mladih, ki žal narašča, tudi zaradi hitrega življenjskega tempa in obremenitev, ki jih zaradi tega mladi doživljajo.

Odločili smo se za uvajanje novejših oblik vzgoje – stanovanjskih skupin (o tem smo v Prosvetnem delavcu pisali v aprilu 1987). Uvajanje teh oblik je v marsikaterem okolju še zmeraj sporno. Ideje o teh manjših, prožnih oblikah, ki so mnogo bolj vključene v neposredno okolje, kot pa je to omogočeno v še tako dobri instituciji, še zmeraj nismo sprejeli. Še zmeraj nam je bližja ideja, da bi zavode preprosto obnovili takšne, kakršni so, čeravno poznamo njihove šibke točke.

Bolan otrok ne sme zaostajati za vrstniki

Malokdo ve, da sta v slovenskih bolnišnicah in v zdravstvenih središčih organizirana vzgoja in izobraževanje za bolne otroke. V bolnišnicah je zaposlenih 43 učiteljev in 34 vzgojiteljic. Začetki zasnovane in organizacije osnovne šole v bolnišnici segajo v leto 1951 (tedaj je bil ustanovljen prvi šolski oddelk v mestni otroški bolnišnici). Vsebine in organizacija sta bili zasnovani in opredeljeni z zasnovano osnovno šolo, postopoma pa sta se širili in oblikovali do zdajšnjih značilnosti.

Temeljno izhodišče je **programsko povezovanje vzgojno-izobraževalnega programa**, to omeji naslonitev na učni načrt osnovne šole. Vendar gre za manjše razlike v ločevanju temeljne in dodatne učne snovi, zaradi ekonomskih dejavnikov (premalo učiteljev) pa tudi pri izbiri učnih predmetov, zlasti na višji stopnji osnovne šole. Močnejše so se uveljavili tudi kulturno-umetniški predmeti. Vzgoja je v primerjavi z izobraževanjem močnejše poudarjena. **Korektivne in kompensacijske dejavnosti**, ki nimajo svojega mesta le v bolnišnicah, temveč tudi v šolskih ambulantah in dispanzerjih, pa pomenijo specialistično interdisciplinarno delo (le-to v naših osnovnih šolah še ni našlo ustreznega mesta).

Predpisani učni programi v bolnišnici niso nekaj absolutnega, na njihovo oblikovanje močno vplivajo situacijski dejavniki.

Vzgojno-izobraževalna komunikacija se razvija v smeri posameznika – (učenec) – učitelj – učni program. Ta trikotnik s krožno in povratno komunikacijo je v bolnišnicah mnogo izrazitejši kot v rednem šolskem sistemu, kjer gre za razmerje velika skupina – učitelj – učni program in nasprotno. Tako zasnovane komunikacije narekuje tudi diferencialen način obravnave posameznika, namesto selektivne, kakršna je značilna za naš šolski sistem. Takšna usmeritev je povzročila, da se namenja precej večja pozornost vzgojnemu smotrom v primerjavi z izobraževalnim, zelo poudarjena pa so tudi mentalna higiena načela.

Poleg splošnih in v učnih načrtih opredeljenih smotrov je za veliko učencev učni smoter tudi to, da nadomestijo zaostanek v znanju (načelo kontinuitete), ki je nastal zaradi bolezni pred hospitalizacijo (zlasti pri kroničnih bolnikih) in preprečitev večjih vrzeli v znanju. Naslednji smoter je povezan z miselno preokupacijo – zaposlitvijo bolnega učenca, saj šolsko delo otroka miselno preusmeri. S smotri se prepletajo tudi

mentalno higiena načela, kot na primer pomirjevanje otroka, uravnoteženje čustvenega doživljanja, zmanjšanje strahu pred posegi (pred boleznijo), zmanjševanje osamljenosti.

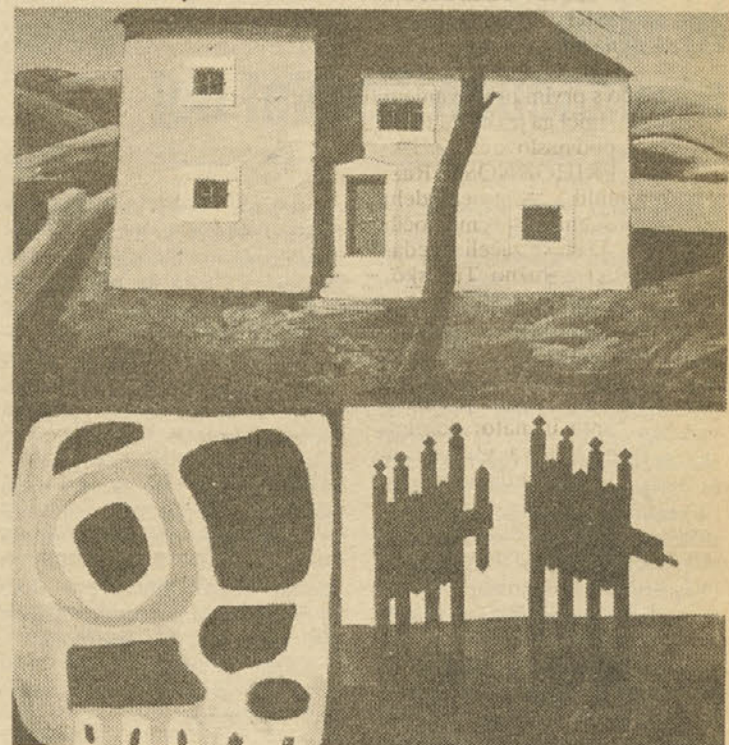
Pri metodah dela je poudarek na specialni metodiki in didaktiki. Prevladujejo metode dela malih skupin in metode individualne obravnave (poučevanja in učenja). Uveljavlja se tudi načrtovanje in uresničevanje vzgojno-izobraževalnega programa po projektnih metodah, ki so odsev upoštevanja novjših kurikularnih teorij.

Ustanovitelji vzgojno-izobraževalne dejavnosti v bolnišnicah so bodisi Izvršni svet Slovenije, ali pa skupščine občin, kjer so bolnišnice. Glede upravnega vodenja in pravnega položaja pa so nekateri oddelki kot dislocirani oddelki ali enote osnovne šole, nadejajo imajo status samostojne poslovne enote, ali pa so enovite samostojne organizacije združenega dela s statusom organizacij za usposabljanje. Delovni čas učiteljev se prilagaja zasnovi oddelka; tako opravijo nekateri učitelji na nekaterih oddelkih na dan šest ur neposrednega dela z učenci, na drugih oddelkih je to pet ur, spet drugi pa opravljajo 22-urno tedensko učno obveznost. Na nekaterih oddelkih delajo učitelji in vzgojitelji izmenoma tudi ob sobotah in nedeljah, dežurstvo pa imajo tudi med počitnicami. Ta organizacijska raznolikost povzroča veliko težav in nesporazumov med pedagoškim in zdravstvenim osebjem.

Danes sta celotna vzgoja in izobraževanje na nekakšni miselni prelomnici. S staro organizacijo in zasnovano nismo zadovoljni, novosti v nenehnih reformah tudi ne dajo primernega uspeha (kriza modelov). Kopičenje novih spoznanj najrazličnejših strokovnih področij povzroča kopičenje učne snovi v programih, tako si danes učne nedejavnosti, izostanka v učnem procesu ne more privoščiti niti bolan otrok, ne da bi bilo to brez škode za napredovanje.

O tem in še o številnih drugih problemih smo govorili na posvetovanju o vzgoji in izobraževanju otrok v slovenskih bolnišnicah, ki je bilo 26. 6. 1987 v Kliničnem centru, pripravil pa ga je Pedagoški inštitut skupaj z Zavodom SR Slovenije za šolstvo in vzgojno-izobraževalnimi oddelki Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani.

ANGELCA ŽEROVNIK

Polde Oblak: Vrata k svetlobi, tempera na platnu, 1976

ALENKA KOBOLT

no
knjige

Obsežno in strokovno o jezikovni kulturi

Pred kratkim je izšla pri založbi Delavska enotnost knjiga Borisa Urbančiča O jezikovni kulturi. To je že tretja izdaja, posodobljena z novimi zgledi in dopoljenimi s tremi poglavji, tako da obsega sedaj dvajset poglavij in nekaj podpoglavij.

V prodajni reklamni za knjigo piše, da je uspešnica. In to prav gotovo je, saj sta prvi dve izdaji že pošli. Najpogostejši kupci so bili študentje obeh pedagoških akademij, saj je bila knjiga uvrščena med glavno ali dodatno literaturo študentom razrednega pouka in slavistike. Tudi sedaj, ko sta ustanovi prešli na visokošolsko izobraževanje (Pedagoška akademija Ljubljana in Pedagoška fakulteta Maribor), je knjiga iskani in uspešen priročnik. Nova izdaja je že bila kar nujna, saj knjige na tržišču ni več bilo.

Kaj daje knjigi privlačnost? V prvi vrsti poljuden način pisanja. Odnose v jezikoslovju in pojave v jeziku prikaže na dostopen način, pri tem pa je avtor strokovno neoporečen in kritično prodoren. Knjiga predstavlja prehod med golo strokovnostjo v jeziku in kramljanjem o jeziku. Zato je lahko uspešen vodnik v sodobno jezikoslovje in pomaga ustvarjati kritičen pogled na dogajanje v jeziku in o jeziku.

Ena izmed posebnosti knjige je v tem, da je zbranega na enem mestu večina gradiva o jezikovni kulturi, o odnosih v jeziku. Tako zbrano gradivo je predvsem o jezikovni zvrstnosti, o odnosih med slovenskim in tujim ter o geografskih in osebnih lastnih imenih. Posebej zadnja tri omenjena področja so v knjigi urejena obširno in celostno, zbrano iz raznih strokovnih knjig in iz avtorjevih izkušenj.

Zvrstnost jezika je obravnavana s svojevrstno, delno različno od druge literature. To ni pregled drugih mnenj, temveč avtorjev trezen pogled na jezik predvsem z vidika socialne zvrstnosti in stilov uporabnosti jezika. To področje je bilo v prvih izdajah knjige premalo obdelano, poleg tega pa so ga pozneje slovenske slovnice razlagale delno različno od Urbančiča, zato je delu tega - govorjenemu jeziku - posvetil celo novo poglavje: Govorni jezik. Poglavje je bilo letos objavljeno

v dveh nadaljevanjih v Delovih Književnih listih, zato je širši slovenski javnosti že poznano.

Veliko prostora je namenjeno razmerju med domačim in tujim in donosom v samem slovenskem jezikoslovju. Knjiga razčlenjuje odnos do tujega po eni strani s funkcijskega vidika, glede na to, kako jezik rabi svojemu temeljnemu namenu - medsebojnemu sporazumevanju, po drugi strani pa neprizanesljivo napada vse, kar škodi normalnemu razvoju jezika in normalnemu sporazumevanju. Predvsem je napaden purizem v vseh njegovih pojavnih oblikah.

Razčleni tudi odnose v domačih pogledih na jezik; pred bralca razgrne pojave samovoljnega poseganja v jezik v preteklosti in sodobnosti.

Vsi ti pojavi otežujejo delo uporabnikom jezika, tako da so pogosto v dvomu, ali sploh uporabljajo jezik prav, ali še sploh znajo slovensko.

Posebno dobrodošli sta novi poglavji o geografskih in osebnih imenih. Ta snov je sicer obdelana v slovarjih, pravospisih in slovnica, vendar skoraj nikoli celostno. Poleg tega pa poglavje o geografskih imenih predstavlja sodobno uporabo v atlasih in leksikonih, za kakršno so se dogovorili slavisti in geografi že leta 1972, vendar se ni uzakonjena v že dolgo načrtovanem in pričakovanem novem pravopisu. Ker gredo dogovori in splošna raba v jeziku tudi pred zakoni, kot so objavljene v pravopisih in slovnica, gre tudi konkretna raba geografskih imen naprej. Knjiga razkriva, kakšna je ta raba - kaj pišemo (ali bomo pisali) z veliko in kaj z malo, kako imena pregibamo, kako jih prevzemamo iz tujih jezikov, spreminjamo v prizadevnik ipd. Tudi osebna imena - domača in tuja - spoznamo v pregledni obliki, že nekoliko sodobneje od obeh povojnih pravopisov.

Knjiga O jezikovni kulturi ostaja še naprej zanimivo berivo za vsakogar, ki rad prebira o jeziku, ki se z jezikom rad ukvarja ali se mora ukvarjati, z novimi poglavji o lastnih imenih pa je tudi odlični priročnik, kadar smo v dvomu o pisavi ali rabi teh imen.

JOŽE LIPNIK

Spoznajte Prlekijo in njen narodnoosvobodilni boj

Slovensko zgodovinsko je bogatejša za knjigo, ki je pred kratkim izšla v založbi Borec. To je monografija PRLEKJA 1941-1945, življenjsko delo magistra zgodovinskih znanosti Draga Novaka. Zajetna knjiga na 466 straneh in v 10 poglavjih predstavlja pokrajino in ljudi na desnem bregu Mure iz geografsko-zgodovinskega zornega kota, opisuje gospodarske in socialne razmere in napredna gibanja, posebno nadrobno in zanimivo pa prikazuje izredno razgiban čas pred drugo svetovno vojno in zlasti obdobje narodnoosvobodilnega boja. Malo je del, ki bi tako celostno poezala pokrajino in njeno bližnjo zgodovinsko preteklost, iz katere izstopajo posebne značilnosti boja za obstanek Slovencev na tem območju. Plastič-

no opisuje oblike narodnoosvobodilnega boja, ki drugje po Sloveniji niso bile običajne. Vsebinsko posega tudi na ormoško in prekmursko območje, s katerima je bila Prlekija med narodnoosvobodilno vojno organsko povezana. Monografija je zelo uporabna ne le za zgodovinarje in kulturne delavce, temveč tudi za šole in družbenopolitične organizacije, in zanimiva za vse, ki so bili kakor koli povezani z opisanimi dogajanjem. Predvsem mlajši povojni rodovi bodo dobili ob branju knjige objektivno sliko o polpreteklem zgodovinskem obdobju v tem delu Slovenije.

Knjiga je bogata s slikovnim gradivom in skicami ter izredno lepo opremljena.

IVO OREŠNIK

Zgodovina jugoslovanskega filma

Petar Volk: Istorija jugoslovenskog filma. Institut za film Beograd, Partizanska knjiga Ljubljana (OOUR Izdavačko publicistička djelatnost Beograd), Beograd 1986, XII - 592 str.

To je doslej najboljše in slikovno najbogatejša (več kot 1200 fotografij) zgodovinska knjiga o jugoslovenskem filmu. Njen avtor dr. Petar Volk, gledališki in filmski kritik, zgodovinar in teoretik, sicer pa redni profesor na Fakulteti dramskih umetnosti v Beogradu, izpričuje ambiciozno hotenje po kompletiranju in sintezi vsega temeljnega in bistvenega, kar je na tem področju pri nas ugotovljeno in zapisano. Vzoredno z besedilom tečejo enciklopedični sestavki (o pomembnejših filmskih delavcih, največ režiserjih, in pomembnejših filmih), ki imajo hkrati funkcijo nekakšnih splošnih opomb. Skope biografske skice (večinoma s fotografijami avtorjev) so podprte z bibliografskimi podatki o avtorjih iz dnevnega in revijalnega tiska, tudi tujega (vzhodnega in zahodnega), izbrani filmi pa so predstavljeni s filmografskimi podatki (producent, scenarist, režiser, direktor fotografije, komponist, scenograf, montažer, glavni igralci, dolžina filma, črno-beli oz. barvni, vrste filmske slike in letnica nastanka) in bibliografijo ocen enako kot pri avtorjih. Teh sestavkov je kar 710 (232 o avtorjih in 478 filmskih izkaznic), od tega o slovenskem filmu 87 (30 o avtorjih, 57 filmskih izkaznic). Od slovenskega dnevnega in revijalnega tiska upošteva avtor tele: Slovenski poročevalac, Ljudska pravica, Delo, Dnevnik, Ljubljanski dnevnik, Večer, Delavska enotnost, Tedenska tribuna, Mladina, Tribuna, Tovariši, Nova obzorja, Naši razgledi, Borec in seveda Ekran.

Največ strani posveča Petar Volk zgodovini po letu 1945, vendar je čas od 1896 do 1945 obdelal zanesljivo in pregledno. V mnogočem mu je uspelo pojasniti kulturnopolitično ozadje filmskih dogodkov v stari Jugoslaviji, za okupacijska leta 1941-1945 pa je nanizal problematiko, ki narekuje še številne raziskave, da bo podoba tega časa jasnejša tudi s filmske plati. Povojnemu obdobju, ki je seveda najbogatejše v naši filmski zgodovini, je posvetil Volk največ pozornosti. To je, bi lahko rekli, njegov domači teren, saj je filmskemu razvoju po osvoboditvi namenil večino svojih raziskav. Najprej je razvojal domala nerazpoznavne kulturnopolitične štrne o nastajanju jugoslovanske filmske proizvodnje po osvoboditvi, potem pa se analitično lotil filmske poti, dolge štideset let, ki se začneja z najpomembnejšimi deli povojnih pionirjev (tu ima France Štiglic nadvse častno mesto) in pelje do filmov, s katerimi smo opozorili našo domačo in v bolj izjemnih primerih tudi tujo filmsko publiko in kritiko. Ob tem Volk ne skriva sicer med filmskimi kritiki že večkrat povedano dejstvo, da je bilo v tem času precej filmov žrtvovano družbenopolitičnim zahtevam, kako morajo odslakavati sedanost in preteklost. Ta ugotovitev velja posebno za prvo povojno obdobje, ko se je film znašel med umetnostjo in politiko, tako da so bili posamezni filmi koristnejši za (dnevno) politiko in propagando kot za umetnost.

Težišče Volkove analize povojnega igranega filma, posebno v šestdesetih letih, je v tistih delih, katerih avtorji so filmski jezik pripeljali (ali si to opazno prizadevali) čez ustvarjalni most od opisa do umetniške izraznosti. Celovečerne filme je analiziral v osmih monografskih poglavjih, tj. po republikah in pokrajinah oz. po nacionalnih kinematografijah. Petar Volk zasleduje v tej analizi kontinuiteto produkcije, postopno usvajanje izraznih oblik, distanciranje od tradicionalizma, boj za avtorski film, poudarja pa tudi tista prizadevanja, ki so se zavzemala, da ostane film v domeni umetniškega ustvarjanja in da svojega izraza ne vulgarizira in ne preobremeni s propagandnimi zahtevami. Za razvoj slovenskega filma meni Volk, da je bil v Sloveniji manj administrativnih pritiskov na film kot drugje, npr. v Srbiji, in da je Slovence že takoj v začetku povojnega razvoja streznil neuspeh filma Trst (1951), ki je nastal bolj iz politično-propagandnih kot iz umetniških motivov. Razvojno linijo slovenskega filma pa Volk označujejo dela Štiglica, Pretnarja, Hladnika, Klopčiča in Duletiča. Povsem natančno pa ugotavlja Volk, da v nobeni jugoslovanski kinematografiji ni bilo sorazmerno posneto tako veliko filmov po klasičnih in sodobnih literarnih delih kot v slovenski. Tudi glede temeljnih značilnosti slovenskega filma lahko Volku pritrdimo, saj ugotavlja, da opazno izraža nacionalno identiteto, in sicer s svojo povezanostjo s slovenskimi ljudmi in kraji, z zgodovino, etničnimi normami, moralnimi dilemami, s folkloro, kulturnimi in socialnimi odnosi in z dogajanjem v družbi. Najboljši slovenski filmi, ki so po Volku vgrajeni v razvojne tokove jugoslovanskega filma, so: Na svoji zemlji, Kekec, Vesna, Trenutki odločitve, Dolina miru, Veselica, Balada o trobentni in oblaku, Ples v dežju, Peščeni grad, Samorastniki. Na papirnati avionih, Sedmina, Vdovstvo Karoline Zašler, Rdeče klasje. Med straham in dolžnostjo. Sreča na vrhici, Idealist, Krč, Splav Meduze in Razseljena oseba.

Kakovosten vzpon povojnega dokumentarnega in kratkometražnega filma je počasnejši kot pri igranem, saj je moral dolgo opravljati propagandno-politične naloge. Šeasoma pa je našla svoj prostor v njem tudi subjektivna pobuda, ki se je kazala v izrazni izvirnosti, v težnji k poetičnosti in tudi k izrazitemu artizmu. skratka, najboljši filmi so dobivali pečat ustvarjalnosti. Mnogokrat so dokumentarci tudi po pisanosti tematike in izostrene problematike prehiteli favorizirani in pri širši publiki bolj cenjeni dolgometražni film. Med ustvarjalci prevladuje beograjski krog dokumentaristov, po eksplozivni moči in nekonformizmu pa avtorska skupina pri novosadski Neoplanti.

Slovenski dokumentarni film je Volk obdelal na straneh 454-464. Privržen klasičnim vrednotam se po Volkovem mnenju slovenski dokumentarec kljub avtorskim težnjam ni dvignil nad jugoslovansko raven, še več, za Volka je slovenski kratkometražni film »v osnovi bil in ostal tradicionalen« in njegovi dosežki niso adekvatni možnostim. Po njegovem mnenju moremo povojni razvoj kratkometraž-

negi slediti v delih Dušana Povha, Boštjana Hladnika, Franceta Kosmača, Mirka Groblerja, Jožeta Beveca, Matjaža Klopčiča, Moka Sajka, Milana Ljubića in Jožeta Pogačnika.

Posebno mesto in poseben sloves pa imajo v Jugoslaviji animirani filmi, seveda tisti, ki so sčasoma - z Dušanom Vukotičem in njegovo skupino - ustvarili pojem »zagrebške šole risanege filma«.

Mednarodno afirmacijo te »šole« je dokončno potrdila nagrada oskar (1962) za Vukotičovo risanko Surogat, sam Vukotič pa je bil kasneje deležen toliko domačih in tujih priznanj kot nobeden izmed jugoslovanskih filmarjev; temu ustreza je tudi bibliografija člankov o njem in posebej o njegovih filmih.

Zunaj tega kroga zagrebške šole ni bilo niti približno takšnih dosežkov. V Ljubljani se je podobno kot v Beogradu razvilo zanimanje za animacijo prek delovnega filma. Skupino je vodil arh. Saša Dobrila, diplomant Karlove univerze v Pragi, kjer se je izobrazil tudi filmsko pri Jiriju Trnki. Svoje poti v risanki sta ubrala Črt Škodlar in Milan Ljubić, zadnji v sodelovanju s poljskimi risarji in animatorji. Nove

upe slovenskega animiranega filma vzbujajo občasno nastopajočim mlajše generacije (K. Steinboher, J. Marinšek idr.), vendar njena dejavnost niti po številu filmov niti po uspešnosti ni primerljiva z Zagrebčani.

Dr. Petar Volk je z Zgodovino jugoslovanskega filma opravil za vidljivo delo že po obsegu delov, ki jih je združil v smiselno celoto. Ker pa se je izognil znatni stveni eksaktnosti, si je lahko privoščil med mukotrpnim prebijanjem skozi jugoslovanski filmski pragzd občasne esejistične izlete in publicistična poenostavljanja, vendar vse na takšni ravni, da bralca s svojo iskristvostjo in drznostjo spodbujajo k dialogu z avtorjem, kar je posebna kvaliteta te knjige. Avtorju moramo priznati, da je prvi do neke mere kritično selekcioniral celotno gradivo za zgodovino filma v Jugoslaviji in ga hkrati poskušal ovrednotiti - vendar nas to delo tudi prepričuje, da bodo za takšno filmsko zgodovino, ki bo pri svoji znanstveni ravni v koraku s tradicionalnimi zgodovinskimi vedami, potrebna še številna temeljna dela.

STANKO ŠIMENC

Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja

Maja je izšla v založbi Slovenskega šolskega muzeja knjiga Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja. Napisala sta jo višja kustosa muzeja Jože Ciperle in mag. Andrej Vovko. Že v letniku 1980-81 mladinske revije Plonir sta objavljala članke o šolstvu v posameznih obdobjih, tokrat pa sta snov razširila in poglobila. Ta pregledna in poljudno napisana knjiga, ki obsega 191 strani, ima obsežne povzetke v angleščini, italijanščini, madžarščini in nemščini. V enajstih poglavjih, ki imajo veliko podnaslovov, nam prikaže pisca razvoj šolstva na Slovenskem od srednjega veka pa do današnjih dni. Jože Ciperle je napisal poglavja: Srednjeveško šolstvo, Pedagoško delo jezuitov, V dobi ilirskih provinc, Predmarčno šolstvo in Okupatorjevo šolstvo, mag. Andrej Vovko pa: Šolstvo v času protestantizma, Šolstvo v času Marije Terezije in Jožefa II., Od revolucije 1848

do propada Avstro-Ogrske, Obdobje stare Jugoslavije, Partizansko šolstvo na Slovenskem, Šolstvo po letu 1945. V vsaki dobi obravnavata vrste šol, vzgojitev in učiteljev, učni program in način pouka, šolske zakonodaje in v starejših poglavjih posebno pomembno vprašanje učnega jezika v naših šolah. Kdor bi se želel podrobneje seznaniti s šolstvom, v katerem o posameznih poglavjih, bo našel vire in literaturo v zadnjem poglavju knjige: Oznaka virov in osnovna literatura.

Knjiga obsega tudi seznam slik - teh je kar 101. V začetku vsakega od enajstih poglavij barvna slika, barvna je tudi ovojna knjiže. Dopolnjujeta jo krajevno in avtorsko kazalo. Knjigo je oblikoval dipl. inž. arh. Marjan Loboda, fotografije pa izdelal mojster fotografije Srečo Habič. T. H.

Zanimivo šahovsko branje

Sportska knjiga v Beogradu je pred dnevi poslala na knjižni trg nadvse zanimivo, poučno in današnjemu času prepotrebno šahovsko knjigo SVET ŠAHA. Napisal jo je Slavko Domazet. (Izvirni naslov: Slavko Domazet, Svet šaha - šahovske zanimljivosti, Sportska knjiga, Beograd 1987, 227 strani, naklada 3000 izvodov.). Isti pisec je že doslej objavil tri šahovske knjige, ki so bile med mladimi šahisti dobro sprejete, dobile so veliko pohvalnih ocen in so bile hitro razprodane (Sa šahovskih meridianov, 1967; Ja igram šah 1972 in dva ponatisa; skupaj z B. Đuraševićem Šah i šahisti 1980.).

Najnovejša Domazetova delo je zorelo in dozorevalo več let, ko je v časopisnem stolpcu Dali znate beograjske Politike pisal krajša zanimiva in poučna šahovska besedila. V knjigi jih je povzel, tu in tam razširil in dopolnil ter uredil v devet notranje zaočkroženih poglavij. S šahovskih meridianov; Nekronani šahovski kralji; Kralji šaha; Naskakovali so Olimp; Kraljice šaha; Iz šahovske zgodovine Jugoslavije; Strani šahovske teorije; Šahovski mozaik in V svetu anekdot. V knjigi je zbranih 200 poučnih šahovskih partij od najstarejših šahistov do danes, vsaka od njih pritegne pozornost šahista za-

četnika in mu odpira pogled na šahovsko zakladnico. Več dobrih preglednih šahovskih diagramov omogoča mladim bralcem, da nazorno dojemajo značilne pozicije v vseh treh prerezih šahovske igre (otvoritev, srednja igra, končnica). Pomembnejši našim in svetovnim šahovskim osebnostim je namenjen 31 črno-belih slik, to pa je draga cena pri spoznavanju naše splošne šahovske preteklosti.

Šahovskim mentorjem je Domazetova knjiga dragocen vodnik po svetu šaha od najstarejših dni do danes. Ob standardnih šahovskih začetnicah bo prav koristno dopolnilo pri nevsiljivem širjenju šahovskih obzorij, širšem šahovskem izobraževanju in pri šahovskem kultiviranju mladih šahistov. Šahovski mentorji bodo v knjigi našli obilico novih zamisli in napotkov za boljše delo šahovskih krožkov. Vsebinsko bogata knjiga o šahu spada vsako šolsko knjižnico, šahovski mentorji na osnovnih šolah pa bodo z njo odslej zanesljivejši vodili mlade šahiste v šahovsko preteklost.

Isti pisec pripravlja novo knjigo Šah v Jugoslaviji, ki bo vsaj tako predvidevala, naša njena ob koncu tega leta.

-mi-

Obvestilo

Šolski psihologi, razredniki 8. razredov!

Obveščamo vas, da imamo na zalogi omejeno število izvodov priročnika

IZBIRAM SVOJ POKLIC, v katerem so podrobno opisani vsi poklici iz srednjega usmerjenega izobraževanja.

Priročnik naročite neposredno pri Č. P. PAVLIHA, Ljubljana, Kardeljeva 4, po maloprodajni ceni 990 dinarjev za izvod.

Novo pri slovenskem jeziku in književnosti v osnovnem in srednjem izobraževanju

Začetek šolskega leta je za vse, ki sodelujejo pri pripravi učbenikov drugih učnih sredstev, najboljši čas za pregled opravljenega dela in načrtovanje novih projektov.

Pri slovenskem jeziku in književnosti se je v zadnjem času, nepravilno, pričujoči zapis pa je pregled novosti in del, ki so v pripravi ali pa jih šele načrtujemo.

Pa pojdemo po vrsti! Pred poletnimi počitnicami sta izšla dva priročnika, in sicer **POČITNICE SLOVENSKE SLOVNICE** in **PRAVOPIS V VIŠJIH RAZREDIH OSNOVNE ŠOLE** (ZO, Maribor), ki ga je napisal France Žagar, in **MLADI NOVINAR**, katerega avtorica je Manca Košir.

Žagarjevo delo je namenjeno učiteljem slovenskega jezika na predmetni stopnji. Knjiga ima deset osrednjih poglavij, v katerih avtor spregovori o učnem načrtu, učnih načrtih za jezikovni pouk in učnih metodah v nekaterih in sedanjih jezikovnih vadnicah, o mnenjih učencev in učiteljev o pouku slovenskega jezika in o raziskavah o uresničevanju učnega načrta, o preskusih slovenskega in pravopisnega znanja, o merjenju besednega zaklada in analizi števila besed in dolžine povedi v šolskih spisih, na koncu pa še o analizi pravopisnih in slogovnih napak ter o popravljanju in ocenjevanju šolskih spisov.

Učitelj bo ob posameznih primerih v priročniku spoznal, kje so najpogostejše vrzeli v znanju osnovnošolcev, in bo v skladu s tem lahko načrtoval in izboljšal svoje delo v razredu. Vendar priročniku ne bo dobil odgovora na to, kateri učni postopki in učna sredstva so najprimernejši za doseganje optimalnih rezultatov, zato lahko omenjeno delo prejememo predvsem kot izhodišče za pripravo »resnične« metode pouka slovenske slovnice in pravopisa v osnovni šoli.

MLADI NOVINAR (MK, Ljubljana) je priročnik, namenjen predvsem učencem višjih razredov osnovnih šol. Delo je nastalo kot rezultat večletnega dela in objavljana Mance Košir v Pionirskem listu in je tako popolnoma vrzel, ki so jo čutili tako učenci kot učitelji v novinarskih krožkih. V priročniku spregovori avtorica o sredstvih množičnega obveščanja, o časopisih in še posebej o šolskih časopisih in njihovem urejanju, o novinarskem poklicu, nato pa predstavi stalne oblike novinarskega sporočanja, se ustreži pri vprašanju časopisnih naslovov in končno opozori na potrebo po ponovnem vsebinskem in jezikovnem pregledu napisanega. Na koncu je govor še o novinarski etiki, svobodi tiska in vzdrževanju in financiranju časopisov.

Pred nami je torej izredno pomemben in uporaben priročnik za učence, ki jih zanima novinarski poklic. Delo je napisano v privlačnem, sproščnem jeziku, hkrati pa vseskozi strokovno, tako da bo prav gotovo vplivalo tudi na poklicno usmerjanje osnovnošolcev.

Letos pomladi je izšla tudi zvočna kaseta **DR. FRANCE PREŠEREN: PROSTO SRCE** (Dokumentarna, Ljubljana). Pri izdoru Prešernovih pesmi iz prvih objav v interpretaciji Aleša Valiča je sodeloval Boris Paternu. Kaseto dopolnjuje tematiko, ki je predvidena v učnih načrtih za osnovno šolo, uporabna pa je tudi v srednjih šolah, in sicer tako pri pouku kot pri proslavah in drugih dejavnostih.

Avgrusta je izšlo delo Stanka Šimenca **PISNO SPOROČANJE ZA VSAKDANJO RABO** (Zavod SRS za šolstvo, Ljubljana). Gre za priročnik, ki je namenjen učencem in učiteljem višjih razredov osnovne šole. V njem avtor predstavi nekatere stalne oblike pisanega sporočanja, in to v dveh osrednjih poglavjih: Zasebno dopisovanje ter Poslovno in uradno dopisovanje. Knjižica dopolnjuje nekatere poglav-

ja o pisnem sporočanju, ki jih najdemo v učbenikih, bralca pa opozarja na pomen tako vsebinske kot oblikovne plasti posameznih stalnih oblik sporočanja. Vsaka tema je predstavljena najprej teoretično, nato pa še z zgledom, kar bo učencem olajšalo razumevanje snovi.

Avtor se je zavestno ognil obravnavi stalnih oblik novinarskega sporočanja, tako da se knjižici Mladi novinar in Pisno sporočanje za vsakdanjo rabo dopolnjujeta. Predvsem slednja pa obravnava snov, ki je pomembna za vsakega človeka in ne le za osnovnošolce, saj vemo, kako okorni in malomarni znamo biti Slovenci, ko moramo napisati pismo, prošnjo ipd. Temeljni cilj Šimenčevega priročnika je torej naučiti bralca ustrezno oblikovati pisno sporočilo in tako dvigniti kulturno raven medčloveških odnosov.

xxx

V začetku jeseni pričakujemo izid naslednjih del:

Gregor Kocijan, Stanko Šimenec: Vezi med ljudmi, Slovensko berilo za 7. razred osnovne šole (MK, Ljubljana)

Marija Kolar: Umetnostno besedilo in učenec (ZO, Maribor)

Marija Menih: Vaje za utrjevanje skladnje in oblikoslovja na učnih listkih (DZS, Ljubljana)

Alenka Kozinc: Gradivo za 7. literarno mapo - dopolnjena izdaja (DZS, Ljubljana)

Andrija Lah, Peter Kolšek, Stanko Šimenec: Berilo I - srednje izobraževanje (ZO, Maribor)

Vezi med ljudmi je prvo berilo, ki bo izšlo v okviru prenove beril od 5. do 8. razreda, in nakazuje bistvene premike pri pouku književnosti v osnovni šoli (večji poudarek na literarni zgodovini in teoriji). V primerjavi z dozdajšnjim berilom bo novo bliže učbeniku kot antologiji besedil, saj je strukturirano tako, da sledijo posameznim besedilom tri »razlagalna gnezda«: stvarna razlaga, poetološka razlaga in bio-bibliografija posameznega avtorja. Obseg tega komentatorskega dela je v ravnotežju z besedili, izrazje pa je strokovno natančno, a ne suhoparno. Odlomki iz obsežnejših besedil so uokvirjeni z ustreznimi povzetki fabule, kar omogoča lažji pregled nad celotnim besedilom.

Berilo upošteva literarnozgodovinski razvojni lok, približno 1/3 je slovenskih besedil, 1/3 pa odpade na besedila iz svetovne in jugoslovanske književnosti. Opazno je uvrščanje del naših pisateljev s Koroškega in iz Trsta kot tudi besedil neumetnostnih ali mejnih jezikovnofunkcijskih zvrsti, kot so reportaža, intervju, dnevnik ipd. Poudarek je na sodobnih delih.

Čeprav se izbor besedil odmiha od učnega načrta, to ne pomeni odmika od ciljev in nalog književnega pouka in vzgoje v tem razredu, temveč ravno nasprotno: posamezni avtorji in besedila so izbrani tako premišljeno, da nadgrajujejo in izboljšujejo zdajšnji učni načrt (ki je slejkoprej nastal tudi kot kompromis z dosedanjim berilom). Tako bi kazalo po opravljeni spremljavi uporabiti berila v šoli in ob upoštevanju pripomb učiteljev učni načrt (za spremembo) uskladiti z novim berilom oziroma berili.

V okviru literarnoteoretskih razlag so tudi naloge in vprašanja, ki še dodatno povezujejo pouk književnosti z jezikovno vzgojo in sporočanjem.

Konceptualno zaokroženo likovno prilogo v berilu je pripravil in opremil s komentarji Marjan Tršar.

Dodati moramo še, da bo skupaj z berilom izšla **zvočna kaset** z izborom nekaterih besedil iz berila v interpretaciji **Poldeta Bi-**

biča. Avtorja bosta pripravila tudi **priročnik za učitelje**.

Novo berilo je za pouk književnosti v osnovni šoli pomemben korak naprej tako v slavističnem - strokovnem kot v pedagoškem pomenu.

Umetnostno besedilo in učenec je naslov, ki je marsikateremu učitelju že znan. Avtorica Marija Kolar je namreč omenjeni priročnik za učitelje pripravila na podlagi dolgoletnega dela s študenti mariborske Pedagoške fakultete (prej akademije) in z učitelji v osnovnih šolah. Prvotno delo je temeljito »preverila« in dodala nove primere, tako da zdaj zajema besedila iz beril razredne in predmetne stopnje. Gre za metodiko pouka književnosti v osnovni šoli. Avtorica nakazuje ob posameznih besedilih možnosti za različno obravnavo literarne umetnine. Obravnavo besedil (njihovo pomensko razplastenost) posrečeno povezuje zdaj z jezikovno-stilističnimi nalogami zdaj s sporočanjem. Ne glede na to, da so besedila izbrana poljubno (ali pa prav zato), bo omenjeni metodični priročnik uporaben pri obravnavi katerega koli besedila v zdajšnjih pa tudi v šole načrtovanih berilih. V njem je namreč opazno preha-

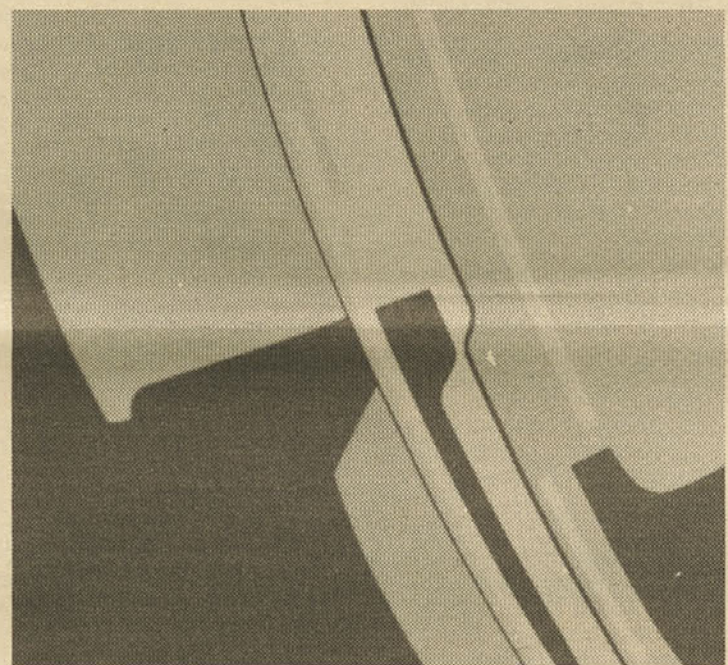
ustno ali pisno (pisali bodo v zvezke!), rešitve pa bodo priložene na prosojnicah.

K omenjenemu kompletu, ki bo vseboval naloge, rešitve in metodične napotke, bo sodila tudi **računalniška kaset**, na kateri pa bodo izbrane le tiste naloge, ki imajo eno samo ali omejeno število rešitev. Naloge, pri katerih ni mogoče zajeti vseh mogočih rešitev, bodo tu izpuščene zaradi omejenega »znanja« računalniškega programa.

Tako z učnimi listki kot z računalniško kaseto za preverjanje znanja iz skladnje, oblikoslovja in pravopisa bomo torej dobili v šoli prepotrebno in izredno pomembno učilo, ki bo uporabno tudi v skrajšanih programih srednjega izobraževanja. Seveda pa delo s tem še ni končano in bo ostalo torzo, če mu ne bomo dodali vaj, ki bodo »pokrile« še ostale ravnine jezikovnega sestava.

Literarna mapa za 7. razred bo izšla v dopolnjeni izdaji, usklajeni z učnim načrtom. Novost v njej so predstavniki jugoslovanskih književnosti: Njegoš, Karadžić, Maksimović in Nazor.

Jeseni bo izšlo tudi **Berilo I** za srednje šole, katerega avtorji so

Ana Kozel (Argentina): Iz serije Svetloba II, barvni sitotisk, 1985

janje od konkretnih (ob nakazanih možnostih obravnave posameznih del) k splošnim metodičnim napotkom za obravnavo umetnostnega besedila v osnovni šoli.

V roke bomo torej dobili priročnik, ki ga večina učiteljev težko pričakuje. Seveda pa ga nihče ne more brati kot magično formulacijo, s katero bo premagal vse stiske in dileme, marveč nasprotno - njegov namen je v prvi vrsti spodbuditi vsakega učitelja posebej, da bo iskal nove, še boljše metode, kako približati umetnostno besedilo učencu.

Vaje za utrjevanje skladnje in oblikoslovja na učnih listkih (od 5. do 8. razreda) so podobno kot Umetnostno besedilo in učenec sad večletnega dela in zato tudi poznane marsikateremu učitelju. Marija Menih jih je uredila, dopolnila in uskladila s sodobno terminologijo ter jim dodala **metodične napotke**.

Vaje niso razporejene po razredih, temveč po naslednjih temah: enostavna poved, večstavna poved, glagol, samostalniška beseda, pridevniška beseda, prislov ter predlog, veznik, členek in medmet, kot rdeča nit pa se pojavljajo pravopisne vaje. Za utrjevanje vsakega večjega zaokroženega poglavja je pripravljenih 32 listkov (največje dovoljeno število učencev v razredu), vaje pa so večinoma tudi notranje diferencirane v 3 ali celo 4 težavnostne stopnje (od A do Č). Učni listčki bodo primerni za delo v vseh razredih predmetne stopnje - za individualno delo, za samostojno učenje, delo v dvojicah ali skupinah, za dopolnilni in dodatni kot tudi za frontalni pouk. Učenci bodo naloge reševali

A. Lah, P. Kolšek in S. Šimenec, avtor zasnov in redaktor pa je Janko Kos.

Nova zasnova srednješolskih učbenikov za književnost je sledila željam oziroma zahtevam srednješolskih učiteljev, izraženim ob spremljavi in v oceni srednješolskih učnih načrtov in učbenikov in na slavističnih zborovanjih. Novi učbeniki bodo usklajeni z novimi učnimi načrti. Tako predvideva zasnova tri berila (za prve tri letnike srednjih šol), ki jim bo dodan učbenik **Literarna zgodovina in teorija**, v četrtem letniku pa je predviden poseben učbenik, ki bo združeval besedila ter literarnozgodovinski in literarnoteoretski del. Ker zdaj takega priročnika še ni, ga bo letos nadomestila Književnost Silva Faturja, ki literarnozgodovinsko »pokriva« učno snov 1. letnika. K novemu kompletu beril bo učbenik in **metodične napotke** napisal Janko Kos.

Berilo I bo imelo tri poglavja - Slovenska književnost, Jugoslovanske književnosti in Svetovna književnost, sledi pa učnemu načrtu družboslovno-jezikovne usmeritve, ki predvideva največ besedil. Učitelji v drugih programih bodo morali tako v njem izbirati le tista besedila, ki jih predvideva posamezni učni načrt.

Besedilom so, podobno kot v berilu za 7. razred osnovne šole, dodani trije razdelki, in sicer stvarna razlaga, literarnoteoretska razlaga in bio-bibliografija posameznega avtorja. Na koncu je dodan še seznam del, ki so predlagana kot obvezno domače branje.

Ker ima Berilo I status poskusnega učbenika, ga bomo dokončno, tudi likovno, uredili pri prvem ponatisku. Do tedaj bomo skušali zbrati konstruktivne pripombe učiteljev za njegovo izboljšavo.

Z novim berilom se torej začne projekt (naslednje leto bosta izšli še Berilo II in Berilo III), katerega cilj je, da bi se izboljšal in ustalil pouk književnosti v srednjih šolah, tako da se bodo

učitelji lahko bolj posvetili sebi in svojemu delu kot pa nenehnim »zunanjim motnjam«.

Na koncu omenimo še dela, ki so v pripravi:

Prvo berilo in zvočna kaset (za 1. razred osnovne šole), Slovenski jezik 5 (osnovna šola).

Osmo berilo in zvočna kaset (osnovna šola).

Slovenski pesniki in pisatelji 2 (diapozitivi).

Berilo II in Berilo III (srednje izobraževanje).

Literarna zgodovina in teorija (srednje izobraževanje).

Načrtujemo pa izdajo **Bralnih listov** za 1. do 3. razred osnovne šole, ponatis popravljenih **metodičnih priročnikov** k delovnim zvezkom Slovenski jezik 2 in Slovenski jezik 3 za 2. in 3. razred osnovne šole in pripravo **metodičnih priročnikov** k Slovenskemu jeziku 1 in 4 za 1. in 4. razred osnovne šole ter nova **berila za 2., 3., 4., 5. in 6. razred osnovne šole**. V naslednjih letih bomo dobili tudi celotno **Metodiko pouka književnosti v osnovni in srednji šoli**, vendar je o tem za zdaj še prezgodaj govoriti. Pripraviti bo treba tudi **prenovljene učbenike za slovenski jezik** v srednjem izobraževanju in še kaj.

Dela je torej še veliko, otežujejo pa ga trenutno hude gospodarske in družbene razmere pri nas - tako npr. ni denarja, ki so ga obljubljali avtorjem učbenikov za študijske dopuste (še vedno je zato npr. ogrožena priprava delovnega zvezka Slovenski jezik 5). Na pripravo novih učbenikov vpliva tudi prenos odgovornosti za Zavoda SRS za šolstvo na založbe, prav tako se govori o skupnem jugoslovanskem razpisu učbenikov, o katerem pa javnost pri nas ni obveščena, medtem ko odgovorni molčijo. Vse to pa je že predmet druge teme in s tem drugega zapisa.

TINE LOGAR

Zapoznel zapis o dramskem gledališču

Lep čas je že, od kar je pri Knjižnici Mestnega gledališča ljubljanskega izšla knjiga Drage Ahačič in Roberta Pignarreja **Dramsko gledališče**. V času, ko se v srednjih šolah uveljavlja estetska vzgoja, vanjo je uvrščeno tudi dramsko gledališče z osrednjem tega, kar sodi v dramatik, bi torej pričakovali, da bo ob pomanjkanju priročnikov za učitelje le kdo ugledal v Ahačičevi in Pignarrejevi knjigi zlahten vir, veliko uporabnih sestavin, informacij in strokovnih pogledov. Predvsem pa bi pričakovali širši strokovni odmev kritike in javnih občil. Navsezadnje se je zgodilo podobno tudi z Dramaturškim vademekumom Vladimirja Kralja pred davnimi leti: spoznanje o zlahtnem informativnem viru je imel sprva odmev le v ožjih krogih, in šele ko je knjiga pošla, smo se zavedali, da je potrebno tudi zdaj. Kakor koli že: Draga Ahačič ima gledališko izkušnjo in trdno znanje, na podlagi tega je nastala, kot pravi v uvodni besedi, »osnovna, poljudna in zaokrožena informacija o umetnosti dramskega gledališča«.

Knjiga je dvodelna po avtorjih in vsebini. Najprej je Draga Ahačič podala poglede na Dramsko gledališče med trajnim in minljivim. Po njenem prepričanju je dramsko besedilo ogrožje, ki do loča vsebino, miselne razsežnosti. Morebiti naslov nekoliko zavede bralca, da si ni takoj na jasnem, kam bo avtorica usmerila svoj prikaz; toda posamezna poglavja strnejo širok pogled na

gledališko umetnost. Avtorica podaja kratko in jasno vse od bistva gledališča in gledaliških zvrsti, dramskih iger do postopka dramske uprizoritve, govorne besede, telesne igralske izraznosti in dramske režije, odnosa do dramskega besedila in režijske zamisli. Razmišlja tudi o družbenem položaju gledališča in njegovem pomenu pa tudi o radijski in televizijski drami in povezavi med gledališčem in občinstvom. V resnici ponuja še več - in to koristi tudi tam, kjer ima učitelj opravka z gledališčem kot pojmom in s praktičnim delom. Tudi ko Ahačičeva seže v zgodovino, je to smiselno včlenjevanje v dramsko kulturo in sestavina, ki omogoča boljše umevanje, poznavanje ipd. Če bi morda kdo pograbil nadrobnejšo pojasnitev, razlago, je v knjigi dovolj podlage, da si vprašanje sam pojasni z zgledi, s svojo mislijo ali še bolje s svojo izkušnjo. Ob vsej informativnosti vsebine pa je vsako poglavje skrbno premišljeno.

Robert Pignarre pa je z Zgodovino gledališča nekako logično dopolnil delež Ahačičeve. Tudi Pignarrejevo besedilo ni teatrološki zgodovinski prikaz z vsemi nadrobnostmi, ki bolj zanimajo zgodovinarja kot pa tistega, ki si želi pridobiti neko splošno izobrazbo v sklopu gledališke zgodovine. Vendar pa je pisec zajel vse bistveno, kar ni samo sebi namen, ampak prinaša bolj celostno dialektiko dramskega gledališča. Škoda je, da Pignarre ne obravnava novjših gledaliških pojavov - od Sartra, Camusa,

Geneta, Becketta in Ionesca. Te namreč komaj omenja, kaj šele da bi spregovoril o drugih, novjših avtorjih in gledaliških prizadevanjih. Pignarrejevo Zgodovino gledališča je Draga Ahačič tekoče prevedla iz francoščine.

Na koncu knjige najdemo Krenološki pregled: v njem so izbrani pomembni dogodki iz gledališke kulture. Koristno bi bilo, da bi takih kronologij dobili informacijo o slovenskem prispevku ali tudi o jugoslovanskem. Ob koču imamo še pojme in imena, kj bi kazalo vpisati še to in ono imen; to bo bralcu ali uporabniku pravi gotovo pogrešal, saj je ta števni pregled pojmov in imen je priročen in potreben. Posebej navedeni - zgolj poimensk - najpomembnejši avtorji, p koncu knjige pa najdemo bibliografijo virov za vsakogar, ki ž nadrobneje spoznati gledališko kulturo. Navedeni so razni avtorji in splošna gledališka dela, ali p takšna, ki zajemajo posamezna področja ali avtorja. Viri so povedani v srbohrvaščini in francoščini. Škoda, da niso navedena nekatera zelo znana dela še v drugih jezikih. Knjiga ima skupen naslov **Dramsko gledališče**, in to je tudi najprikladnejše. Čeprav prihaja opozorilo na Dramsko gledališče pozno, si je vredno priskrbeti knjigo, ki ima lahko pomembno vlogo tudi v šolski rabi kot priročnik. Seveda bi kazalo o knjigi spregovoriti nadrobneje, iz različnih zornih kotov - tudi glede na uporabnost, ki jo ima knjiga za učitelja.

I. G.

kultura

O filmski ustvarjalnosti otrok v Sloveniji

Zveza kulturnih organizacij Slovenije je v minulem letu omogočila izid brošure z naslovom »0 + 21 srečanj najmlajših filmskih ustvarjalcev«. Avtorica Mirjana Borčič je dve leti zbirala podatke o teh srečanjih, pri katerih je sodelovala tudi sama, iskala je po šolskih arhivih, pri mentorjih in ustvarjalcih, ki so zdaj že odrasli ljudje, v pomoč pa so ji bili tudi zapisi o otroški filmski ustvarjalnosti v Delu, Pionirskem listu, Ekranu in Glasilu Zveze prijateljev mladine. Tako je počasi rekonstruirala podobo teh srečanj. Osvetlila je začetke otroške filmske ustvarjalnosti, ki smo jo v Sloveniji začeli razvijati nekoliko pozneje kot na Hrvaškem, v Srbiji in Vojvodini. Ta zamuda je prinesla nekatere prednosti, ki so omogočile hitrejši prehod k ustvarjalnim problemom te dejavnosti. Skupina filmskih zagancev iz različnih krajev Slovenije je začela iskati ustrezne usmeritve za razvoj dejavnosti in kmalu spoznala, da je otroški film nekaj samosvojega, da pomeni otroku snemanje filma hkrati delo in igro. V tej igri, ki spodbuja ustvarjalnost bolj kot vsako podajanje pravil, pa so otroci nakazali posebnosti svoje, otroškega filmskega izražanja. Dokaz za to so njihovi dokumentarni, igrani in animirani filmi, tematsko zelo pestri in oblikovno zanimivi.

Vrednotenje otroških filmov je eno najtežjih opravil, zato so žirije iz leta v leto spreminjale oziroma izpopolnjevale sistem. Ocenjevanje je v začetku imelo tekmovalni pomen, kmalu pa je dobilo predvsem svetovalno vlogo. Temeljno vrednost otroških filmov so iskali v skladnosti filmskega oblikovanja, harmoničnem odnosu med vsebino in obliko in v iskrenosti, pri čemer jih je vodilo spoznanje, da je otrok »osebnost, ki s svojim filmom izrazi tisto, kar je v njem, ne glede na to, kako je to vanj prišlo.«

Ob tem se je vedno znova vsiljevalo vprašanje mentorjevega poseganja v otrokovo delo. Res je, da brez mentorjeve pomoči ne gre, povsem zgrešeno in škodljivo pa je, če mentor vsiljuje otroku svoje hotenje, svoje videnje

sveta in pretirane želje po uspehu.

Pravi mentor zna poiskati ustrezno razmerje med usmerjanjem, pomočjo in samostojnim ustvarjalnim delom otroka. Otroška ustvarjalnost ni pomembna zaradi otroških izdelkov (filmov), ampak zaradi otrokove ustvarjalnosti. Plod takšnega pomanjkanja in dela so zanimivi otroški filmi.

Iz pregleda srečanj od leta 1964 do 1985 razberemo, da je sodelovalo 53 skupin in 6 posameznikov, ustvarili pa so 677 filmov, ki jih je ocenjevalo 54 strokovnjakov. Med temi filmi so mnogi prejeli laskava priznanja na zveznih festivalih otroškega filma pa tudi v tujini, vendar se vedno znova zastavlja vprašanje, zakaj ta dejavnost ne zajame več otrok, več skupin oziroma šol. Zakaj proizvodnja otroških filmov usiha? Ali pionirska filmska ustvarjalnost ni več tista cvetoča zunajšolska dejavnost, ki je nekdaj osveževala dolga monotoničnost šolskih srečanj in kazala neresušeno podobo otroške problematike? Ali je vzrok pomanjkanje denarja ali pomanjkanje ustvarjalne volje? To so vprašanja, ki so se še posebej resno zastavljala članom žirije na letošnjem 23. srečanju v Ajdovščini, kjer je sodelovalo 6 skupin z 12 filmi; pri vsem tem pa je zanimivo, da je kakovost filmov tistih skupin, ki se vztrajno delujejo, na dokaj visoki ravni.

Naško Križnar, član letošnje žirije, meni, da je vzrok usihanja filmske ustvarjalnosti bolj v vprašanjih organizacijske narave kot pa v pomanjkanju nadarjenih avtorjev. Vemo, da je primarni cilj pionirske filmske ustvarjalnosti **možnost**, da se otrok izrazi s pomočjo filma, da pokaže svoj življenjski položaj, da se izkaže kot avtonomna oseba in ne zgolj kot objekt pedagoškega procesa, zato **bi morali** (kljub različnim težavam) **zagotoviti te možnosti** – najprej ZKOS in Zavod SRS za šolstvo pa organizacije filmskovzgojnih delavcev, šole in mentorji. Gre vendar za naše otroke!

MARJETA MOROVIČ

Grafični bienale do 30. septembra

Izjemna priložnost za skupinske obiske šolarjev

Grafični bienale v Ljubljani je tokrat 17. po vrsti, vselej pa je to mednarodni dogodek v sklopu prireditve in nasploh v upodabljanju umetnosti. Tako zelo redke mednarodne prireditve pri nas – vsaj likovne – ne hote se povečajo vrednost grafičnega bienala. Informacija o letošnjem bienalu želi le opozoriti na nekatere značilnosti, seveda pa bi prireditve zaslužila obsežno razčlenitev in celosten prikaz ponujenega. Najbolj splošen vtis o 17. bienalu bi lahko strnili takole: poleg znanih imen zasledimo veliko novih, doslej pri nas neznanih. Nekatera že znana imena pa vendarle pogrešamo. Nastop mlajših umetnikov odpira sveže možnosti, naredi bienale privlačnejši, daje razstavi širši utrip zdajšnjega dogajanja na področju grafike. Če so vmes kakšni pomisleki, le-ti ne zadevajo same zasnove tovrstne prireditve, ki je že potrdila in utrdila mednarodni status pregledu grafike.

Že to, da se je ljubljanske muzeju vabilu odzvalo 698 umetnikov iz 58 držav in da je na razstavi 1664 grafik, kaže, kako razprostranjen je prezer tega, kar je značilno za zdajšnje grafično ustvarjalnost na petih celinah.

Sedemčlanska žirija, v njej je zastopal domačo deželo le Zoran Kržišnik, drugi pa so bili strokovnjaki iz tujine, je podelila veliko častno nagrado Tetsuyu Noda iz Japonske, posebno častno priznanje pa Michelu Seuphorju iz Francije.

Veliko premijo Izvršnega sveta je prejel Dan Allison, premijo mesta Ljubljane je dobila Elizabeth Ingram iz Kanade, premijo Stanovnjanske komunalne banke Walter Valentini iz Italije, premijo Fonda Moša Pijade (za mladega jugoslovanskega umetnika) pa Zorica Tasić. Od kupne nagrade so prejeli: Howard Hodkin iz Velike Britanije, Lojze Logar, Elfi Schuselka iz Avstrije, Rimer Cardillo iz Urugvaja, Monir Islam iz Bangladeša, Jerzy Trelinski iz Poljske, Ljubomir Janew iz Bolgarije, Tannin Tantrakul iz Tajske, Domenico Capobianco iz ZDA, Hussein el Gebali iz Egipta, Gorazd Šefran, Izabella Gustowska iz Poljske, Antonio Freiles iz Italije, Janez Knez, Masatoshi Toda iz Japonske, Oldrich Kulhanek iz ČSSR, Črtomir Frelih, Hiroaki Hamada iz Japonske in Charles Beauchamp iz Velike Britanije.

Najobsežnejše so zastopani grafiki, pa seveda predstavniki iz Jugoslavije. Teh je 53, med slovenskimi grafiki so Boljka, Borčič, Čiuh, Frelih, Gorenc, Jaki, Ječič, Jemec, Kiar, Knez, Logar, Maraž, Rus, Spacal, Šefran in Tutta. Precej je tudi grafikov iz drugih republik in pokrajin.

Splošnim opažanjem lahko dodamo tudi tole (ki je znano že od poprej): povečini gre za visoko tehnično znanje posameznih grafikov, na novo pa ugotavljamo, da je več umetnikov, ki se vračajo k znanemu na nov način ali znova odkrivajo figuraliko. Seveda ne tisto, že preskušeno, posnemovalno, ampak na področju raznih možnosti in raznolikih izrazov.

Ne da bi abstrakcija ali geometrizacija v grafiki docela zbledela, očitno pa ostaja v ozadju figuralne motivike širokega razpona.

Mar pomeni to vrnitev k iskanju sodobne človeške biti v figurativni navzočnosti? Z navzočnostjo neprislusno angažirane misli in kritične humanistične zavesti?

Na taka in podobna vprašanja seveda ni mogoče odgovoriti le z grafičnimi zgledi. Velik poudarek v besedah in grafikah je namenjen umetnikom iz nevrščenih držav. Ni naključje, da je veliko grafikov prav iz Japonske; tradicija japonske grafike se navezuje na razodeva v veljavi grafike kot takšne tudi dandanes, vendar pa pod izredno močnim vplivom ameriške ali evropske grafike v raznih smereh, tako da je premnogokrat pretrgana popkovina med japonsko tradicijo v izrazu in med modernističnimi možnostmi.

Iz šolskega zornega kota pa kaže obnoviti staro misel: grafični bienale ostaja izjemna priložnost za skupinske obiske, če je potrebno tudi z razlago. Glede na raven in starostno zmogljivost pa v izobilju grafik ni težko ugotoviti: vsakdo lahko najde kar precej tega, kar mu je všeč in blizu. Ne gre pa le za estetsko doživljanje, ki ostaja seveda v središču, pač pa tudi za pedagoške in spoznavne možnosti, ki se ponujajo. Na splošno pa bi grafični bienale zaslužili večjo pozornost, treba bi bilo poskrbeti za večjo informacijo o bienalu doma in na tujem, zlasti v sosesčini.

I. G.

Drevo spoznanja Neže Maurer

Posebnost nove pesniške zbirke Neže Maurer je v tem, da je pesnica našla navdih v grafikah Vojka Svetine, ki je tudi opremil knjigo. Vendar pri Neži Maurer ne gre za paralelizem, ki ga po eni strani ustvarja grafika, na drugi pa vezana beseda – obrnjenih pojavov najdemo dovolj od Gustava Doreja, do Picassoja, Miroja, pa do Leonora Fini, Guttusa, ali pri nas Jakija, Tomaža Kržišnika idr. Neža Maurer je v grafikah Vojka Svetine našla le impulz, lahko bi rekli svojo odzivnost, saj pri njenih pesmih torej ne gre le za to, da bi kakorkoli razlagale grafike ter jim dale drugotno, besedno podobo.

Za naslov zbirke si je izbrala Drevo spoznanja. Svetopisemski pojem ima pri Neži Maurer širok metaforični pomen, vendar je v tej pesniški zbirki spoznavnosti delež neprimerno bolj očitna kot kdajkoli poprej. Seveda je treba spoznavno prvo razumeti v sklopu njenega pesniškega ubesedovanja; vmes je tudi življenjska izkušnja, bolj izkristalizirana, a hkrati izpovedana bolj zgoščeno, preprosto, neposredno. Ne gre ji za filozofsko izostitev; misel, spoznanje je pri njej zmeraj posledica čutno doživljajske impulzivnosti ali pa drugačne eksistenčne izkušnje. V tej zbirki je sentimentalnost izrinjena v korist objektivne doživljajske stvarnosti. Opazna poteza, spet v prid njeni poetični izpovedi – svobodni verzi so jednati, brez odvečne metaforike. Taka metaforika zazveni tam, kjer so pesmi poetično kar najbolj celotne, precej bolj sodobno, in je na tisti ravni, ko s takšnimi zgledi pove več. Njene pesmi ohranjajo preprosto in odprto, kleno izpovedno naravo, opazna je omejitve izražanja in okrasja. In še posebnost: tako kot se je nekoč Gradnik v pesmih življal v žensko osebo, tako Neža Maurer tu in tam govori

ri v moškem spolus; to je priložnost, če je to znamenje močnejše.

Poezija Neže Maurer ima zmeraj korenine v ljubezni, jem in širšem pomenu, v ponuja Drevo spoznanja še gačne pesmi, s kritičnim priskom in z dvomom o obstojutika ostaja eruptivna, priložnost življenja v loku življenja – kot se opredeli: od v nič. Ne da bi se kakor zaustavljala ob slednji misli, eksplicitno izreče, raje v osredju tega, kar ji ponuja ljenje. Zavezana življenju ob vsej skepsi in individualno moči človeško prizadeta in vedna brez umišljene poze, minljivost slasti in sreče, razstiske, izgubljene upe, ki osebnosti, ve za dvojnost človek narave, a jo sprejme človečnosti. Votel človek je znančasa, ko se tudi odkrit samostne more izteči v optimizem. prečnost in varno ždenje sta resignacij utrjene civilizacij ji poje navček. Preživetje je da, ki jo v tej zbirki nekdanajdemo, v zvenu pesmi razbledo upanje, bolj željo kot on razdejanje, ki ga ni. Ljudrazvrednoteni na šahovnici sStakimi in drugimi pesmimi Neža Maurer odziva širšimvom sveta zdaj in tukaj. Vpa ne pristaja na dokončno ženost, ampak hoče vztrajati je tudi edina možnost – in varja k vitalizmu, čeprav je nji človek ranjen, poln skepsDrevo spoznanja Neže Maurer ohranja nekatere stalnice prejšnjih pesniških zbirk, vendar je upadljiva tematska svežintrežno vzdržana spoznavna ved. V loku njenih pesniških odprve pred osemnajstimi leti Drevo spoznanja gotovo njenboljši pesniški dosežek.

IGOR GEDRIH

Neža Maurer

PADAJOČA CIVILIZACIJA

Samo tisti čisto na vrhu se še držijo vzravnano. Spodaj že zdavnaj vedo, da se nagiblje v praznino vse, kar je kar so ustvarili. Izid je tako dokončen, da sploh ne mislijo nanj. V očeh ni sanj ne strahu – le mrtvi mir. V prsih je še prostora za srce, a srca ni. Dobro je tako. Preveč bi bolelo.

Siva mavrica je slavalok spominov. Brez napisa. Vsi vedo: CILJ = SMRT.

Samo tisti zgoraj nočejo vedeti.

Razstava Poldeta Oblaka v Kostanjevici

Razstava Poldeta Oblaka v kostanjevski galeriji »Božidar Jakac« je retrospektivna in prva te vrste. Slikar, ki je življenjsko in ustvarjalno razpet med Münchnom in Gorenjsko, ali bolje Slovenijo, se predstavlja s 125 deli; od teh je 11 grafik. Retrospektiva nam tako prvič omogoča globlje dojemanje in spoznavanje Oblakove motivike, izrazne specifične, izpovedno oblikovalne usmerjenosti. Slikar, ki je začel razstavljati leta 1955, je šele s kostanjevsko razstavo priključil v gledalčovo zavest bolj celotno podobo in razvojne težnje v svojih tridesetih letih ustvarjanja.

Polde Oblak je diplomiral na ljubljanski Akademiji za likovno umetnost in obiskoval specialko pri Gojmiru Antonu Kosu. Ze zgodnja dela, od skrbno zasnovanih tihotitov do aktov razodevajo iščočega umetnika, ki mu je blizu koloristično izražanje v čutni dojemljivosti, vmes pa je premišljena formalna upodobitev vse do kompozicije. V ekspresiji naslikanega je zgodaj segel po eksperimentu, vedoč, da mirne vode ne razburkajo iskrivega duha in da nove izrazne možnosti niso same sebi namen. »Premik« v München je omogočil Oblaku razgled

Polde Oblak: usode, tempera na platnu, 1976

po svetu, široke možnosti za slikarsko uveljavljanje, ne da bi pri tem izgubil stik z domačo zemljo. Tu se je na akademiji še nadalje spopolnjeval a tudi pretrgal svoj dotedanji način slikanja. Njegova barva je postala intenzivnejša in poenostavljena v temeljni gradaciji, ploskovitost pa čedalje očitnejša. Seveda pa je bilo leta 1966 za Poldeta Oblaka bistveno: tedaj je v Münchnu skupaj z Madžarom Georgom Kressom in Italijanom Nicolajem Biancom podal Fragmentistični manifest s teoretičnimi razlagami, ki pa so v temeljnih spoznanjih slikarske in grafične prakse teh ustvarjalcev globoko povezane. Pri Poldetu Oblaku se to razodeva v porazdelitvi slikarske površine na več enot, ki se postavljajo med seboj ločeno, a tudi povezujočo se vsebino; človekovo življenje je razbito na več subjektivnih in objektivnih sestavin, nemira sodobnega človeka kar ni mogoče zožiti na eno samodejstvo in zato so tudi fragmentarične pravine tako raznotere. Razbiti vsakdanji svet in abstrakcija se pri Poldetu Oblaku povezujejo tako kot pri drugih ragmentistih. Geometrijske enote se navezujejo na ploskovite ali vsaj ploskovno ponostavljene ekspresivno izražene človeške like, hiše, krajine. V po-

vezovanju konkretnega z abstraktnim najde Polde Oblak ravnovesje, kontrapunkt obojega sestavlja zgovorno celoto. Ponekod, v določeni fazi, je umetnik uporabil tudi stiropor, izrezane figure; geometrijski elementi sestavljajo s slikanim delom svojevrsten organizem. Po letu 1970 je opustil stiropor kot sestavino slike, se odrekel navezovanju slikarskega in reliefnega, težil k vse bolj izčiščenim sliki fragmentarične podlage. Že prej je v ospredju njegove ikonografije ženski lik, ta se ponekod navezuje na Kras – ali pa kraška hiša v svoji tipiki postane samosvoj atribut ob geometrizaciji fragmentaričnega deleža. Lahko bi dejali, da ostaja Polde Oblak sodoben klasik v tem pomenu, da ne želi pretrgati slikarske tradicije, vendar pa podaja svoj bližnji svet v duhu fragmentizma, sodobnega izraza. Polde

Oblak ustvarja notranjo napetost z razdelitvijo slikarske ploskve tako, da različno spopolni pomezne dele, vendar tudi poziven fragment ohranja pomembno težo in napetost in pripomore k celotni sliki uravnotežen in vedni delež. V slikah in grafikah Poldeta Oblaka občutimo ne nega duha, tako zelo značilna za današnji čas, predvsem pa dano iskanje globlje človeške umetniške resnice v duhu kritične humanističnega razmerja človeške in bivanjske pojavnosti. Čeprav je za njim že več razstava doma in po svetu, pa šele kostanjevski retrospektiva omogoča bolj celotna spoznanja o njegovih prehojenih umetniških poti in sežkih, ki so priznani po svetu doma. Razstava bo odprta do septembra.

IGOR GEDRIH

Zadoščenje ob delu v težavnih razmerah

Vzgoja in izobraževanje otrok Romov

Vzgojno-izobraževalne dosežke otrok Romov so doslej načrtno in sistematično spremljali le v OE Zavoda SR Slovenije za šolstvo v Murski Soboti in Novem mestu; to je tudi razumljivo, saj večina (68 %) italno naseljenih Romov v Sloveniji živi v Prekmurju, na Dolenjskem in v Beli krajini. V zadnjem desetletju pa je opaziti vse večji priliv romskega prebivalstva v večjih središčih Slovenije, kjer iščejo začasno ali stalno delo; še zlasti veliko se jih močno priseljuje v Maribor, in sicer iz AP Kosovo in SR Makedonije.

Prosvetno-pedagoška služba v Murski Soboti že od šolskega leta 1968/69 zbira potrebne podatke o celostni problematiki vključevanja otrok Romov v VVO in sodeluje pri nadaljnjem usmerjanju in reševanju mnogih specifičnih vprašanj, ki so značilna za vzgojno in izobraževalno delo z otroki Romov. Enaka služba v Novem mestu spremlja vključevanje otrok Romov v VVO in osnovno šolo od šolskega leta 1978/79 ter si vztrajno prizadeva skupaj z drugimi delovnimi in okolju izboljšati vzgojne in učne možnosti otrok Romov. Že dosedanjí dosežki so izredni in pomenijo dragocene izkušnje; te bo treba skrbno preučiti ter upoštevati pri nadaljnjem načrtovanju vzgoje in izobraževanja otrok te etnične skupnosti.

Po večletnih prizadevanjih in pobudah iz okolij z romskim prebivalstvom je bila pri Zavodu SR Slovenije za šolstvo imenovana delovna skupina za spremljanje, usklajevanje in usmerjanje vzgoje in izobraževanja otrok Romov v naši republiki. Skupina se je zavzela in odgovorno lotila dela. Z enotnim vprašalnikom so bili zbrani podatki za šolsko leto 1985/86 in kasneje opravljena dokaj podrobna analiza po posameznih vprašanjih. Tako smo v Sloveniji prvič dobili celotno podobo o tem, koliko otrok Romov je v VVO in v osnovni šoli ter spoznali, kje vse so v organiziranem vzgojno-izobraževalnem delu. Namen našega zapisa je, vsaj v obrisih prikazati problematiko vzgoje in izobraževanja otrok Romov v SR Sloveniji v zadnjem šolskem letu (1985/86). Popolnejšo informacijo delovne skupine je obravnaval kolegij z vodja ter skupini naročil, da v poročilu nakazuje naloge in nerešena vprašanja vzgoje in izobraževanja otrok Romov obdela časovno in operacionalizira z izvajalci. To je skupina opravila in lahko upamo, da bodo osrednje republiške pobude pospešile reševanje romske problematike tudi v tistih okoljih, kjer doslej ni bilo ne pravega razumevanja in volje za reševanje mnogih vprašanj romskega življa. S tem ko je zavod imenoval osrednjo delovno skupino, so bili poplačana dosedajšnja prizadevanja — o vztrajno in zavzeto delo vzgojiteljev, učiteljev, VVO, osnovnih šol in pedagoških svetovalec v OE Murski Soboti in Novem mestu, ki so orali ledino in zbirali dragocene izkušnje v vzgoji in izobraževanju mladih Romov. Dolga in težka je bila njihova pot, zato so danes ponosni na sadove svojega dela in veliko spoznanj, izkušenj ter ugotovitev pripomorejo k ozaveščenju dejavnikov, ki jim je naložena in zaupana skrb vključevanja Romov v samoupravno družbeno življenje; pri tem sta vzgoja in izobraževanje življenjskega pomena.

Čedalje več otrok v vrtcih

V šolskem letu 1985/86 je bilo v vzgojno-varstveno organizacijo (VVO) vključenih 223 otrok Romov, leto poprej 185. Število otrok Romov v VVO iz leta v leto narašča, to kaže povečano družbeno skrb za pravočasno vključevanje otrok v pripravo na šolo. Zunaj murskosoboškega in novomeškega območja je bilo v

VVO samo 11 otrok Romov, 95 % vseh jih je bilo vključenih v predšolsko organizirano dejavnost v omenjenih dveh organizacijskih enot. 131 otrok je v 11 čisto romskih oddelkih, 81 pa jih je v mešanih oddelkih. Dozdajšnji podatki kažejo, da opravi pripravo na šolo blizu 60 % otrok Romov. To je vsekakor spodbudno, saj je bil še pred nekaj leti odstotek teh zelo majhen.

VVO so si prizadevale zajeti kar največ predšolskih otrok Romov v družbeno organizirano predšolsko vzgojo. Povsem in povsod se jim to za zdaj ni posrečilo, a stanje se iz leta v leto zboljšuje in vse več je predšolskih otrok te etnične skupnosti, ki prestopijo prag predšolske ustanove. Veliko zaslug za to, da je danes že toliko teh otrok v organizirani predšolski vzgoji, imajo vzgojiteljice in vodstva VVO, ki so načrtno in sistematično začeli prosvetljevati romske starše in jih poučevati, kako pomembno je, da njihovi otroci obiskujejo predšolske ustanove. Seveda brez tesnega in stalnega sodelovanja s službami socialnega skrbstva, zdravstva, otroškega varstva, z osnovnimi šolami in s krajevnimi skupnostmi ne bi bilo večjih uspehov. Pri ustvarjanju vezi med VVO in starši otrok je bilo treba iskati primerne oblike in poti: vzgojiteljice so obiskovale starše otrok, poskrbeli so za prevoze otrok, ponekod so organizirali pripravo na šolo v bližini njihovih naselij, vabili so starše, naj si ogledajo zaposlitve otrok v VVO, jim dovolili vstop med samim vzgojnim delom ipd. Tako je postopno plahnelo nezaupanje staršev in se je prebujala zavest, da so vsa družbena prizadevanja usmerjena v izboljševanje njihovega vsakdanjega življenja. Počasi, korak za korakom stopajo na novo in svetlejšo pot.

Podlaga za vzgojno delo je vzgojni program za vzgojo in varstvo predšolskih otrok. Pri njegovem uresničevanju je treba upoštevati specifičnost otrok Romov, to pa zahteva od vzgojnega oseba veliko napora. Že leta 1981 sta bila pripravljena vzgojni program za vzgojo in varstvo otrok Romov ter program priprave za šolo, vendar vse do danes nista bila sprejeta v strokovnem svetu za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije. Vzgojno-varstvenim organizacijam pri delu s temi otroki pač ne preostane drugega, kot da upoštevajo vsakdanjo resničnost ter delajo po prilagojenih programih, čeprav le-ti niso potrjeni in sprejeti. Življenje teče pred normativno in zakonodajno prakso, ki v dinamičnem družbenem razvoju ne zmore dohitevati velikih sprememb.

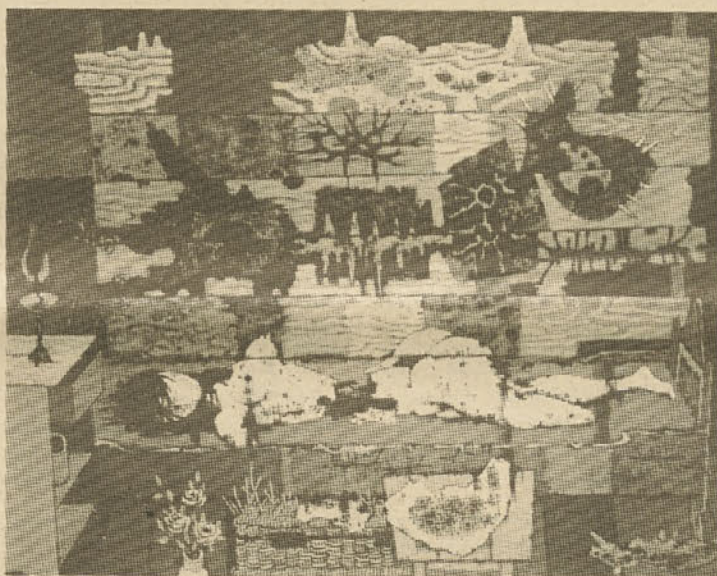
Pri vzgojnem delu z romskimi otroki so vzgojiteljice prisiljene upoštevati celo vrsto posebnosti, kot so: nekatere težave in primanjkljaji v razvoju, ki so determinanta sociokulturnega okolja, njihove posebne potrebe in želje, higienske, kulturne in druge navade, življenjske izkušnje otrok in njihovo že pridobljeno znanje, njihov odnos do okolja ter njihove vrednote. Najtrša in skoraj nepremostljiva težava je neznanje slovenskega jezika, saj večina otrok Romov, ki se začne pripravljati na šolo pozna le svoj materni jezik; to močno otežuje jezikovno komunikacijo s slovensko govorečimi vrstniki in vzgojnim osebjem. Na

dvojezičnem območju v Prekmurju je še dodatna težava; romski otroci se namreč učijo tudi madžarščine, ki jim pomeni jezik okolja in kasneje omogoča vključevanje v življenje in delo z neromsko govorečimi vrstniki.

Že bežen prikaz posebnosti vzgojnega dela z otroki Romov nas prepriča, da je vzgojno delo s temi otroki, izredno zahtevno. Iz dozdajšnjih izkušenj VVO pri vzgoji otrok Romov povzemamo nekaj ovir stalnic, s katerimi se skoraj redno spoprijemajo in jih bolj ali manj uspešno premagujejo. V mnogih primerih je odnos staršev do vključevanja njihovih otrok v družbeno organizirano predšolsko vzgojo odklonilen. Otroci v takih primerih doma ne dobivajo ustreznih spodbud za sodelovanje in svojo dejavnost v VVO. Veliko romskih otrok nerodno obiskuje VVO; to je posledica pogostih sprememb bivanja Romov, nomadskega življenja. Zatekanje k sankcijam se je doslej pokazalo za neuspešno. Stalno ali pogosto spreminjanje

52 % do 0,2 %. Med 55 šolami so na prvih štirih mestih šole s prilagojenim programom (Črnomelj 52 %, Lendava 42 %, Murska Sobota 31 % idr.). To bo treba skrbno razčleniti in ugotoviti, kaj vpliva na usmerjenje romskih otrok v šole s prilagojenim programom. Pri upoštevanju vseh učencev na prej omenjenih 55 osnovnih šolah je romskih učencev 3,9 % v OE Murska Sobota 5,5 % in OE Novo mesto 3,6 %.

Razrede je uspešno končalo 63,5 % romskih učencev, od tega 45 % na razredni stopnji in 17 % na predmetni stopnji. 52 % uspešnih učencev na predmetni stopnji je v OE Murska Sobota. Bistveno se popravlja ta odstotek tudi v OE Novo mesto. Najvišji odstotek ponavljalcev je v OE Novo mesto (52 %). Med vsemi učenci je bilo v tem šolskem letu 320 ponavljalcev ali 36 %. Primerjava po razredih pa dá 52 % ponavljalcev v prvem razredu. Osemletno šolsko obveznost je v šol. letu 1985/86 končalo 90 romskih učencev,

France Mihelič: Dafne in kurenti I, 1978, akril, pl.

bivališča otežuje pregled in VVO ugotavljajo, da se jim ne posreči popoln razvid vseh predšolskih otrok Romov. Posebno in zaostreno oviro pomeni v nekaterih okoljih odklonilno stališče neromskega prebivalstva do Romov, še posebno tedaj, ko ima VVO mešane oddelke in starši odklanjajo druženje svojih otrok z Romi. Uspešnejše vzgojno in varstveno delo ovira tudi to, da varuhinje in vzgojiteljice ne obvladajo romskega jezika, ali vsaj ne toliko, da bi lahko navezale medsebojen pogovor, ki bi mu lahko romski otroci sledili in ga seveda tudi razumeli. Prav jezikovnemu kultiviranju vzgojnega oseba in otrok bo treba v prihodnje namenjati veliko več skrbi.

Otroci Romov v osnovni šoli

V šolskem letu 1985/86 je bilo v 55 osnovnih šolah (39 samostojnih, 10 oddelčnih in 6 osnovnih šol s prilagojenim programom) 883 učencev Romov. Kar 81 % teh učencev je bilo v 42 OŠ v OE Murska Sobota (22 OŠ, 49 %) in Novem mestu (20 OŠ, 32 %). Pri vključevanju otrok Romov v redni pouk je opazno povečanje, to velja še posebej za novomeško OE. Po podatkih strokovne službe skupnosti za socialno skrbstvo je evidentiranih nekaj več romskih šoloobveznih otrok, kot jih je vpisanih v šolo (otroci začasno priseljenih družin, več otrok med 12. in 14. letom pa je prenehalo obiskovati šolo).

Število romskih učencev je od šole do šole različno, odstotek teh učencev v skupnem številu vseh učencev na šoli se giblje od

obnavljati. Šole vidijo trajno rešitev teh težav v organiziranem podaljšanem bivanju in v tem, da puščajo učenci šolske potrebščine v šoli.

Enako kot za vzgojno-varstveno dejavnost v VVO tudi za osnovno šolo velja, da nima veljavnega programa življenja in dela osnovne šole za delo z učenci Romi. Osnovne šole s temi učenci sicer prilagajajo osnovni program kolikor je mogoče, vendar so vselej v negotovosti in se zmeraj improvizirajo. Prav na tem področju želijo učitelji in šole hitro in strokovno pomoč, le-to naj bi dala prosvetno-pedagoška služba in druga strokovna telesa v republiki. Vse predolgo so učitelji prepuščeni lastni iznajdljivosti. Čas je, da dozdajšnje izkušnje zberemo, uredimo, prečistimo in povzamemo v smernice, ki bodo v pomoč vsem prosvetnim delavcem, ki se v svoji delovni praksi ukvarjajo z romskimi učenci.

Preveč na robu šolskega življenja

Organizacijsko so se doslej izoblikovali štiri tipi razporejanja učencev Romov v oddelke ali razrede (odvisno od velikosti šole): čisti oddelki romskih učencev (predvsem na začetku šolanja), vključevanje romskih učencev v normalne razrede ali oddelke, združevanje romskih učencev v samostojen oddelk posameznega razreda ali v kombiniran oddelk dveh razredov, kjer poteka pouk samostojno pri slovenskem jeziku, matematiki in SND (na razredni stopnji!) in kot zadnja oblika — občasno združevanje romskih učencev iz različnih razredov v posamezne skupine pri nekaterih predmetih (slovesni jezik, matematika idr.). Seveda posamezne šole iščejo giblive oblike, ki bi omogočale uresničevanje načel socializacije in individualizacije pri vzgojno-izobraževalnem delu z romskimi učenci.

Pri uresničevanju (na šoli že prilagojenega) programa življenja in dela osnovne šole ostaja nerešeno vprašanje, kako prilagajati zahteve učnih načrtov, da bi učenci Romi program zmogli in bi lahko napredovali v višji razred, da ne bi zavrl njihove pripravljenosti za šolsko delo in jih odvrnilo od šole. Prilaganje učnega načrta je težavno predvsem zaradi velikih razlik v prejšnjem in, še posebno pa zaradi neznanja slovenskega jezika, saj ob vstopu v šolo poznajo samo svoj materni jezik. Neznanje jezika okolja jih nujno vodi v pasiven in podrejen položaj pri navezovanju stikov z vrstniki. Tako so že od samega začetka šolanja praviloma potisnjeni na rob šolskega življenja in le malo možnosti imajo, da bi lahko dejavno posegali v življenje ra-

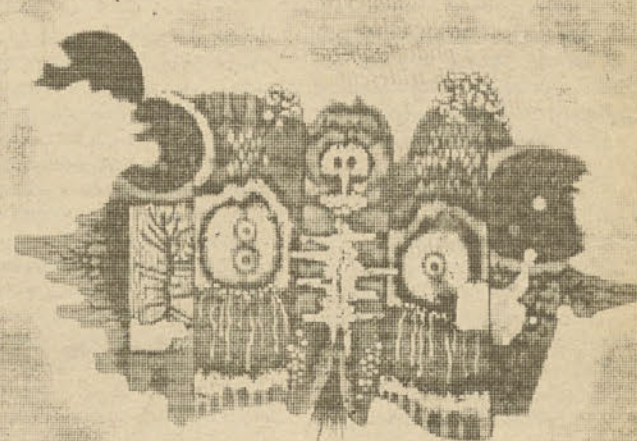
zredne skupnosti. Ves trud učiteljev je usmerjen v to, da bi učence Rome osvobodili njihove pasivnosti ter jih enakovredno vključevali v vse oblike življenja učencev. Ob rednem pouku so tu predvsem interesne dejavnosti. V šol. letu 1985/86 je sodelovalo v njih 68 % učencev Romov. Najraje sodelujejo v kulturnih in telesnovzgojnih dejavnostih, manj pa v drugih. Radi delajo v skupini, manj pa tam, kjer bi morali nastopati kot posamezniki.

V šolskem letu 1985/86 je bilo v OPB 42 % romskih učencev. Zagotovljene so jim bile ustrezne možnosti za domače samostojno učenje in izdelovanje domačih nalog ter hrambo učnih potrebščin. Vendar mnogi učenci neradi sodelujejo v tej obliki učnega dela, vzrok za to je njihov način življenja. Šole bodo v podaljšanem bivanju nujno morale iskati prožnejše oblike in upoštevati posebnosti romskega otroka. Tudi romski otrok je osebnost, zato moramo v vzgojno-izobraževalnem delu prisluniti njegovim potrebam.

Ob koncu še nekaj o sodelovanju šole s starši otrok Romov. Šole iščejo različne poti za stike s starši. Ne zadovoljujejo se le z roditelskimi sestanki in govorilnimi urami, na katere ne pride veliko teh staršev. Zato organizirajo pogostejše obiske na njihovih domovih in pogovore v njihovih naseljih. Most med šolo in starši ustvarjajo praviloma socialni delavci šol. Iz podatkov za šolsko leto 1985/86 povzemamo, da so bile šole v stikih s 60 % romskih staršev. Pri prosvetljanju romskih staršev čaka naše šole še veliko načrtnega, sistematičnega in vztrajnega dela. Pri tem bo nujno pritegniti k sodelovanju same Rome. Na to nas opozarja podatek, da v šolskih svetih ni niti enega starša Roma, tudi ne v svetih staršev, čeprav bi pričakovali, da bo na šolah z visokim odstotkom učencev Romov prav njihova udeležba v teh telesih lahko šoli v veliko pomoč in oporo. Potruditi se bosta morali obe strani, skrajšati razdalje, ki nas ločujejo, in zavreči stare predsodke.

Ob koncu analize je delovna skupina v sedmih točkah poudarila naloge in odprta vprašanja za hitrejšo in učinkovitejšo reševanje vzgoje in izobraževanja otrok Romov v SR Sloveniji ter časovno in organizacijsko obdelala naloge posameznih ustanov pri uresničevanju celostne problematike. Prve sadove načrtnega reševanja vzgoje in izobraževanja otrok Romov bomo ugotavljali na tretjem slovenskem posvetovanju, ki bo v jeseni 1988. Pričakovati smemo, da bo republiška pobuda in poenoteno usmerjanje vzgojno-izobraževalnega področja za etnično skupnost Romov v Sloveniji rodila obilen sad.

MLADEN TANCER

France Mihelič: Leteče ure, 1972, olje, pl.

dopisniki poročajo

Sončni dnevi

Učence slovenskega dopolnilnega pouka v Stuttgartu so obiskali prijatelji iz Osnovne šole v Senčurju

Od prvega do tretjega maja so nas v Stuttgartu obiskali učenci iz pobratene osnovne šole Janko in Stanko Mlakar iz Senčurja. V goste je prispelo 24 učencev z učiteljicami.

Zelo nestrpno smo jih pričakovali. Nekateri učenci so se že poznali, saj so ta srečanja že tradicionalna. Prejšnje leto so bili Stuttgartarji v Senčurju.

V kratkih treh dneh smo si ogledali nekaj zanimivosti Stuttgarta in okolice.

Privredili smo skupno proslavo, posvečeno mesecu maju, zelenemu Juriju. Skupaj smo zapeli dve slovenski narodni.

Učenci iz Senčurja so nam prinesli čudovita darila — pisma neznanemu prijatelju, da bi se z dopisovanjem povežemo in skalo še več prijateljstev, saj je število učencev, ki nas obiščejo, omejeno. Ta pisma bomo prebrali pri pouku, »neznanim prijateljem« pa čimprej odpisali in tako kmalu postali stari znanci prijatelji.

Podarili so nam tudi čudovit album. Vanj bomo nalepili fotografije, ki so nastale ob teh skupnih nepozabnih dneh, zapisali

bomo, kako smo to srečanje doživeli.

Zelo so nas razveselili tudi s svojim šolskim glasilom Zarki. Prebrali ga bomo pri pouku in tako spoznavali naše prijatelje v domačem okolju. Posebno smo veselili tistega dela glasila, ki nosi naslov Glasovi iz dveh domov. Tu so objavljeni tudi prispevki slovenskih učencev iz Stuttgarta.

Prvomajski prazniki v Stuttgartu so bili zaradi prijateljev iz domovine posebno lepi, nepozabni. Še vreme nam je bilo naklonjeno. Ob slovesu pa je deževalo in tovarišica Jana je dejala nekako takole: »Sonce bo spet posijalo, ko boste prišli med nas v domovino v Senčur.«

Obljublamo, da bomo prišli, saj komaj čakamo, da se bomo spet videli.

Zahvaljujemo se vsem, ki so omogočili našim prijateljem iz Senčurja, da so nas lahko obiskali v Stuttgartu. Tako nastajajo nova prijateljstva, vse dneve govorimo le slovensko, naše korenine so vse močnejše vraščene v domača tla.

ELFRIDA IN LADO
PREŠIČEK

Osnovna šola Franja Vrnčiča dobila prizidek

Več kot 150 let je bila šola v hribovitem naselju Slivnica na Kozjanskem. Najprej v eni, potem v dveh stavbah. Večjo stavbo so med okupacijo požgali, zato so učenci po osvoboditvi hodili k pouku na Gorico v takratni kulturni dom. Šola je bila sicer obnovljena, kljub temu pa le ni ustrezala potrebam. Zato so leta 1966 zgradili novo šolo v dolini v Gorici pri Slivnici. Prostori s šestimi učilnicami so zadoščali učencem šolskega okoliša Slivnica, ko pa so pridružili še učence višjih razredov podružničnih šol Loka pri Žusmu, Prevorje in še Vinski vrh, so se začele težave in dvoizmenski pouk. Stiska je bila še posebno huda zato, ker so šolo zgradili brez telovadnice; le-to so dobili čez deset let, leta 1976.

Za praznik občine Sentjur, to je 18. avgusta, je postala slivni-

ška šola bogatejša za devet specializiranih učilnic, večnamenski prostor, kuhinjo, sanitarije in zaklonišče.

Vsa dela je opravilo gradbeno podjetje Slovenija ceste-Tehnika iz Ljubljane s svojimi sodelavci v rekordnem času — 11 mesecih. Celotna gradnja z ureditvijo okolice je stala 170 milijonov dinarjev. Iz slivniškega okoliša in iz okolišev podružnic obiskuje matično šolo nekaj nad 400 učencev. Veliko teh učencev je doslej imelo dvoizmenski pouk, to je bilo za otroke nižjih razredov oddaljenih hribovitih krajev Kozjanskega v jesensko-zimskem času zelo hudo. Z letošnjim 1. septembrom pa je bilo teh težav konec.

ERNEST REČNIK

Ljubezen do kulture in iznajdljivost

Naslov bi bil lahko tudi drugačen, npr.: Kultura na podstrešju, Kajuhova spominska soba. Kaj vse zmoreta volja in delo — in podobno. Resnica je preprosta: Zdajšnja osnovna šola Karel Destovnik Kajuh v Šošanju je bila zgrajena na prelomu stoletja, potem pa so jo nenehno dograjevali, popravljali. Nekaj časa je bila v njej celo nižja gimnazija — zdaj daje streho in znanje nekaj več kot 400 otrokom (ima podružnici Topolščica in Zavodnje), te pa poučuje 27 učiteljev.

Ker je to Kajuhov rojstni kraj, prihajajo semkaj ekskurzije (nad 4000 otrok na leto). Spominsko sobico so imeli na koncu pregrajenega hodnika. Mrzlično so iskali rešitev in jo tudi našli — podstrešje, visoko in prostorno. Z udarniškim delom, s pomočjo kulturne in izobraževalne skupnosti Velenje, s pridobivanjem gradbenega materiala neposredno iz tovarn in s svojo iznajdljivostjo so uredili okrog 500 kvadratnih metrov podstrešja. Tam imajo zdaj prostorno sobo, posvečeno spominu XIV. divizije in pesniku Kajuhu. V njej so vse kulturne prireditve in stalna razstava. Na podstrešju so še: knjižnica, delovna soba za sestanke in pisarniški prostori. Organizacijsko pomaga šoli Anton Babor, pomočnik ravnatelja, oče idej in spodbujevalec vseh dejavnosti pa je ravnatelj Karel Kordeš. Ravnatelj vodi obiskovalce skozi razstavljeno gradivo in jim razlaga zgodovino NOB v okolici Šošanja, kjer se je prebivala

Srečanje upokoencev

Mariborski upokoenci se redno srečujejo v Slaviji, tokrat smo se zbrali zadnjič pred počitnicami. Udeležence je pozdravil Mirko Ledinek, nastopili so pevci, folkloristi in vokalni ansambel, v katerem so sodelovali postarji in tamburaši. Kulturni spored je pripravilo kulturno-umetniško društvo Jože Hermand, najbolj pa nas je navdu-

XIV. divizija. Dve kulturni skupini (recitatorsko in literarno), vodi knjižničarka Ivanka Pečecnik, tako da je krajši kulturni spored o Kajuhu v resnici vedno na voljo.

Vsako leto imajo do 24 kulturnih prireditev — ne samo za svoje učence in njihove starše, temveč tudi za učence drugih šol, ki preživljajo pri njih kulturne dneve. Pobrateni so z zamejskima šolama iz krajev Gropade in Padriče (blizu Bazovice) — vsako leto se obiskujejo in sodelujejo v kulturnih sporedih.

Na osnovni šoli Karel Destovnik Kajuh — prav na tem obnovljenem podstrešju — so tudi republiške otroške likovne razstave (letos npr. razstava Varujmo naše okolje).

Da bo podoba šolske in zunajšolske dejavnosti popolnejša, naj omenim še to, da so izdali ponatis Kajuhovih pesmi iz poletja 1944 v 15.000 izvodih. Tako je drobna knjižica pesnika boreca iz njihovega kraja, ki je bila namenjena najprej ožjemu krogu sodelavcev osvobodilnega gibanja in s borcem, postala last mladega rodu celotne Šaleške doline in vseh, ki pridejo k njim — četudi le na obisk.

Bogato kulturno življenje Kajuhove šole se zreali tudi v glasilu Vzhajajoče sonce. Razvejeno sodelovanje s šolami v Murski Soboti, Apačah, Ljubljani le še povečuje delovno vnetje in samokritičnost Kajuhovih dedičev.

N. M.

šila plesna točka.

Ob srečanju smo odgovarjali tudi na vprašanja male ankete o tem, ali si še želimo takšnih srečanj, kaj nam je všeč, česa pogrešamo in kaj predlagamo za prihodnja srečanja.

Pozabavali smo se še ob zrebanju privlačnih ter uporabnih nagrad tovarne Zlatorog.

SONJA GOLEČ

Komisija za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE LOG-DRAČMER, Šolska cesta 1, 61351 BREZOVICA

razpisuje prosta dela in naloge

— **UČITELJA MATEMATIKE IN TEHNIKE** za določen čas
— nadomeščanje delavke, ki bo na porodniškem dopustu, s polnim delovnim časom.

Začetek opravljanja del in nalog bo predvidoma 1. 11. 1987

Prijave s priloženo dokumentacijo o izobrazbi sprejemamo 8 dni po objavi razpisa. Kandidata bomo izbrali v 15 dneh, o izidu razpisa pa bomo prijavljene obvestili v 15 dneh.

Šola je ob magistralni cesti Ljubljana-Vrhnika, 10 km iz Ljubljane. Prometne zveze so zelo dobre.

Iskanje izvirnih zamisli in lepote

Tekmovanje za glasbeno značko

Na nekaterih osnovnih šolah v občini Ljubljana Vič-Rudnik so učenci od 1. do 4. razreda letos že drugič tekmovali za glasbeno značko.

Zamisel za značko, ki predstavlja violinski ključ, je dala profesorica Hedvika Vospernikova, ki s svojimi študenti prihaja na hospitacije in nastope na šole. Pobudo je podprla tudi Glasbena mladina Ljubljane, saj ponuja mladim glasbenikom in šolam, ki širijo glasbeno kulturo, mikavna doživetja na vseh področjih glasbenega izražanja.

Letos so se nadobudni značkarji srečali na Osnovni šoli X. SNOUB Ljubljanske v Trnovem. Pozdravil jih je predsednik Glasbene mladine Jože Humer, Cveto Sever pa jih je s svojimi lutkami popeljal na sprehod po poeziji slovenskih mladinskih pesnikov.

Vsebinska tekmovalna za glasbeno značko je privlačna. Nava-jamo zgled za drugi razred: učenci morajo znati zapeti deset pesmic, v rednem tekmovalnem programu pa sta še dve novi pesmici in dve besedili, ki ju morajo oblikovati ritmično in metodično. To pa ni tako težko, otroci znajo biti domiselni in ustvarjalni, samo voditi jih je treba, jih

naučiti poslušati, posneti ustvarjati in poudarjati. Pri tem jim moramo umetniški glasbenega jezika.

Tekmovanje za glasbeno značko je za pedagoške delavce dodatna in odgovorna naloga. Sprejemajo jo prizadevni učenci, ki so pripravljeni na novo.

Vsi se zavedamo, da Slove premalo pojemo. Petje po va-pod košato lipo, je zamrlo, mrle so tudi številne obredne pesmi, ki so napajale človeka doživeti ljubezni, miru, z-vo-ljstva in toplote. V naših movih ni več petja ob večerih je povezovalo družino. Izri-ga je televizija.

Takšna, nič kaj prijetna nanja, so nas privedla, da sm-z veseljem odzvali tekmoval za glasbeno značko, ki ima sam namen — **zbuditi med-dino ljubezen do pristnega g-lasbenega doživljanja in izražanja**.

Pesem plemeniti otrokova-stva, razvedri in sprosti njeg-bitje in žitje. Zato ni čudno, mnogi učitelji z otroki vsak-pojejo — in prav je tako.

Otroci se resno in z vesel-otijo tekmovalja in nam t-pričarajo izvirne glasbene z-sli.

DARJA INTIHAR

To je tista prava, dobra vzgoja!

Povabljeni sem bila, naj si ogledam predstavo, ki jo pripravili učitelji in učenci Osnovne šole Heroja Veljka Vlahovića v Ljubljani. Izbrali so zgodbo o Malem princu. Lepa, poetična predstavitev. Uprizoritev je bila prav ljubiteljska, takšna, kakršno lahko pripravi šola po svojih močeh: s skromnimi rekviziti, z majhnim odrom, zaveso, ki jo premikajo učenci, skrbno pripravljene kulise, s prijetno glasbeno spremljavo — igrali in peli so učenci. Pa tudi igralska zasedba od princa do lisice, delfina in svetilničarja je bila na primerni ravni; če pa upoštevamo, da so nastopili le učenci (z eno samo izjemo), je bila prav odlična. Tudi režijska zamisel s prikazovanjem različnih prizorov, kjer je vrteči se oder zamenjala preprosta zavesa, me je pritegnila.

Po svoji zasnovi, poetičnosti in sporočilu, je igra preseгла okvire šolske prireditve ali prireditve za krajane, saj mi je bilo kar težko, da so učenci med predstavo klepetali, da so se ljudje pogovarjali, da je v odmoru marsikdo odšel... Kaj nam krajanom res tako manjka tista kultura, ki bi bila potrebna, da bi vztrajali do konca, in na koncu vsem, ki so se tako zelo trudili in žrtvovali za

predstavo toliko delovnih ur, liko vznesenosti in navdušenja vsaj od srca zaploskali. Pri tem ne mislim, da bi se zahvalili samo učencem, mislim tudi na pedagoške delavce, ki so bili pripravljeni sodelovati z njimi, jih usmerjati in predvsem navdušiti za to trdo delo. Kot upokoencev svetna delavka vem, kako težko je kaj takega doseči. In — tudi je vzgoja — mar ne? Žal mi niso videli, kako prisrčno učenci poklicali na oder mentorje in jim poklonili šopke cvetja.

In ob koncu vsem, ki se ukvarjajo s plačevanjem pedagoškega dela, z vrednotenjem, s številom ur in z vsemi tistimi prvinami, sestavljajo učiteljevo plačo: tega dela ni mogoče plačati, ni mogoče vrednotiti s številom ali točko, to je tisto pravo pedagoško delo. Zakaj nihče o tem ne razpravlja, zakaj? Vsi vemo, da je takega ljubiteljskega dela naših šolah vse premalo, saj damo pedagoško delo vse preveč skozi denar. Škoda, kajti to tista prava, dobra vzgoja.

Zato čestitke vsem, ki so znali prisluhniti učencem, vsem mentorjem in tistim, ki so pomagali, da je predstava uspela.

Š. A.

Težje je vedriti kot oblačiti

Pogovor z Lojzeto Malovrhom ob koncu njegove službene poti

Lojze Malovrh ne mara govoriti o pokoju. Novo življenjsko obdobje je začel po dolgoletnem delu na Zavodu SR Slovenije za šolstvo. Njegova službena pot je bila karseda pisana, vseh štirideset let in več je bila povezana z delom v šoli in za šolo. Ta čas je poučeval, bil je ravnatelj šol, organizator številnih dejavnosti in prireditev, zadnje desetletje pa predstojnik Zavodove organizacijske enote v Kranju. Ko je študiral na filozofski fakulteti v Ljubljani, je že poučeval, pa tudi kasneje sta mu študij in delo potekala ravno v nasprotnem pomenu, kot je to v navadi danes: ne študij ob delu, ampak delo ob študiju.

● **Tov. Malovrh, biliste dolgoletni šolnik, skoraj ves čas na vidnih položajih. Naj planem z vprašanjem kar v sredo stvari: je v prosveti lažje vedriti ali oblačiti?**

— Uravnavati »vreme« ni nikjer preprosta stvar. Delo v šoli ni primerljivo z delom v ozidih, ki se ubadajo z materialno proizvodnjo. V šoli živijo in delajo učitelji in učenci. Eni izobražujejo, drugi se izobražujejo. Prvi vzgajajo, drugi se vzgajajo. Med njimi pa mora vladati pristen človeški odnos, interakcija. Drug od drugega prejemajo in drug drugemu dajejo. Od pripravljenosti učitelja na pouk, sproščenosti in aktivnosti so veliko odvisni učno

vzgojni uspehi. Zato je prav, da smo pri svojem delu zmeraj spodbudni, da vedrmo, čeprav je oblačiti lažje. Prizadeval sem si zmeraj za prvo, ne za drugo.

● **Kakoso Vazadevale šolske reforme: kot strela z jasnega ali ste bili nanje vedno pripravljeni?**

— Med mojim službovanjem so v vzgoji in izobraževanju potekale pomembne preobrazbe. Za razliko od marsikoga sem v vsaki videl veliko dobrih stvari. Na kratko: premik v dobro tistim učencem, ki so se voljni učiti. S tega razloga sem reforme zmeraj podpiral. Ščasoma so se pokazali tudi uspehi preobrazbe: zmanjšal se je generacijski osip učencev, petdnevni tednik jim je

omogočil več skupnega življenja s starši, v srednjih šolah pa je reforma zagotovila več splošne izobrazbe tudi učencem iz nekdajnjih poklicnih šol. Ne bom trdil, da ni bilo pomanjkljivosti, vendar jih mnogi pretirano poudarjajo. Vzgoja in izobraževanje je dolgotrajen proces, zato ni mogoče pričakovati hitrih učinkov. Menim, da so reforme potrebne. Prav pa je, da so čimbolj premišljene. Notranje sem bil nanje zmeraj pripravljen, če pa je katera res udarila kot strela z jasnega, so se pokazale tudi neljube posledice.

● **Veliko govorimo, da mora biti učenec »subjekt vzgojno-izobraževalnega procesa«, šola pa podružbljena. Kako po vašem mnenju dosega ta cilj?**

— Med vzgojno-izobraževalne smotre smo kot vsi napredni narodi uvrstili načelo: vzgoja in izobraževanje naj bosta čimbolj povezana z življenjem oz. družbenim okoljem. Da bi ta cilj dosegli, je bilo treba šolo nujno povezati s krajem in združenim delom.

Učenci imajo veliko možnosti, da sodelujejo celo pri načrtovanju, še bolj pa pri uresničevanju vzgojno-izobraževalnega dela. Učitelj in učenec se tako najbolj zbližata, medsebojni odnosi postanejo pristnejši. Pripravljenost za delo je večja. Cilja še nismo dosegli. Kdor najde pot, nosi cilj v sebi, pravi naš vrhunski alpinist. Menim, da so smotri in cilji vendarle načrtani v pravo smer.

● **Učitelj delovni priporobni učni pripomočki. Se Vam zdi, da jih je na voljo ravno prav ali pa morda premalo in celo preveč?**

— Vzgojno-izobraževalne cilje je težko doseči, če materialna podlaga ni ustrezna. Sem sodi učna tehnologija, delovni pribor, učbeniki, delovni zvezki, priročniki za učitelje in še kaj. Toda prepričan sem, da je učiteljska beseda še zmeraj najbolj trden temelj in najboljše zagotovilo, da se bodo učenci ogreli za predmet. Rad pa bi poudaril, da je učnih sredstev predvsem na stopnji razrednega pouka še vedno premalo.

● **Poleg obvezne službe ste ves**

čas opravljali vrsto neobveznih, toda obvezujočih del. Je bilo prvo (služba) povod za drugo ali drugo motivacija za prvo?

— Poleg pouka ali pedagoškega vodenja v posameznih vrstah vzgojno-izobraževalnih organizacij in na zavodu za šolstvo sem opravljal še različne naloge in veliko tehničnih, likovnih, glasbenih naravoslovnih dejavnosti. Pri uresničevanju programov sem imel nenehno v mislih poglobljanje znanja, ki ga učenci pridobijo pri rednem pouku, in povezovanje obojega s prakso. Mnoge učence je prav sodelovanje v teh dejavnostih spodbujalo k rednemu šolskemu delu. Meni pa je redno delo omogočalo sodelovanje v omenjenih dejavnostih.

● **Ko se ozirate na prehojeno pot, se pri kakih mejnikih najbrž raje pomudite kot pri drugih. Je kakšna stvar, ki bi jo radi črtali iz spomina?**

— Med svojo delovno dobo sem večkrat zamenjal delovno mesto: to je bilo sicer povezano s spremembo del in nalog v vzgoji in izobraževanju. Delo sem pov-

sod in zmeraj opravljal z veseljem in nisem imel občutka, da hodim le v službo. Mogoče je bil pravi vzrok, da sem bil vedno v dobrih odnosih tako s sodelavci kot z učenci. Vsako slovo ob odhodu na drugo delovno mesto je bilo zame težko. Zato sem takšne p-slovinle dneve zmeraj doživljal z neko grenkobo in notranjo utesnenostjo. Mejniki, ki se rada spomnim, je zelo veliko. Mnog več pa mi je pomenilo, če sem lahko pripomogel k uspehu tistih učencev, ki niso bili nadarjeni, imeli pa so voljo do učenja in željo po poklicu.

● **Veliko učiteljev je prav v tošnjim šolskim letom stopilo na svojo poklicno pot. Kaj jim sp-ro-ročate?**

— Vzgoja in izobraževanje sta zahtevni in neločljivo opravila, toda plemeniti in lepo delo. Z njim ga družba še ne vrednoti primerljivo. Učitelji naj kljub svojim težavam iščejo pri učencih njihove pozitivne lastnosti in naj jim pomagajo kar najbolj razviti.

Pogovor pripravila
BERTA GOLOB

TV

JESENSKI PROGRAM ŠOLSKE TELEVIZIJE

Šolska televizija se razvija tako da začne oddajati prej kot kdoli doslej in pravzaprav samed pred počitnicami prepusti čas oddajanja drugim počitniško kom in zabavnim oddajam. Še prej oddaja ob torkih klasični predmetnik s tujimi jeziki, ob četrkih pa estetsko vzgojo.

Pored začne seveda s promet-

no vzgojo, da bi otroci varno prišli v šolo in domov, potem oddaje, v katerih psihologi povedo, kako se dá ustvarjalno misliti in temu doda še znane oddaje o otroku in šoli, v katerih tudi pedagogi lahko najdejo kaj koristnega.

Novost so letos oddaje o naravoslovnih dneih. Nekaj jih je

ustvarila prof. Lidija Cigoj, nekaj pa jih je o gozdu. Tiste šole, ki bodo pripravile naravoslovni dan še letošnje jesen, si lahko s temi oddajami lepo pomagajo.

Jesenski spored je v znamenju fizike in kemije, pri tem pa seveda ne bomo zanemarjali obrambne in telesne vzgoje ter spoznavanja narave in družbe.

Iz Beograda smo prevzeli in prevedli več oddaj z naslovom

Svet okoli nas, ki vsebujejo snov več predmetov: geografije, biologije, fizike in kemije. Te oddaje vodi dr. inž. Predrag Ristić, ki individualistično povezuje in razlaga »svet okoli nas« in ne upošteva zmeraj znanosti iz učbenikov. Zato je mogoče o njegovih oddajah izvrstno razpravljati in jih primerjati z informacijami, ki jih najdemo v učbenikih, in s tem, ki veljajo za splošno veljavne.

Naš lepo sprejeti program učenja tujih jezikov se pri angleščini lepo nadaljuje, francoščino pa smo, ker je nekoliko težja in zahtevnejša, ponovili.

Četrtekov program je v znamenju glasbil in glasbenih ustvarjalcev, Zgodovine umetnosti – od prazgodovine in slovenske kulturne dediščine.

MAKO SAJKO

Spored šolske televizije za jesen 1987

TOREK			
Datum	Ura	PREDMETNIK	NASLOV CIKLA - EPIZODE
8. 9.	10.05	PSIHOLOGIJA NARAVOSLOVNI DAN JEZIKOVNI UTRINKI TUJI JEZIKI	Misliti ustvarjalno – Kaj je ustvarjalnost? Čim boljši zrak, tem več lišajev O bralnih navadah I Angleščina XIV
15. 9.	10.05	PSIHOLOGIJA NARAVOSLOVNI DAN PROMETNA VZGOJA JEZIKOVNI UTRINKI TUJI JEZIKI	Misliti ustvarjalno – Ustvarjalna osebnost Fosili 1 1. Vsi otroci morajo v šolo 2. Rdeča luč 3. Kolo z motorjem 4. Otrok v prometu O bralnih navadah II Angleščina XV
22. 9.	10.05	PSIHOLOGIJA NARAVOSLOVNI DAN PROMETNA VZGOJA JEZIKOVNI UTRINKI TUJI JEZIKI	Misliti ustvarjalno – Spodbujanje ustvarjalnosti Fosili 2 Dobro videti in biti dobro viden Priročniki Angleščina XVI
29. 9.	10.05	PSIHOLOGIJA NARAVOSLOVNI DAN JEZIKOVNI UTRINKI TUJI JEZIKI	Misliti ustvarjalno – Kako do ustvarjalnosti Pesem kraškega gozda Birokratska slovenščina Angleščina XVII
6. 10.	10.05	PSIHOLOGIJA NARAVOSLOVNI DAN JEZIKOVNI UTRINKI TUJI JEZIKI	Otrok in šola I: Učenec in učitelj Človek proti gozdu Pogovorni ali kratki nedoločnik Angleščina XVIII Francoščina I
13. 10.	10.05	PSIHOLOGIJA NARAVOSLOVNI DAN JEZIKOVNI UTRINKI TUJI JEZIKI	Otrok in šola II: Ali sem dovolj radoveden? Noben gozd ni navaden gozd O deljenju besed Angleščina XIX Francoščina II
20. 10.	10.05	PSIHOLOGIJA GEOGRAFIJA JEZIKOVNI UTRINKI TUJI JEZIKI	Otrok in šola III: Nekatere je strah Svet okoli nas I: Razvoj obzorja Polglasnik Angleščina XX Francoščina III
27. 10.	10.05	PSIHOLOGIJA GEOGRAFIJA JEZIKOVNI UTRINKI TUJI JEZIKI	Otrok in šola IV: V šolo radi hodimo Svet okoli nas II: Orientacija Kako ogovarjamo Angleščina XXI Francoščina IV
3. 11.	10.05	KEMIJA GEOGRAFIJA SND JEZIKOVNI UTRINKI TUJI JEZIKI	I. Dokazi za obstoj molekul in atomov Svet okoli nas III: Orientacija v času Zobozdravstvo I Pogovorno vikanje Angleščina XXII Francoščina V
10. 11.	10.05	KEMIJA GEOGRAFIJA SND JEZIKOVNI UTRINKI TUJI JEZIKI	II. Korozija Svet okoli nas IV: Planet, na katerem živimo Zobozdravstvo II Raba zaimekovi ti, vi, oni Angleščina XXIII Francoščina VI
17. 11.	10.05	KEMIJA GEOGRAFIJA SND JEZIKOVNI UTRINKI TUJI JEZIKI	III. Nafta in njeno pridobivanje Svet okoli nas V: Zrak Zobozdravstvo III O vikanju in onikanju Angleščina XXIV Francoščina VII
24. 11.	10.05	KEMIJA GEOGRAFIJA SND JEZIKOVNI UTRINKI TUJI JEZIKI	IV. Katalizacija Svet okoli nas VI: Morje – zibelka življenja Zobozdravstvo IV Vabilo Angleščina XXV Francoščina VIII
8. 12.	10.05	KEMIJA GEOGRAFIJA	V. Ogljik Svet okoli nas VII: Humus

ČETRTEK			
Datum	Ura	PREDMETNIK	NASLOV CIKLA - EPIZODE
15. 12.	10.05	OBRAMBNA VZGOJA JEZIKOVNI UTRINKI TUJI JEZIKI	Alarmni znaki in signali Prilastkovi oziralni odvisniki Angleščina XXVI Francoščina IX
22. 12.	10.05	KEMIJA GEOGRAFIJA OBRAMBNA VZGOJA JEZIKOVNI UTRINKI TUJI JEZIKI	VI. Anorganske spojine ogljika Svet okoli nas VIII – Gorovja Prva pomoč Oziralna zaimka ki in kateri Angleščina XXVII Francoščina X
29. 12.	10.05	KEMIJA GEOGRAFIJA TUJI JEZIKI	VII. Organsko in anorgansko onesnaževanje Svet okoli nas IX: Vulkani in potresi O pogovornem jeziku Angleščina XXVIII Francoščina XI
5. 1.	10.05	KEMIJA GEOGRAFIJA TUJI JEZIKI	VIII. Od rude do surovega železa Svet okoli nas X: Voda – vir življenja Angleščina XXIX Francoščina XII
			IX. Koloidne spojine V kraljestvu zlatoroga Angleščina XXX

ESTETSKA VZGOJA			
Datum	Ura	PREDMETNIK	NASLOV CIKLA - EPIZODE
10. 9.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA	Prazgodovina – Kamena doba – Zemeljska doba Glasbeni instrumenti – Kljunasta flavta
17. 9.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA KULturna DEDIŠČINA	Stare civilizacije – Mezopotamija in Egipt Glasbeni instrumenti – Flavta Govorica rož
24. 9.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA	Antika – Grčija Glasbeni instrumenti – Klarinet Fagot
1. 10.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA KULturna DEDIŠČINA	Antika – Rim Glasbeni instrumenti – Oboa Mlini in mlinarstvo v dolini Krke
8. 10.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA KULturna DEDIŠČINA	Srednji vek – Romanika Glasbeni instrumenti – Saksofon Govorica slovenske kmečke noše
15. 10.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA KULturna DEDIŠČINA	Srednji vek – Gotika Glasbeni instrumenti – Trobenta Svetila
22. 10.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA KULturna DEDIŠČINA	Srednji vek – Bizanc Glasbeni instrumenti – Pozavna Stare ure
29. 10.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA KULturna DEDIŠČINA	Renesansa Glasbeni instrumenti – Rog Govorica niti
5. 11.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA	Barok, rokoko, klasicizem Glasbeni instrumenti – Violina Violončelo
12. 11.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA KULturna DEDIŠČINA	XIX. stoletje Harmonikarski orkester (KUD Vide Pregarc) Kozarec naš vsakdanji
19. 11.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA	XX. stoletje I Zapisi za mlade – Ubald Vrabec
26. 11.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA	XX. stoletje II Zapisi za mlade – Janez Bitenc
3. 12.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA	Mezopotamija I Zapisi za mlade – Pavel Šivic
10. 12.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA	Mezopotamija II Zapisi za mlade – Samo Vremšak
17. 12.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA	Mezopotamija III Zapisi za mlade – Albin Weingerl
24. 12.	10.05	UMETNOSTNA ZGODOVINA GLASBENA VZGOJA	Mezopotamija IV Zapisi za mlade – Radovan Gobec

POROČILO KOMISIJE ZA STANDARDIZACIJO VIDEO OPREME

Pregled videorekorderja National NV – GZEN

Od 16. do 20. januarja 1987 je komisija za standardizacijo videoopreme pregledala videorekorderja National NV-GZEN, ki ga je izdelal Matsushita Electric Trading Co., Osaka, Japonska (tovarniška številka PKNO0239).

Komisija ugotavlja tole: Videorekorder deluje po sistemu VHS, ki je trenutno standardiziran za uporabo v šolstvu, tako da glede tega ni ovir za uporabo v šolah.

Videorekorder snema in reproducira televizijske programe od drugega do devetinšestdesetega kanala. Od tega je 16 kanalov mogoče vstaviti »spomin« videorekorderja. To pomeni olajšanje izbire programov. Videorekorder ima vstavljen »timer«.

s katerim je mogoče za 14 dni v naprej naravnati samodejno štirikratno snemanje programov.

Nastavitelji ga je mogoče tako, da v enem tednu vsak dan ob isti uri samodejno posname oddajo.

Med snemanjem lahko nastavimo čas, ob katerem želimo, da se videorekorder sam izključi. Naprava omogoča, da lahko hitro pregledujemo slike naprej in nazaj.

Slike je mogoče ustaviti in jo gledati statično. Pri reprodukciji in pri previjanju jo lahko programiramo tako, da se ustavi trak na določenem mestu – to pomeni, da videorekorder sam najde naslednjo videosekvenco, ki jo potrebuje učitelj.

Izločeni signal videorekorderja je

nastavljen na 3. in 4. kanal; to pomeni posebnost med videorekorderji in je zelo primerno za uporabo v šolah, ker je na teh frekvencah domet signala večji, tako da pri osrednji razdelitvi signala v kabelsko omrežje večjim šolam pretvornik ni potreben, potrebujejo kvečjemu ojačevalce.

Ima daljinsko upravljanje. Videorekorder je kompakten, brez štrlečih delov, tako da je z njim lažje ravnanje in ga je mogoče uporabljati v sklopu drugih naprav. Izhodni signal je dovolj močan, tako da lahko naravnamo mehko ali trdo sliko.

Za snemanje z videokamero potrebuje videorekorder »kamera adapter« in posebne kable. Tudi za presnemavanje z enega videorekorderja

na drugega ali za presnemavanje kaset sta potrebna posebna kablja. Vse te tehnike ni mogoče kupiti na našem trgu, zato bi moral uvoznik ali prodajalec poskrbeti, da bi lahko na zahtevo šol nabavil tudi to opremo.

Recenzijska komisija je prvotno dobila v preskušanje videorekorder iste vrste, ki pa je dajal prešibek izhodni signal, tako da slika ni bila ustrezna. Komisija domneva, da je bila napaka v kablju, ki je bil priložen videorekorderju, zato predlaga, naj bi ob nakupu vsak videorekorder tudi preskusili.

Popravila tega videorekorderja in oskrbo z rezervnimi deli naj bi prevzela delovna organizacija Avto Tehna v Trzinu.

Komisija meni, da je videorekorder primeren za uporabo v šolstvu, če se upoštevajo njene pripombe glede snemanja in presnemavanja ter preskušanja ob predaji kupcu.

Komisija je preskusila tudi videokaseto VHS KINCHO E-120. Kakovost nosilne reprodukcije plasti traku je v mejah normativov. Tehnični opis zmogljivosti kasete ali traku je natisnjen na ovitku; to je nekakšno jamstvo (garancija), saj bi bilo kaseto, ki ne ustreza opisanim zmogljivostim, mogoče vrniti izdelovalcu. V tem opisu ni podatkov o trajnosti kasete ali traku. Tudi komisija ni mogla preskusiti trajnosti, ker je imela premalo časa. Komisija meni, da

kaseta VHS KINCHO E-120 ustreza za uporabo v šolstvu.

Pripomba Zavoda SRS za šolstvo

Ob trajnejši uporabi omenjenih videokaset so uporabniki sporočili oddeku za učbenike in učila Zavoda SRS za šolstvo, da nekatere kasete VHS KINCHO E-120, ki so odvite do konca traku, »otrdijo«; to pomeni, da se trak težko premika in videorekorder tako kaseto izvrže ter je noče sprejeti, dokler kasete ne odpremo in trak z roko ne pomaknemo nekaj centimetrov nazaj.

Zavod SRS za šolstvo je prosil komisijo za standardizacijo videoopreme, da raziše ta pojav. O tem bomo še poročali.

VODSTVA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH IN VZGOJNO-VARSTVENIH ORGANIZACIJ, PREDSEDNIKI OSNOVNIH ORGANIZACIJ SINDIKATA!

Ob začetku šolskega leta je čas, da preverimo, ali so vsi člani kolektiva naročeni na Prosvetnega delavca. Posebno pomembno je, da se nanj naročijo mladi učitelji in vzgojitelji, ki so na začetku svoje poklicne poti, saj vemo, da le razgledan prosvetni delavec lahko ustvarjalno deluje in pripomore k napredku svoje kolektiva in svoje dejavnosti.

Pridružite se šolam in vrtcem, kjer so vsi učitelji in vzgojitelji naročeni na glasilo, denar za naročnino pa prispevajo – delno ali v celoti – iz sredstev za strokovno spopolnjevanje.

Vodstva šol, ki pripravljajo za pedagoške poklice, tudi letos prosimo za pomoč pri širjenju glasila med prihodnjimi pedagoškimi delavci. Spremljanje aktualnega dogajanja v vzgoji in izobraževanju je pomemben del priprave za pedagoške poklice.

Razpisi v novem šolskem letu

Tudi v novem šolskem letu bomo redno, sproti objavljali vse razpise, ki nam jih boste poslali ali sporočili po telefonu. Pokličite nas, pa vam bomo ustregli! Naš telefon: (061) 315-585.

Stroški objave razpisov so za tretjino nižji kot pri dnevnih časopisih, denar pa je namenjen poravnavi izdatkov za redno izhajanje glasila.

Komisija za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE VAS FARA, Vas 4, 61336 VAS
razpisuje prosta dela in naloge

– **PREDMETNEGA UČITELJA MATEMATIKE IN FIZIKE** za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Začetek dela takoj.

Kandidati morajo izpolnjevati pogoje, ki jih predpisuje Zakon o osnovni šoli. Sprejemamo tudi absolventa PA, smer matematika-fizika.

Kandidati naj pošljejo prijave o izpolnjevanju pogojev takoj po objavi razpisa. O izbiri bodo obveščeni takoj. Na voljo je samsko stanovanje.

OSNOVNA ŠOLA SAVO KLADNIK SEVNICA

razpisuje prosta dela in naloge

– **DIPL. PSIHologa** za nedoločen čas s polno delovno obveznostjo. Začetek dela 1. 10. 1987. Možnost za pridobitev samskega stanovanja.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in kratak življenjepis v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: Osnovna šola Savo Kladnik Sevnica. O izbiri bodo obveščeni v 15 dneh.

Svet šole in komisija za delovna razmerja

OSNOVNE ŠOLE NARODNEGA HEROJA MATIJE BLEJCA MATEVŽA MENGEŠ

razpisuje dela in naloge

– **POMOČNIKA RAVNATELJA** z dopolnjevanjem Kandidati morajo poleg splošnih pogojev, predpisanih z Zakonom o združenem delu, Zakonom o osnovni šoli in Družbenim dogovorom o oblikovanju kadrovske politike, izpolnjevati še pogoje za učitelja osnovne šole in imeti

– strokovni izpit
– najmanj 5 let delovnih izkušenj po opravljenem strokovnem izpitu pri vzgojno-izobraževalnem prizadevanju nas vseh. in
– organizacijske in druge sposobnosti.

Mandat traja 4 leta. Začetek dela 1. 10. 1987.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 8 dneh po objavi razpisa. O izidu razpisa bodo obveščeni v 30 dneh po izbiri.

14.–21. SEPTEMBER 1987

Teden brez cigarete

Kajenje ogroža vse več ljudi. Še posebno nas mora skrbeti kajenje otrok in mladine, ki si že med odrasčanjem usodno kvarijo svoje zdravje.

Kdor zdravo živi, ne kadi! Znanstvenih dokazov o usodni škodljivosti kajenja ne more ovreči nihče več. Kajenje je škodljivo tako za kadilce kot za tiste, ki jih le-ti ogrožajo.

Zelo pomembno je, da mladi sploh ne začnejo kaditi. To lahko dosežemo le z vsakodnevnimi prizadevanji nas vseh. Zato vas ponovno pozivamo, da pri svojem vsakdanjem poklicnem in javnem delu vztrajno, z zgledom, govorjeno in pisno besedo opozarjate na nevarnosti kajenja. Dajmo zdravju vrednost, ki mu gre. Povečajmo odgovornost za svoje zdravje in zdravje skupnosti!

Vzgojno-izobraževalne in zdravstvene organizacije, delovni in družbeni prostori, pa tudi domovi – zlasti prostori za najmlajše – naj že enkrat postanejo prostori, kjer se ne kadi!

Iz razglasa RK Slovenije in Slovenskega zdravniškega društva

RAZPIS ZA PRIDOBITEV PEDAGOŠKO-ANDRAGOŠKE IZOBRAZBE V ŠOLSKEM LETU 1987/88

Univerza Edvarda Kardelja, Filozofska fakulteta – Center za pedagoško izobraževanje v Ljubljani, razpisuje v študijskem letu 1987/88 vpis za VIP za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe.

Študij je namenjen srednješolskim učiteljem z visoko izobrazbo, ki si morajo po 179. členu Zakona o usmerjenem izobraževanju pridobiti pedagoško-andragoško izobrazbo. Predavanja bodo na Filozofski fakulteti v Ljubljani v obsegu, ki ga predpisuje VIP za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe. Kotizacija bo določena kasneje.

Prijave z dokazili (fotokopija diplome, naslov vzgojno-izobraževalne organizacije) sprejema Filozofska fakulteta v Ljubljani, Aškerčeva 12 – Center za pedagoško izobraževanje – do 25. 9. 1987.

Vse informacije daje Center za pedagoško izobraževanje, telefon (061) 332-611 int. 319 (Janja Novak) ali Organizacijska enota Zavoda SRS za šolstvo, Ljubljana.

Nakazila kotizacije sprejema Filozofska fakulteta na žiro račun št. 50100-603-40227.

Komisija za delovna razmerja

VZGOJNO-VARSTVENE ORGANIZACIJE TRBOVLJE
Rudarska 10/a.

razpisuje prosta dela in naloge:

1. VODJE ZDRAVSTVENO HIGIENSKEGA REŽIMA

Pogoji:

– višja šola za medicinske sestre ali sanitarnega tehnika
– dve leti delovnih izkušenj

2. DVEH VZGOJITELJIC

Pogoji:

– srednja ali višja strokovna izobrazba vzgojiteljske smeri, smeri za razredni pouk na PA ali srednja šola za medicinske sestre pediatrične smeri in opravljen strokovni izpit
– eno do dve leti delovnih izkušenj

3. VARUHNJE

Pogoji:

– končana šola za varuhinje, srednja vzgojiteljska ali srednja medicinska šola
– starost najmanj 18 let
– aktivno znanje slovenskega jezika

Delovno razmerje pod točkama 1. in 2. se sklene za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Začetek dela 1. 10. 1987.

Delovno razmerje pod točko 3. se sklene za določen čas (nadomeščanje delavke za čas porodniškega dopusta) s polnim delovnim časom. Začetek dela 1. 10. 1987.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 10 dneh od dneva objave. O izbiri bodo obveščeni v 30 dneh po objavi razpisa. Stanovanj ni.

Jelka Bombek

Pred nedavnim smo pospremili na zadnjo pot priljubljeno in spoštovano kolegico profesorico Jelko Bombek.

Otroška in mladostna leta je preživljala v Skopju, vojno pa kot politična pregnanka v Srbiji, v Šumadiji, od koder sta bila doma tudi njena starša. To so bila za Jelko in njene težka leta boja za kruh in preživetje. Študij, ki ga je pred vojno začela v Skopju, je po vojni nadaljevala v Beogradu in diplomirala iz svetovne književnosti in francoskega jezika.

Pot pedagoške delavke je začela v prvih poveljnih letih na takratni nižji gimnaziji v Mariboru. Po krajši zaposlitvi na Osnovni šoli Otona Zupanciča je prišla leta 1961 na Osnovno šolo Franca Rozmana Staneta in tam ostala do upokojitve leta 1979.

Njeno obsežno znanje in razgledanost, predvsem pa človeška toplina in pripravljenost pomagati drugim so bile odlike, ki so kmalu zbudile pri njenih sodelavcih globoko spoštovanje. Svoje izkušnje in nasvete iz vzgoje in izobraževanja je nesebično prenašala drugim, zlasti mlajšim. Veselila se je svojih in tujih uspehov in bila srečna tudi ob drobnih stvareh.

Posebno naklonjena, prav materinska pa je bila do svojih učencev. Oproščala jim je morebitne spodrsiljaje, hkrati pa se poglabljala v duševnost vsakega posebej. Bogato znanje, izkušnje iz psihologije, pedagogike in metodike in vsestranska razgledanost so ji omogočili, da je bil njen pouk vzgojno in izobraževalno izreden. Njene učne ure srbohrvaškega jezika so bile pogosto prava mojstrovina. V njih je vcepljala mladim ljubezen do jezika, do lepe besede in pesmi ter pojasnjevala, da je sožitje vseh naših narodov nujno.

Rodovi študentov tedanja Pedagoške akademije v Mariboru so leto za leto prihajali s svojimi mentorji k uram profesorice Bombekove. Odhajali so obogatjeni in prevzeti ob spoznanju, koliko zmora dati učencem razgledan učitelj, ki dela hkrati tudi s srcem. Dobroto tovarišice Jelke so poznali zlasti tisti učenci, ki so se kdaj znašli v gmotni ali duševni stiski.

Tako se je razdajala učencem, sodelavcem in šoli do upokojitve, ne da bi mislila nase na svoje zdravje.

S svojimi najdražjimi je sproščeno preživela le nekaj let. Veselela se je časa, ko bo lahko zaživel brez nenehne skrbi in priprav za uspešno delo v šoli, vendar se ji je zaradi neozdravljive bolezni življenje izteklo, še preden je dopolnila sedemdeset let.

Vse nas, njene sodelavce, znanke in prijatelje je globoko pretresla vest o smrti profesorice Jelke Bombek. Hvaležni smo ji za vse, za njeno prizadevno in vztrajno delo, ko je številne rodove mladih sooblikovala in jim vcepljala znanje, življenjsko modrost in plemenitost.

JULKA MODRIČ s svojimi sodelavci OŠ Franca Rozmana-Staneta v Mariboru

Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Lučka Lešnik, novinarka – urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104. Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Franc Mohorko

Sedmega aprila 1987 smo se sodelavci in učenci Srednje šole za gostinstvo in turizem v Radencih poslovili od našega nekdanjega ravnatelja, predmetnega učitelja Franca Mohorka. Od njega so se poslovili tudi številni krajanji, znanci in prijatelji, ki so ga spoštovali.

Róčil se je 5. 1. 1919 na Pobrežju pri Ptuj. Že v rani mladosti je izgubil starše, zato se je moral v študijskih letih preživljati sam. Po končani gimnaziji v Ptuj se je odločil za učiteljski poklic in temu je ostal zvest vse do upokojitve. Pedagoško delo bi moral začeti v letu 1941, tedaj ko se je začela vojna. Učiteljevali ni mogel, zato se je zaposlil pri železnici kot delavec. Po prisilni mobilizaciji je že leta 1944 odšel v partizane, in bil bорец v Serčerjevi brigadi. Demobiliziran je bil jeseni 1945 kot rezervni zastavnik.

Učiteljeval so ga poslali v takratni Ljutomerski okraj; tam je postal ravnatelj osnovne šole v Strigovi, že naslednje leto pa ravnatelj osnovne šole v Bučkovcih. Leta 1948 je prišel v Ljutomer; najprej je poučeval na osnovni šoli, nato pa je prevzel mesto ravnatelja nižje gimnazije in ravnatelja osnovne šole Franceta Prešerna v Ljutomeru; tam je ostal vse do leta 1962. Kot zunanji svetovalec Zavoda SRS za šolstvo, OE Murska Sobota, je opravljal tudi delo pedagoškega svetovalca za osnovne šole.

Poleg pedagoškega dela je bil vreden družbenopolitični delavec. Sodeloval je v društvih, v SZDL in ZK. Nekaj časa je bil sekretar Agitpropa pri takratnem OK KPS Ljutomer. Bil je povsod, kjer se je kaj načrtovalo, snovalo, reformiralo.

Leta 1962 je bil ustanovljen v Radencih gostinski šolski center, njegov ravnatelj pa je postal Franc Mohorko. S sodelavci je bilo treba pripraviti vse za začetek pouka: prenoviti prostore, usposobiti učilnice, nabaviti učila, pripraviti programe in delovno prakso za učence. Z odgovornostjo se je lotil tega

dela, tako, da se je lahko kmalu začel.

Franček Mohorko je bil najst le ravnatelj gostinske v Radencih, šestnajst let je dajal svoje znanje in bogate kušnje učencem, ki so se pripeljali za gostinski poklic. Bil je prvi organizator gostinskega braževanja v Pomurju. Test sodeloval v Radensko, saj ne bi bilo gostinske šole v dencih. Veliko truda je bilo, da je leta 1973 z nova šola, v kateri je prijetn

Prizadeval si je za preobrazbo srednjega in poklicnega šolstva usmerjeno izobraževanje in tem vodil pristojno komisijo občinski konferenci SZDL Gornja Radgona. V tem času so šolo prihajali mladi pedagoški delavci, in tem je bil skrben mentor. Spoštovali so ga, ker j cenil tudi on.

Ob preobrazbi šolstva so stajali pisi, med njimi tudi gostinstvo in turizem. Franček dobival nove naloge. Sodel je v njegovem delovnem telesu odborih. Njegova tehtna bes je povsod našla rodovitna tla njegovo pobudo so začeli grad dom učencev v Radencih.

S sodelavci je vzgajal in vzgo na stotine gostinskih delavcev, so se razkropili po vsej Sloveniji pa tudi drugje po Jugoslaviji, tujini. Delal in živel je za šolo njo. Čeprav je bil skromen, svoji bogati pedagoški pridobil nešteto pohval in nagrad med temi sta najpomembnejši Šilihova nagrada (leta 1976), sebnost priznanje, ki ga podeli izobraževalna skupnost Slovenije občine Gornja Radgona. Žagarjeva nagrada (leta 1979) najvišje priznanje, ki se podeljuje v SR Sloveniji za izjemne dosežke v vzgoji in izobraževanju.

Vsa priznanja in nagrade poudarjajo, da je v svojem življenju dosegel veliko, pa tudi to, da je bilo njegovo življenje en sam delovni dan. Bil je velik humanitarist, njegov lik pedagoškega delavca pa nam bo zmeraj zgled.

SODELAVCI

Draga Ulaga

V začetku aprila t. l. smo se v ožjem družinskem in prijateljskem krogu poslovili na Žalah v Ljubljani od zglede pedagoške delavke, surdopedagoginje Drage Ulaga. Kdor je kdaj učil slušno in govorno prizadete otroke, ve, kaj pomeni delati z njimi, kako težko in nikoli poplačano je delo, ko uvajaš otroka, ki ne sliši, v govorno sporazumevanje od zloga do zloga, od besede do besede in končno do stavka. In kadar se poslavljamo od vestnega pedagoga, ki mu je bil življenjski cilj naučiti gluhega otroka govora, mu vedrilo, kot pravi veliki Beethoven »temo večne gluhoče«, tedaj menim, da je še posebno prav, da se gaspominimo vsaj s skromnim spominiskim zapisom.

Draga Ulaga (rojena Marn) je bila rojena leta 1911 v Ljubljani (na Viču). Učiteljšče je absolvirala v letih 1926 do 1931 v prvem povojnem rodu, ki je imel že 5-letno šolanje. Izredno je ljubila naravo in življenje v njej, veliko se je ukvarjala s planinstvom ter bila delovna članica dekliske skavtske skupine v Bohinju in ob morju. Pela je tudi v učiteljskem pevskem zboru Emil Adamič.

Službovala je v Šmartnem pri Litiji in v Selah pri Kamniku. Leta 1939 je dobila mesto učiteljice hospitantke v ljubljanski gluhozemnici. Leta 1943 je

opravila strokovni izpit za dopedagoginjo. Slušno prizadeti otroci so jo izredno spoštovali. Njen delovni dan v šoli bil samo dnevni urnik redne pouka, temveč tudi delo zunaj šole; praktično delo, ob katerem je učencem bogatila besedni sklad in jih vodila in usmerjala v praktično znanje jezika. Ne odveč pripomniti, da je bila pionirji učitelj tega zavoda, sestavljali kratka berila, govno in besedno izreke izbrana in pretehtana; ta je v četku skupaj z učenci odšla v gumijastimi črkami na like pole, ki so nato visele na navih, kot nekakšno »stensko rilo«.

Jezikovno skrbno pretehtane sestavke je objavljala tudi v silu slušno prizadetih učencev. Na svet in je bila celo deset letje (1951–1961) njegova sta sodelavka. Samostojno skupaj s svojim soprogom Edlom je prevajala učbenike iz bohrvaščine in tudi češčine.

L. 1985 je prejela posebno priznanje Zavoda za usposabljanje slušno in govorno prizadetih v Ljubljani.

Zmeraj vedra in ljubezniva pripravljena pomagati vsem moči potrebnim, nam bo ostal trajnem spominu.

BOGO JAKOPIČ

prosvetni
delavec

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije – Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bogdan Čepič, Tea Dominko, Leopold

Kejžar, Marjana Kunej, Jože Milavc, Vida Nered, Albin Puclin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinčič, Slava Šarc
Direktor: Jože Valentinčič

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović

Naročnina za leto 1987 znaša 4500 din za posameznike in 6500 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročnina 3500 din-na leto. Posamezna številka stane 350 din, pri povečanem obsegu pa 500 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643 Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v promtu).